

Dordrecht Ondergronds Briefrapport 23

Een archiefonderzoek naar vermeldingen van
nederzettingen in de Grootte Waard van vóór 1421.

H. 't Jong en M.C. Dorst

Geschilderd altaarstuk van de Grote Kerk in Dordrecht uit circa 1470. Hierop is de Grootte Waard weergegeven ten tijde van de St. Elisabethsvloed (Rijksmuseum Amsterdam, objectnummer SK-A-3147-B).

2009

Gemeente Dordrecht
Bureau Monumentenzorg en Archeologie

Colofon	
ISSN	n.v.t.
ISBN	n.v.t.
Tekst	H. 't Jong en M.C. Dorst
Redactie	D.B.S. Paalman
Afbeeldingen	Bureau Monumentenzorg en Archeologie (tenzij anders vermeld)
Vormgeving	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Drukwerk	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Uitgave	Gemeente Dordrecht, september 2009
<p>Gemeente Dordrecht Sector Stadsontwikkeling / Afdeling Inrichting Stadsdelen Bureau Monumentenzorg en Archeologie</p> <p>Postbus 8 3300 AA Dordrecht T (078) 639 64 02 monarch@dordrecht.nl www.dordrecht.nl/archeologie</p>	
© Gemeente Dordrecht, 2009	
<p>Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.</p>	

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Algemeen	4
1.2 Administratieve gegevens	5
2. Doel- en vraagstellingen	6
3. Archiefonderzoek; gebruikte bronnen en archieven (H. 't Jong)	7
3.1 Methoden	7
3.1 Onderzoeksgebied	7
3.2 Gebruikte bronnen en archieven	9
4. Archiefonderzoek; Resultaten (H. 't Jong)	33
4.1 Almsvoet	33
4.2 Kruiskerke	44
4.3 Dordrechtse Waard	47
4.4 Dubbeldam	51
4.5 Dubbelmonde.....	60
4.6 Erkentrudenkerke	72
4.7 Houweningen	78
4.8 Merwede	85
4.9 De Mijl	92
4.10 Nesse.....	96
4.11 Oudeland.....	102
Tieselenswaard	106
4.12 Polre	114
4.13 Sliedrecht	124
4.14 Tolloysen	130
4.15 Twintighoeven	145
4.16 Wieldrecht	150
4. Conclusies (M.C. Dorst)	156
Literatuur	160
Afkortingen	161
Bijlage 1: Wolbrandskerke teruggevonden? Uit: <i>DiEP Magazine 11</i>..... Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In het kader van de ontwikkeling van het Gezondheidspark in de wijk Dubbeldam (gemeente Dordrecht) zijn gedurende de afgelopen jaren meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd. De onderzoeken zijn met name gericht op de resten van een kerk en kerkhof uit de Late Middeleeuwen aan de Amnesty Internationalweg 7-9. Het gaat hier om één van de verdronken dorpen die verloren gingen ten tijde van de St. Elisabethsvloeden tussen 1421 en 1424.¹ Hoewel er geen laatmiddeleeuwse, historische kaarten van de Groote Waard bekend zijn, bestaan er wel tekstuele vermeldingen van de verschillende nederzettingen die in de waard lagen. In het recente verleden heeft een aantal mensen pogingen ondernomen om de (exacte) locaties van de verschillende nederzettingen die in de Groote Waard lagen, te achterhalen en lokaliseren. Hierbij zijn regelmatig historische bronnen geciteerd zonder (duidelijke) verwijzing naar de primaire bron. Een document waarin (vrijwel) alle primaire vermeldingen van de verschillende nederzettingen in de Groote Waard gebundeld zijn, blijkt een gemis. Hierdoor is het moeilijk om de laatmiddeleeuwse nederzettingsterreinen die binnen de gemeente Dordrecht zijn gevonden, te koppelen aan de historisch bekende namen.

Om zoveel mogelijk bekende primaire bronnen nu eens goed op een rij te krijgen heeft de gemeente Dordrecht het historisch adviesbureau 't Scapreel opdracht verleend om archiefonderzoek uit te voeren.

In het rapport zijn vrijwel alle potentieel aanwezige, primaire vermeldingen (in bronnen die dateren van vóór 1421) vermeld. De bronvermeldingen kunnen worden gebruikt bij de interpretatie van de bekende, laatmiddeleeuwse nederzettingsterreinen en mogelijk in de toekomst te onderzoeken locaties.

Voor de uitvoering van het archiefonderzoek is een Programma van Eisen opgesteld.² Het (hoofd)doel van het onderzoek was het inventariseren van vermeldingen van ambachten en nederzettingen in de Groote Waard in de primaire (tekstuele) bronnen van vóór 1421.

De doel- en vraagstellingen zijn weergegeven in hoofdstuk 2. De onderzoeksmethode, notatiewijze, de onderzochte archieven en de resultaten van het archiefonderzoek staan vermeld in hoofdstuk 3. Ten slotte zijn in hoofdstuk 4 de conclusies en aanbevelingen verwoord.

¹ Hos, 2009, in prep

² Dorst 2008.

1.2 Administratieve gegevens

Aard Onderzoek	Archief- /bronnenonderzoek
Projectcode	0825
ARCHIS	
Onderzoeksmeldingsnr.	n.v.t.
Vondstmeldingsnummer	n.v.t.
Periode	Late Middeleeuwen
Datum onderzoek	2008 / 2009
Plangebied	Gemeente Dordrecht
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Dordrecht
Plaats	Dordrecht
Toponiem	Gemeente Dordrecht
Kaartblad	n.v.t.
RD-coördinaten	n.v.t.
Kadastrale gegevens	n.v.t.
Oprichtgever	Gemeente Dordrecht Bureau Monumentenzorg en Archeologie Postbus 8 3300 AA Dordrecht
Contactpersoon	mevr. J. Hoevenberg (078) 639 62 14 j.hoevenberg@dordrecht.nl
Uitvoerder(s)	Historisch adviesbureau 't Scapreel dhr. H. 't Jong
Autorisatie	
Bevoegde overheid	Gemeente Dordrecht
Autorisatie onderzoek	mevr. H. Kromkamp (hoofd Bureau MZA)
Autorisatie rapport	mevr. J. Hoevenberg (senior-archeoloog)
Archivering projectgegevens	
Digitaal en analoog	Archief Bureau Monumentenzorg en Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie) / e-depot Nederlandse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl)
Code	0825

2. Doel- en vraagstellingen

Het hoofddoel van het archiefonderzoek was het opstellen van een corpus van referenties van de verschillende nederzettingen in de Grootte Waard in archiefstukken van vóór 1421. Het gaat hierbij alleen om de nederzettingen die (vermoedelijk) binnen de huidige begrenzing van de gemeente Dordrecht (het Eiland van Dordrecht) gelegen waren. Indien tijdens het archiefonderzoek incidenteel complementaire vermeldingen worden aangetroffen die betrekking hebben op de inrichting en het gebruik van het landschap (landbouw, dammen, duikers, gegraven waterwegen en wegen), ambachtsactiviteiten en persoonlijke bezittingen dan dienen deze te worden vermeld in een apart hoofdstuk, gerubriceerd in de dataset.

Daarnaast dienen, indien mogelijk, de volgende vraagstellingen beantwoord te worden.³

1. Is het mogelijk om aan de hand van de gevonden vermeldingen een globaal beeld te schetsen van de aard, datering en ligging van de bewoningslocatie? Is er bijvoorbeeld sprake van huizen (al dan niet op terpen of dijken)? Is er sprake van een kerk? Zijn er exacte data voor de bewoningslocatie aanwezig, op basis waarvan een bewoningsperiode te bepalen is?

2. Kunnen de gevonden bronvermeldingen de aannames ondersteunen dat de nu bekende archeologische bewoningslocaties daadwerkelijk de dorpen Houweningen, Erkentrudenkerke (/Tolloysen?) en Wolbrandskerke en/of Kruiskerke zijn?

³ Dorst 2008.

3. Archiefonderzoek; gebruikte bronnen en archieven (H. 't Jong)

3.1 Methodes

Het onderzoek, dat heeft plaatsgevonden gedurende de laatste helft van 2008 en de eerste helft van 2009, is uitgevoerd door dhr. H. 't Jong van historisch adviesbureau 't Scapreel.

De gevonden vermeldingen zijn per ambacht genoteerd. Erkentrudenkerke en Kruiskerke zijn onder een apart hoofdstuk vermeld. Erkentrudenkerke was een apart dorp in het ambacht Tolloisen, dat hier afzonderlijk wordt besproken vanwege de overlevering van de grote oorkonden van Ghiso Dunkinc. Het dorp Kruiskerke, dat in het ambacht Nesse lag, wordt apart behandeld omdat dit gezien de publicatie van de leenkamers van Holland betreffende de Grote Waard ook als zelfstandige leen wordt gezien. Vermeldingen van andere zelfstandige dorpen, zoals Wolbrandskerke, zijn vermeld onder het ambacht waarin deze gelegen waren, in het geval van Wolbrandskerke het ambacht Dubbeldam.

In de eerste vier kolommen wordt verwezen naar de bron, het archief en de plaats van vermelding. In de vijfde kolom staat de datum van het vermelde en in de laatste kolom de tekst zelf. Per ambacht zijn eerst de vermeldingen in de gravelijke lenen genoteerd. Hier worden voornamelijk personen en bezittingen opgesomd die betrekking hebben op het betreffende ambacht.

Daarna worden andere vermeldingen genoemd. Deze beginnen met een korte beschrijving van de inhoud van de tekst, gevolgd door de originele tekst die cursief is weergegeven. In de tekst is de vermelding van het betreffende ambacht geel gemarkeerd.

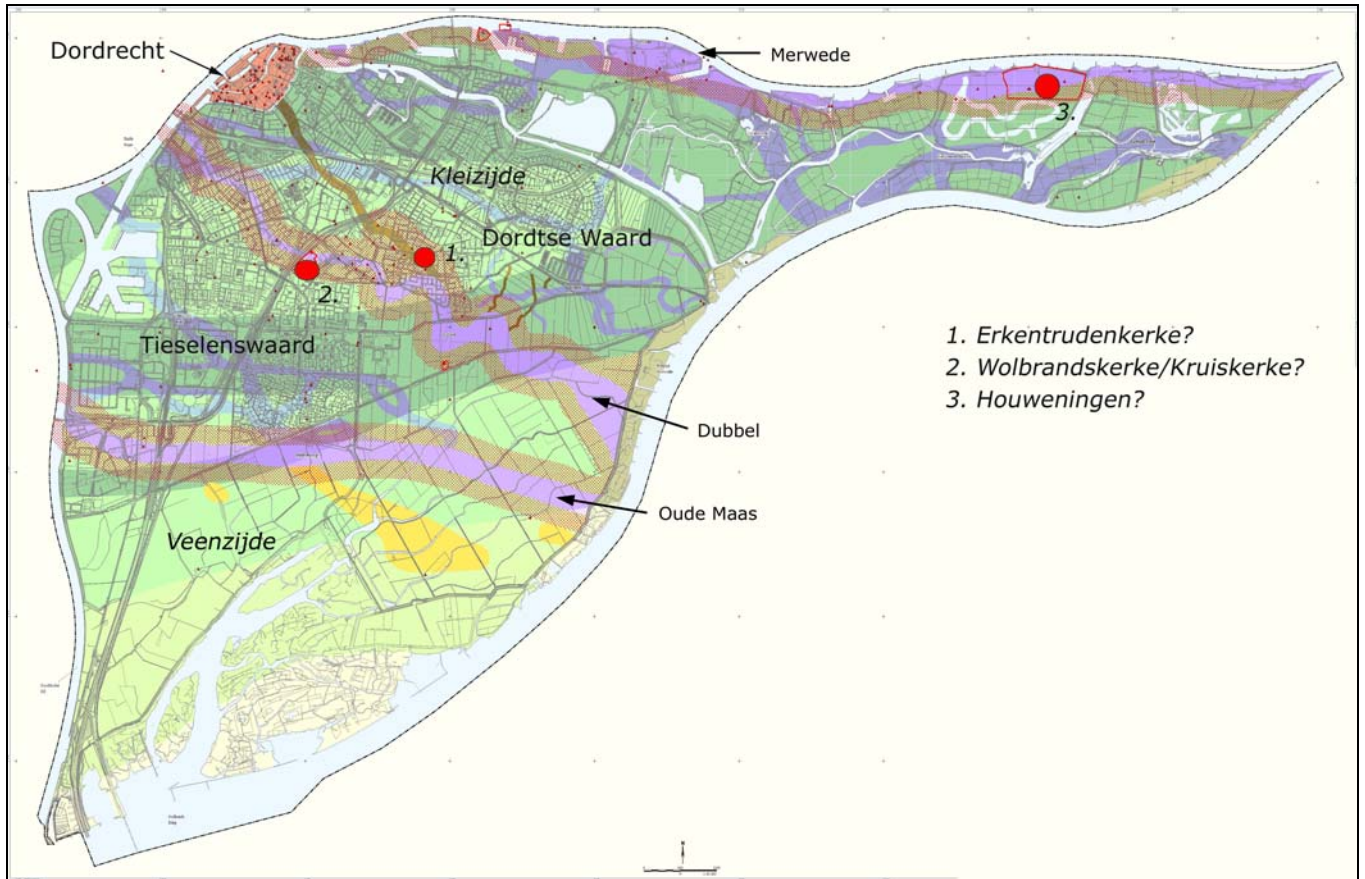
3.1 Onderzoeksgebied

Het noordelijke rivierenlandschap tussen de Merwede en het Oude Maasje werd de kleizijde genoemd. Het land vanaf het Oude Maasje tot de noordgrens van de Brabantse zandgronden werd veenzijde genoemd. De kleizijde was verdeeld in de noordelijke Dordtse Waard, tussen Merwede en Dubbel, en de zuidelijke Thiesselenswaard, tussen Dubbel en het Oude Maasje.⁴ Samen met de veenzijde werden dit de Groote Waard genoemd. Op afbeelding 1 zijn de delen van de Groote Waard die binnen de gemeente Dordrecht liggen weergegeven. De Groote Waard was onderverdeeld in een aantal ambachten waarbinnen verschillende dorpen, buurtschappen en mogelijke individuele huizen/boerderijen lagen.

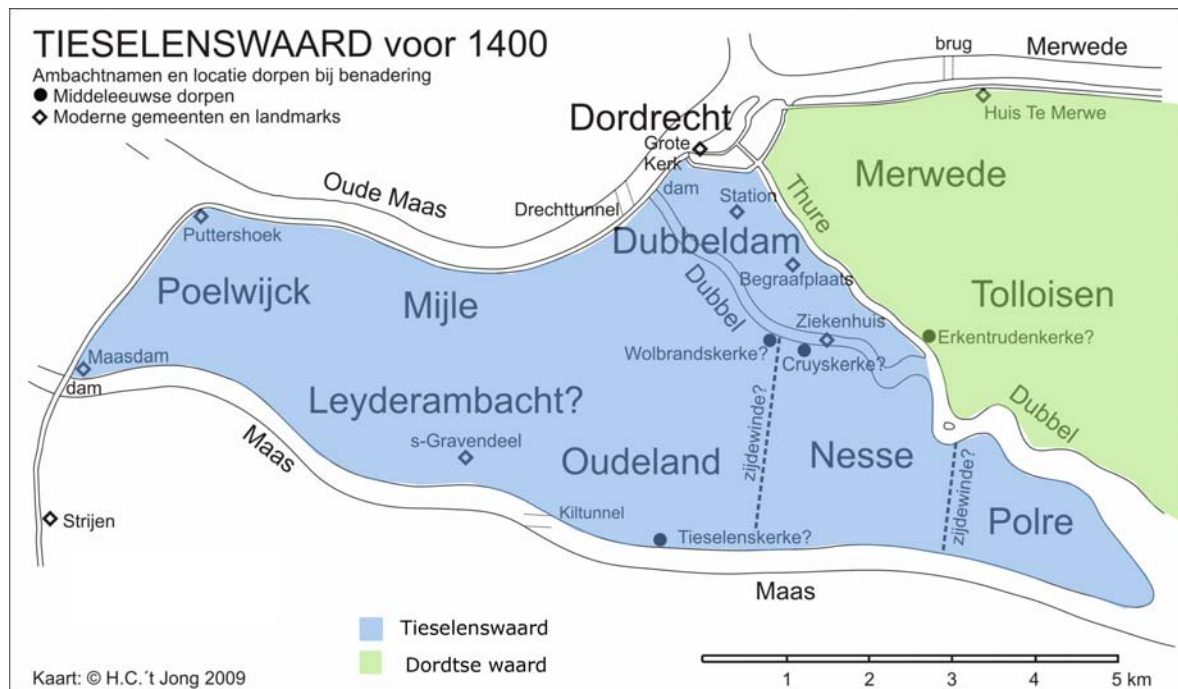
Op basis van verschillende bronnen is door dhr. H. 't Jong recentelijk een reconstructie gemaakt van de Tieselenswaard, waarin de ligging van de verschillende ambachten en enkele dorpen zijn aangegeven (afb. 2).⁵

⁴ Wikaart V. et al 2009, 52

⁵ 't Jong 2009a en 1009b

Afb. 1. Het eiland van Dordrecht met daarop de ligging van de laatmiddeleeuwse rivieren Dubbel, Oude Maas, Merwede en de onderverdeling tussen Dordtse Waard, de Tieselenswaard en de Veenzijde; samen de laatmiddeleeuwse Groote Waard. De rode cirkels zijn de locaties van de drie teruggevonden (kerk)dorpen Erkentrudenkerke, Houweningen en Wolbrandskerke en/of Kruiskerke.

Afb. 2. Een gedetailleerde reconstructie van de ambachten in de Tieselenswaard en Dordtse Waard (uit: 't Jong, 2009a en b).

3.2 Gebruikte bronnen en archieven

Hieronder zijn de gebruikte bronnen vermeld. De afkortingen van de betreffende bron of het archief staan in het corpus van bronvermeldingen in de eerste kolom.

AktBk	Actenboek13, GA Dordrecht - Stadsarchief, de grafelijke tijd 1200-1572 – Stukken betreffende de oudraad, inv. nr 13. Actenboek 1403-1425.
Mieris	F. van Mieris, <i>Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en heren van Vriesland...</i> , 4 delen (Leiden 1753-1756).
OBU	J.W. Berkelbach van der Sprenkel, ed., Regesten van oorkonden betreffende de bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340 (Utrecht 1937).
OHZ	A.C.F. Koch en J.G. Kruisheer, eds., <i>Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299</i> 5 delen ('s-Gravenhage, Assen, Maastricht 1970-1997).
ONB	H.P.H. Camps, M. Dillo en G.A.M. Van Synghel, <i>Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312</i> , 2 delen ('s-Gravenhage 1979).
OSU	S. Muller, A.C. Bouwman, e.a., eds., <i>Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301</i> , 5 delen (Utrecht en 's-Gravenhage 1920-1959).
OV	J.C. Kort, 'Repertorium op de grafelijke lenen in de Grote Zuidhollandse Waard (1276-1650)', <i>Ons Voorgeslacht</i> 51 (1996) 213-246, 278-319. In 1977, 1978, 1979, 1985, 1988 heeft OV ook leenregisters gepubliceerd die interessant waren, maar minder duidelijk naar de bronnen verwezen.
RegHan	P. Muller, ed., <i>Lijst van oorkonden betreffende Holland en Zeeland uit het tijdvak der regeering van het Henegouwsche Huis 1299-1345, die in het charterboek van Van Mieris ontbreken</i> ('s-Gravenhage 1881).
RekPut	J.L. van der Gouw, <i>Rekeningen van de domeinen van Putten 1379-1429</i> . Deel 2, Teksten en regesten 1229-1430 (Den Haag 1980).
StPieter	S. Muller, <i>Catalogus van het archief van het kapittel van St. Pieter</i> ('s-Gravenhage 1886).

4. Archiefonderzoek; Resultaten (H. 't Jong)

4.1 Almsvoet

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	214	4		ALMSVOET De tienden in Almsvoet
		214		7-10-1398	Lijftocht van Johanna van Spinout, gehuwd met Daniel van de Poel, ridder, op de mindere helft, LRK 52, f 298v, nr 1262.
OV	1996	215	5		Zijn huis en hofstede in Almsvoet en 34 m land van de gracht tot het schoor: oost: hr Bruisten v Herwijnen, west: kinderen Arnout v Drongelen.
		215		5-5-1387	Arnout van Drongelen bij opdracht uit eigen met lijftocht van Dierwive, dochter van Govert van Espen, zijn vrouw, LRK 50, f 252, nrs 1662-63.
		215		1390	Arnout van Drongelen met ledige hand. LRK 422, f 19, nr 79.
		215		31-1-1391	Lijftocht van Dierwive, dochter van Govert van Nispen, gehuwd met Arnout van Drongelen, ook op de bierexcijns aldaar, LRK 52, f 2, nr 11, LRK 33, f 5v.
		215		2-4-1398	Arnout van Drongelen, die door heer Bruisten van Herwijnen, dijkgraaf van de Grote Waard, was afgewonnen met dijkrecht voor een schuld van 5 pond groten, mag weer in bezit nemen, omdat Bruisten verbeurde, LRK 52, f 281, nr 1197.
		215		5-11-1398	Arnout van Drongelen krijgt 24 morgen ten eigen, LRK 52, f 300v.
		215		5-2-1404	Arnout van Drongelen krijgt de huizing en 10 morgen ten eigen, zodat de bierexcijns rest, LRK 53, f 45v.
OV	1996	215	6		25 morgen land in Almsvoet aan de zijde waar Geertruidenberg staat.
		215		9-2-1384	Heer Willem van Weldamme, die verkreeg van Renger Willemansz. Zijn vader, bij opdracht, LRK

				50, f 211v, nr 1405, LR K 51, (XII) f 1v.
OHZ	1	190-192	93	1105
<p>Burchard, bisschop van Utrecht, beslecht het geschil tussen de bewoners van Sliedrecht en die van Houweningen over de vraag of de kerk van Houweningen een dochterkerk is van die van Sliedrecht (te vinden in vertaling in Van Dalen, Oorkonden Dordrecht, 124-125, nr 6):</p> <p><i>Deviare a tramite iustitie Deo contrarium est; iustitiam sequi, rectum facere iudicium, Deo constat acceptissimum esse. Notum sit ergo Christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod ego Burchardus, Dei gratia Traiectensis episcopus, controversiam que erat inter homines de Schlidreht et illos de Hougwinke, quam rectius potui secundum veritatem et iustitiam terminavi et ad finem perdux. Controversia autem hec erat, quod illi de Hougwinke dicebant ecclesiam suam, Boiteskerke vocatam, matrem esse per se liberam et ecclesie de Schlidreht non debere cesse subditam: et illi de Schlidreht affirmabant, illam ad suam ecclesiam pertinere, et omnia que debet matri filia, ecclesiam de Hougwinke ecclesie de Schlidreht debere persolvere. Audit sunt utrique in presentia mea, et illi de Hougwinke, prolata in medium carta quam dederat eis Conradus episcopus, conati sunt per illam causam suam roborare ac defendere. Carta diligentissime perlecta est, sed quia legitima non erat, recto iudicio prepositorum et omnium clericorum qui aderant, repudiata est; et ita causa et ratio eorum de Schlidreht prevaluit, et vera et firma esse omnibus innotuit. Itaque decretum ac iuste iudicatum est, quos homines de Hougwinke ecclesie de Schlidreht deberent subdite esse, synodum ibi observare, ecclesiam construere, sepem atrii facere et alia omnia que debent filii matri ecclesie. Tamen concessi eis in sua ecclesia, scilicet Boiteskerke, missam audire, baptismum et sepulturam habere, sic tamen ut presbyter de Schlidreht, si vult, cantet ibi; si non vult, habeat ibi presbyterum vicarium suum. Bannum autem episcopalem apposui, et omnia que feceram in hac causa, rata et firma esse multis presentibus clericis et laicis episcopali banno precepi. Et ut in hac re nostri devreti auctoritas stabilis semper et inconvulsa permaneat, cartulam hanc inde conscribi et sigilli nostri impressione roborari atque insigniri iussimus. Testes affuerunt idonei tam clerici quam laici: clerici: Rodulfus maioris ecclesie prepositus, Herimannus sanctie Bonifacii prepositus, Godebaldus sancti Iohannis prepositus, Engelbertus prepositus de Eleste, Adalbertus capellanus episcopii; de sancto Bonifacio: Razo, Dodo, Euerwacrus, Theodericus, Adalhardus; de sancto Petro: Sigbandus, Lantfridus; de sancto Iohanne: Fredericus; de sancta Maria: Rodulfus, Wezelo; presbyteri parochiani, Hugo de Papendreht, Sigfridus de Duplamunde, Franco de Herradeskerke, Engelfridus de Almifuthe, Gisebertus de Wolfgersdike, Euerwocrus de Fornhe, Rauengerus de Herdingfelde, Adelhelmus de Riede; servientes episcopi: Otto castellanus, Galo scultetus, Ansfridus scultetus de Muthen, Wolfgerus scultetus de Amestello; de Traiecto: Ansfridus, Giselbertus, Abbo, Lieferus, Gelpradus, Lantfridus, Arnulfus.; liberi homines: Altgerus, Wolbodo, Aldrauen, Euerwaldo, Heinricus, Sileph, Sibrandus, Fredebertus, Ico, Adeloldus, Euerboldus, Herebrandus, Isbodus. Actum est hoc anno dominice incarnationis</i></p>				

					<i>millesimo CV, indictione XIII, regnante Heinrico IIIIto imperatore.</i>
OHZ	1	542-543	361	5-2-1216	<p>Paus Innocentius III bevestigt het kapittel van St. Pieter te Utrecht in het bezit van een aantal kerken, een tiend en een hof. o.a. "Herradeskerke, Emekerke, Almesfote, Tiecelleskerke [Tyelceskerke, Tieselleskerke]". zie OSU 2 nr 625:</p> <p><i>Innocentius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis . . . decano et capitulo sancti Petri Traiectensis salutem et apostolicam benedictionem.</i> <i>Sacrosancta Romana ecclesia devotos et humiles filios ex assuete pietatis officio propensius diligere consuevit et, ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater sue protectionis munimine confovere.</i> <i>Eapropter, dilecti in Domino filli, vestris iustis precieus inclinati de Gerolsdike, de Emelnesse, de Wulfarsdesdike, de Sabbingen, de Witzenkerke, de Clotinge, de Gous, de Vinningen, de Elewoldesdike, de Munstre, de Gapinge, de Nortmunstre, de Sandic, de Herradeskerke, de Emekerke, de Almesfote, de Tiecelleskerke, de Dhelden, de Ulsen, de Warnesvelde, de Malsen et de Amerunge ecclesias cum capellis, decisimis et aliis pertinentiis earundem, decimam quoque de Brocledede ac curtem de Brocherhove cum pertinentiis suis, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, vobis et per vos ecclesia vestre auctoritate apostolic confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus.</i> <i>Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confrimationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli, apostolorum Eius, se noverit incursurum.</i> <i>Datum Laterani non. februarii, pontificatus nostri anno octavo decimo.</i></p>
OHZ	2	76-77	475	6-8-1227	<p>Proost en deken van de Dom alsmede de proosten van de overige Utrechtse kapittels oorkonden dat Zeger van Dubbelmonde verklaard heeft het kapittel van St. Pieter te Utrecht niet meer te zullen storen in het bezit van de tiend van Almsvoet:</p> <p><i>Theodericus prepositus, Reinboldus decanus maioris ecclesie ceterique priores et ecclesia Traiectensis omnibus Christi fidelibus tam pretentibus quam futuris in perpetuum.</i> <i>Constitutus in nostra presentia Sigerus de Dublemunde decimam de Almesfute, ad ecclesiam Beati Petri Traiectensis pertinentem, qua longo tempore eandem spoliaverat, spontanee abiuaravit, renuntians simul in iuramento omni iuri quod videbatur vel asserebat in eadem decima se habere ita quod numquam de cetero dictam ecclesiam Beati Petri nec per se nec per interpositam personam molestabit, verum si in aliquo contra iuramentum super hoc ab ipso prestitum venerit vel in memorata decima prefatam ecclesiam leserit, excommunicationis et anathematis sententiis, quibus ante iuramentum pro invasione dicte decime astrictus fuerat, ex hoc iam tenebitur pro ipso excessu obligatus, nulla facta pro hac causa ei ammonitione vel</i></p>

					<p><i>citatione.</i> <i>Ut autem hec predicta inviolabiliter observentur, ad petitionem partium presentem paginam super hiis conscriptam sigillorum nostrorum necnon nobilis viri Th.de Altena, qui predictis interfuerunt, appensione duximus roborandam.</i> <i>Acta sunt hec in claustro Beati Martini Traiectensis, anno dominice incarnationis M CC vigesimo septimo, VIII idus augusti.</i></p>
OHZ	2	214	617	29-3-1241 /18-4-1242	<p>Nicolaas, heer van Putten, neemt van het kapittel van St. Pieter te Utrecht de tiend van Almsvoet in eeuwigdurende pacht, met uitzondering van het voor de priester bestemde deel, en verklaart het land te hebben ontvangen dat het kapittel bezat met de daarop drukkende verplichting tot het onderhouden van de dijken:</p> <p><i>N. miles, dominus de Putten, omnibus presentia visuris salutem in Domino. Presenti scripto recognoscimus et protestamur quod nos decimam totalem, preter portionem presbitero ab antiquo assignatam, apud Almesvute a capitulo Sancti Petri in Traiecto in perpetuum pactum recepimus, ita tamen ut ius conferendi ecclesiam de Almesvute penes predictum capitulum remaneat et nos pro pacto tres libras Traiectensium denariorum et decem solidos in dominica in Ramis palmarum eidem capitulo annuatim persolvemus. Predium etiam quod dictum capitulum habebat in parochia de Almesvute a dicto capitulo recepimus ita quod nos nostrique successores ad aggerum reparationem, quos sepe dictum capitulum habebat ratione predii, in perpetuum teneamur.</i> <i>In cuius rei testimonium presens scriptum dedimus sigillo nostro roboratum.</i> <i>Datum anno Domini M CC XL primo.</i></p>
OHZ	2	231- 232	637	10-4-1243/1- 4-1244	<p>Nicolaas, heer van Putten, verklaart dat aan hem in Dordrecht, ten overstaan van de baljuw van Zuid-Holland, de magistraat van Dordrecht, heemraden en anderen, namens het kapittel van St. Pieter te Utrecht is overgedragen het land dat het kapittel bezat in Almsvoet met het daarop drukkende dijkonderhoud, onder voorwaarde dat, indien hij of zijn opvolgers afstand doen van de tiend van Almsvoet die hij van het kapittel in erfpacht houdt, ook dat land aan het kapittel zal terugvallen, en verklaart voorts dat de overdracht te Almsvoet is herhaald ten overstaan van schout en schepenen van Almsvoet alsmede van heemraden.</p>
RekPut	2	254	8	1243	<p>Dirk van Minningen, baljuw (?) Zuid-Holland, schout en schepenen en poorters van Dordrecht, heemraden en ridders oorkonden een verklaring van Nicolaas van Putte, op welke voorwaarden hij de tiend van Almsvoet van St. Pieter in pacht heeft genomen:</p> <p><i>[Unive]rsis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris ego Nicholaus, dominus de Putten,</i></p>

					<p><i>eternam in Domino salutem</i></p> <p><i>[Inn]otescat universitati vestre quod ego constitutus apud Dhurdrecht in presentia Theoderici de Minnighem, qui [iudex] erat a Wilhelmo comite Hollandie in Suthollandia constitutus, pretentibus Gerardo sculteto, schabinis et oppidanis in [Dhur]drecht ac illis qu[i] vocantur hemrader et militibus aliisque quampluribus, a domino Lubberto, canonico Beati Petri in [Traie]cto, [vero nuncio per] litteras capituli ad hoc destinato, terram apud Almesvote sitam, que ad dictum capitulum pertinebat, cum aggeribus, dampnis et utilitatibus que inde ratione dicte terre in posterum poterunt provenire, recepi in meam et heredem meorum proprieta[tem] ad ea omnia que dicte terre et aggeribus ei attinentibus pertinent observanda et procuranda, me et [m]eos heredes in perpetuum obligando, sive decimam apud Almesvote, quam a dicta ecclesia in pactum teneo, me vel meos heredes contingat in posterum resignare, demereri aut eam ad prefatam ecclesiam devolvi liberam et absolutam. Sed quoniam eadem receptio minus sufficiens ibidem fuit per sententiam iudicata nisi apud Almesvote, ubi eadem terra sita est, coram eiusdem loci iudice, schabinis et illis qui dicuntur hemrader, denuo fieret et innovaretur a prefato Lubberto, dicti capituli vero nuntio, memoratam terram coram Scymanno iudice, schabinis de Almesvote necnon illis qui dicuntur hemrader suscepi secundo apud Almesvote in meam et heredum meorum cum omnibus predictis conditionibus proprietatem.</i></p> <p><i>Et ut premissa omnia rata maneant et sepeditum Sancti Petri capitulum a quovis hominum sine dampno maneat et nequeat molestari, presentem cedulam eidem capitulo porrexi sigilli mei munimine consignatam.</i></p> <p><i>Acta sunt hec primitus apud Dhurdrecht, secundario autem apud Almesvote anno Domini M CC XL tercio, primitus pretentibus Wilhelmo de Strenen, Wilhelmo de Windelsnesse, Waltero de Wale, Brunone de Riden, Daniele de Merwede, Engelberto de Swindrecht et Gisilberto Nigro, militibus, Petro extra Werdhe, Gerardo sculteto de Slidrecht, Waltero de Wale filio Euerwachker, Henrico de Orde, Gerardo de Graue, Cristiano et Siuardo de Tyzelskerke, Henrico filio Gele, Henrico filio Euerwe, Wulbrando, Godeschalco et aliis quampluribus burgensibus de Dhurdrecht; secundario autem apud Almesvote pretentibus Garcilio milite Hugone Buie, Waltero Wise, Henrico filio Garcilii militis, Wilhelmo de Vere, Herimanno Bullin et Gerardo sacerdote et fere tota parochia de Almesvote.</i></p>
OHZ	5	552	3037	1-9-1295	Gijsbert, deken en kapittel van St. Pieter te Utrecht geven de tienden die zij bezitten in Almsvoet in erfelijke pacht aan Nicolaas heer van Putten tegen een jaarlijkse betaling van 3 lb. 10 s. Hollands, en omschrijven de wijze van vererven van die pacht.
RekPut	2	260	32	1-9-1295	Ghyseburtus, deken en kapittel van St. Pieter te Utrecht oorkonden dat zij jonkheer Nicolaas van Putte in erfleer geven hun tienden in Almsvoet :

					<p><i>Ghisebertus Dei gratia decanus totumque capitulum ecclesie sancti Petri Traiectensis universis presens scriptum visuris notum facimus quod nos decimam nostram in Almsvoet Nycholao domicello de Putte, presencium conservatori, concessimus iure hereditario a nobis tenendam sub anno pacto trium librarum et decem solidorum Hollandensium denariorum legalium in die Palmarum nobis in ecclesia nostra beati Petri in Traiecto annis singulis solvendarum. Dicto vero Nycholao mortuo heres eius legitimus senior et sic de herede in heradem dictam decimam a nobis recipiet sub predicto pacto nobis prefixo termino persolvendo; et in requisicione dicte decime infra annum nobis decem libras Hollandensium denariorum legalium exhibebet. Et ad hec dictus Nycholaus de Putte se iuramento corporali prestito firmiter obligavit presencium testimonio litterarum sigillo nostro ecclesie roboratarum.</i></p> <p><i>Datum anno Domini M CC nonagesimo quinto, in die Egidii abbatis.</i></p>
RekPut	2	264	43	ca. 1304	<p>Oudste lijst van leenmannen van Putten, afschrift van zeer slechte kwaliteit in no. 142 , folio S 27 en 30 en volgende:</p> <p><i>Dit sijn die manne, die liengood houden van mijn here van Putte in Zuuthollant.</i> [...] <i>Item Katelijjn Adaemsdochter van Almsvoet tien hoeve tiende te Almsvoete van de oestende inwaerts.</i> [...] <i>Item haer Pouwels van Almsvoete helft van minen heer van Putte ene halve hoeve lands tot Almsvoete, daer ver Alsbeen op woende.</i> [...]</p>
ONB	3			20-4-1310	<p>Nicolaas, heer van Putten en Strijen, beleent heer Pouwels van Almsvoet, ridder, na opdracht met de oosterhalve hoeve bij de molen te Almsvoet (Ned). Origineel [A]. Niet voorhanden. Afschriften B. tweede helft 14^e eeuw, 's-Gravenhage, Nationaal Archief, archief heren van Putten, inv.nr. 142, "'t Oude francijnboek B 1303-1353.</p> <p>"Putten en Strijen. Cas M", fol. 15. C. 1438, ibidem, idem, inv.nr. 144, "Putten en Strijen met de houte berden, 1235-1441 Cas M", fol. 208v, afschrift door Bartholomeus Arntsz. uter Haghe, klerk van Jacob van Gaasbeek.</p> <p>"Reg. Hr. N. v. P. f. 14 vrs." (MULLER, Regesta Hannonensia) Regesten MULLER, Regesta Hannonensia, p. 33. - ERNSTING - WINSEMIUS, Regesten Putten en Strijen, 1969, p. 23, nr. 92.</p>
ONB	3			1-4-1312	Gerardus, dicti Cockaerd, camerarius van St. Pieter te Utrecht, maant de nakomelingen van

					<p>Nicolaas van Putten en Strijen de erfpacht van tiendrechten (te Almsvoet), zoals die zijn overeengekomen in 1295, te voldoen (Latijn) zie hiervoor OHZ 5, 552:</p> <p><i>Ende omdat wij willen dat dese voirs. dinghen vaste bliven ende gestade, so hebben wij in kennessen desen brief open bezegelt mit onsen zegele.</i> <i>Gegeven in 't jair ons Heren 1300 ende 11 des manendages voir midvasten.</i></p> <p>Origineel [A]. Niet voorhanden. Afschriften B. tweede helft 14e eeuw, 's-Gravenhage, Nationaal Archief, archief heren van Putten, inv.nr. 142, "'t Oude francijnboek B 1303-1353. Putten en Strijen. Cas M", fol. 46. C. 1438, ibidem, idem, inv.nr. 144, "Putten en Strijen met de houte berden, 1235-1441 Cas M", fol. 61v, afschrift door Bartholomeus Arntsz. uter Haghe, klerk van Jacob van Gaasbeek. Regesten MULLER, Regesta Hannonensia, p. 45 (gedateerd 1312 april 8). - ERNSTING - WINSEMIUS, Regesten Putten en Strijen, 1969, p. 29, nr. 116. - VAN DER GOUW, Rekeningen Putten, II, 1980, p. 291, nr. 81.</p>
RekPut	2	292	84	21-3-1313?	<p>Verklaring van paalscheiding van het land van Putten. Zie ook Van Mieris 2, 123, die het stuk dateert in 1312. LRK 7, f 13v:</p> <p><i>Dit es die heerschipie die mijn here van Putte, dair God die ziele of hebben moete, eyskede dat hi um hilt van enen vermoghenden prinche, mijn here den grave van Hollant ende die mijn vrouwe, mijn dochter voirt van hem houden sal vri [...]</i> <i>Vort so helt mijn here van Putte van mijn here den Grave vornoemt 't ambocht van Dubbelmonde, also als 't Jan van Almsvoete helt van hem... [...]</i> <i>Ghegeven in die capelle in die Haeghe in 't jaer ons Heeren duisent dryhondert ende twaelve des woensdags voor midvastene.</i></p>
Mieris	2	140		1314	<p>Bij Van der Eyck Handvesten van Zuidholland is op de aangewezen plaats in deze brief het volgende meerder te vinden: zie Balen 17-18; uittbreiding van het handvest van de Grote Waard van 31-1-1314:</p> <p><i>Also dat om dese vryheden te hebben die voorsz. Luyden onse dycken sullen bedorgen, alsoo dat die van Werckendam ende die van Houweninghen den dyck die hoort toe tot Geert die Witten-lande, ende een deel van 't slyck dat hem aencoemt, ende die by Giessenmonde den dyck by Robberts-houve met ene deel van 's slyck die hem aencoemt, ende die van 't ambacht van de Meruwede den dyck die geheeten is Swaert-vagers Wiel, met een deel van 't slyck sullen</i></p>

					<i>sy besorgen ende die voorsz. Zuyt-zyde van de voorsz Waert den dyck by Dordrecht, die 's Graven Wiel heetende is, ende een deel van 't slyck, ende den slyck van Almsvoet, die een Wiel geheten is, met vonnisse der Ghesworen die ghemeenlyck Dyck-Heemraden gheheeten zyn, enz.</i>
RekPut	2	298	97	9-8-1319	Heinricus, decanus van St Pieter te Utrecht maakt bekend dat vrouwe Beatrijs van Putte en Striende tot dan toe de tiendpacht van Almsvoet heeft voldaan, evanals die van Ema (Eem) en Utalme volgens de verplichtingen vastgelegd in de oude oorkonden over deze tienden. Oorspronkelijk nr 53. Afschrift in nr 144, f 68.
St Pieter			204	9-8-1319	Gerechtsbrief van de officiaal van de bisschop waarbij vrouwe Beatrix van Putten en Strenen erkent van het kapittel in erfpacht te nemen de kerspeltienden in Almsvoet (behalve de grove tienden die de pastoor van Almsvoet tot nog toe hield en alle smalle tienden die de pastoor steeds houden zal), de tienden aan de Eme en de halve tiend in Utalme.
Mieris	2	484		6-8-1329	De graaf bewijst Willem van Gulik die met Joanne, zijn dochter, getrouwd was, met enige goederen ter voldoening van een deel van de huwelijksdave: <i>Wi Willem, grave van Henegouwe, enz. maken cond allen luden, dat wi enen hoghen man ende moghenden, onsen lieven zone heren Willem, grave van Ghulyc, in offlaghe van zulker medeghave ende bewisinghen als wi hem beloift hadden in huweliken ghoede met veren Janne, sinen wive, onser dochter, bewyst hebben ende somme van onsen renten ende ghoede tote dusend ponden tornoy syaers, den ouden coninghs tornoy over zestien penninghe gherekent, die ghelegghen sien in onsen lande van Zuytholland te houdenen ende te besittene, na alre voirme ende manieren die die brieve ende handvesten houden die ghemaect sien van dien huwelyc twisschen 's heren Willem, grave cab Ghulyc, ende veren Jannen, sinen wive, onser dochter voirscreven, wair of die particulen van der bewisinghe van desen dusend ponden jaerlix voorsz. hier na volghen.</i> [...] <i>Item op onse uytlande van Almsvoete, houdende twintich morghen lands ende vier hond of dair omtrent, ende ghelden jaerlix zeven ende dertich pond zes scellinghe ende achte penninghe tornoy ende dair die dach of es van der betalinghe syaers tote Zente Remys misse ende verpacht sien dit jaer ende dit naiste jair naist comende.</i> <i>Item op ene stuc lands tote Almsvoete, dat Willem Luc in huerwaren hadde, houdende tyeghens vier morghen lands of dair omtrent, dat ghelt jaerlix drie pond tornoy ende die dach van der betalinghe op pleghet te vallen jaerlix tote Zente Maertyns misse in de winter.</i> [...] <i>Ghedaen ende ghegheven tote Woudrichem des sonnendaghes voir Zente Louwerens dach in 't</i>

					<i>jaer ons Heren M CCC neghen ende twintich...</i>
RekPut	2	346-47		? (ca 1350)	Mannen van de heer van Gaasbeek, Putten en Striene in Zuid-Holland: <i>Manne in Zuutholland buten mijns heeren lande van Gaesbeke, van Putte ende van Striene. [...]</i> <i>Item heer Symon van Teylinghen houd van mijn heere een tiende ghelegen tot Almsvoet (later bijgeschreven: die hout Willem van Maeldwijn)</i> <i>[...]</i>
St Pieter			260-1, 2, 3	31-7-1357, 9-9-1357, 23-10-1357	Drie brieven van de officiaal van Utrecht, houdende indaging, waarschuwing en excommunicatie van heer Jan van de Poele en Willam Tonyssone, die het kapittel beroofd hebben van de tienden in Almsvoet. Met verklaring betreffende de afkondiging van de monitio in de kerk te Almsvoet, 1357.
St Pieter			259-1-2	15-1-1358	Ghiisebrecht heer van Abcoude en zijn kinderen verkopen aan heer Jan van de Poele hun grote en kleine tienden in het ambacht van Almsvoet, hun aangekomen van vrouw Jhanne van Hoerne, 1357. Hierbij de gerechtsbrief van Dordrecht, waarbij deze tienden worden overgedragen, 1357.
St Pieter			261	1365	Johan, bisschop van Luik vroeger bisschop van Utrecht, doet als scheidsman uitspraak in het geschil tussen het kapittel en Willam van Abcoude, aangaande de tienden in de parochies van Almsvoet en van Eemkerk, vroeger door de vrouw van Putten in pacht gehouden, waarbij bepaald wordt, dat de heer van Abcoude die tienden van het kapittel in erfpacht zal nemen, 1365 (Vidimus van de officiaal van Utrecht, 1365).
St Pieter			262	1365	Het kapittel en Sweder van Abcoude stellen de geschillen, tussen hen gerezen ten gevolge van de onlangs gedane uitspraak van Johan, bisschop van Luik, over zekere tienden, aan de beslissing van Margreta van Erkel, vrouw Van der Eem.
St Pieter			263		Het kapittel verklaart in tegenwoordigheid van Ghiselbert van Abcoude, dat het bereid is te voldoen aan de inhoud van de hier ingelaste brief van 1365, waarbij Johan, bisschop van Luik en vroeger bisschop van Utrecht, als scheidsman uitspraak doet in de geschillen tussen het kapittel en Willam van Abcoude, betreffende de tienden in de parochies van Almsvoet en Eemkerk, 1365.
RekPut	2	403	285	25-2-1380	Zweder van Apcoude etc. oorkondt dat hij zijn neef Willem van Naeldwijn ten behoeve van zijn

					vrouw Sophie, heren Symonsdochter van Teylingen heeft beleend met ene tiende in Almsvoet : <i>"jongfrouwe Sophie voirscreven ende hoir nacomelingen tot enen erfleen te versterven."</i> Onder de tekst: <i>"dese voirscreven tiende heeft mijn jongheer mitten leenrechte gewonnen."</i> Afschrift in nr 144, f 216v.
Mieris	3	522		7-5-1389	Die van Dordrecht bekennen van hertog Albrecht gepacht te hebben de tolln van Geervliet, Strieneminde, Nieuwervaart, Dordrecht, Almsvoet , Niemandsvriend, Woudrichem, Ammers en ter Goude voor tien duizend oude schilden in 't jaar.
RekPut	2	443	353	6-11-1399	Zweder van Gaesbeek etc. oorkondt dat hij Goodscalc van Rosendael heeft beleend met een rente uit de opbrengst van de goederen van Schobben en Everocker, en een stuk land in het ambacht van Almsvoet , hem opgedragen door Tielman Janssoen van Rosendaal, priester. Afschrift in nr 144, f 230v: <i>Wij Zweder, heere van Gaesbeke, van Putte ende van Stryene doen cond alles luden dat voir ons gecomen is ende voir onse manne die hiirna gescreven staen, heere Tielman Janssoon van Rosendael, priester, ende gaf ons op mit zijns voichts hant 41 schelling 1 penning groten, die hi van ons te leen houden plach uten goeden van Schobben ende van Everocker, welc 41 s. 1 p. groten voeirscr. wij voirt overgaven voir osn ende onzen nacomelingen mit sinen goeden van Schobben ende van Everocker, dat hi van ons houdt, gelijc hi dat houdt ende sijn handvesten dairaf inhouden ende begripen; voirt so gaf ons heere Tileman voirs. noch over mit sijns voichts hant voir onse manne 9 margen lants gelegen in den ambocht van Almsvoet, die heere Tielman voirs. van ons te leen houden plach ende hem bleven van Jan van Rosendael, sinen vader, welc 9 margen lants voirscr. wij voirt overgaven ande verlijt hebben Goodscalc van Rosendael, onse neve voirscr. te houden van ons ende van onsen erfnamen, hi ende sijn erfnamen, in alre maten als die hantvesten inhouden die Jan van Rosendael, onse neve, dairaf van ons bezegelt hadde. Hiir over waren onse manne, dair dit geschiede als Otte Koudaver, Willem Cortvrient ende Heinric van Harlem Janssoon. In orconde des briefs. Etc. Gegeven in 't jair ons Heren 1399 des donredages na Omnium Sanctorum.</i>
AktBl	13	23r	342	1405	Bevel over het tekenen van een al bestaende akte, waarbij de inwoners van Munsterkerk en Almsvoet , uit de Dirksdijk in Zwaluwe aarde mogen halen om Costijns wiel te omdijken binnen de door de stad Dordrecht bepaalde grenzen: <i>Int jaer voerscr. des saterdaghes na sinte Lambrechts dach wart bevolen te teykenen sulc verdrach als voertijts ghescheyden is inden camer dats te weten dat die van Munsterkerke ende</i>

van **Almsvoet** aerde halen sullen an den Zvalu Dirxsschen dijc om Costijns wiel mede te dykenen dese aerde salmen halen binnen de paelscheydinghe als die stede van Dordrecht in voertiden bewijst heeft ende sullen daer huld of doen soe die stede voerscr. daer of gheordineert heeft.

4.2 Kruiskerke

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1978	17	21.		Lenen van de Merwede KRUISKERK (in de Tieselenswaard bezuiden Dordrecht). Twee weren land, groot 9 morgen 1 hont land, in het ambacht van de leenman ten Kruise in de Nesse, west: zijn huisweer, oost: de leenman met leen van Daniel van Tolloisen (1397: Dirk van Zuilen; 1421: heer Daniel van Tolloisen, neef van de leenheer Willem van Brederode).
				1-3-1384	Jan Tolnaar Zegersz.
				12-12-1397	Lijftocht van Avezoete, vrouw van Jan Zeger Christiaansz., op de helft.
				13-6-1421	Zeger Tolnaar Jansz.
				20-5-1488	Tielman Oom Jacobsz. bij overdracht door Willem Engbertsz. voor Geertruida, dochter van Zeger Tolnaar Jansz., diens vrouw.
OV	1978	28	47.		Leen van Tolloisen KRUISKERK 9 morgen land in het ambacht van Kruiskerk, west: de leenman met leen van de Merwede, oost: Jan Nikolaas Woutersz. (1472: enerzijds: Michiel Tielmansz., anderzijds: erven Hendrik Zegersz.).
				1-3-1384	Jan Tolnaar Zegersz.
				25-6-1472	Zeger van Kruiskerk Jansz. bij dode van Jan Zegersz., zijn vader.
				20-5-1488	Tielman Oom Jacobsz. bij overdracht door Willem Engbertsz. voor Geertruida, dochter van Zeger Tolnaar Jansz., diens vrouw.
					Getuigen bij leenakten van Tolloisen, van wie geen belening bekend is: 1384: Michiel Hendriksz., Tielman Woutersz.

Mieris	3	429		15-12-1385	<p>Hertog Albrecht ontvangt het ambacht van Dubbeldam van Klaas van den Vliet en geeft het weder ten rechten leen aan Jan van den Werve:</p> <p><i>Aelbrecht, by Gods ghenade palensgrave up den Ryn, hertoghe in Beyeren, ruwaert van Heneghouwen, van Hollant, van Zeelandt ende van Vrieslant, doen cond allen luden dat voir ons quam Claes Andries sone van den Vliet ende heeft ons upghedraghen ende quyt gehscouden dat ambocht van Dubbeldam dat hi van ons helt ende hem aenquum van Andries die Vischer Claes sone van den Vliet, sinen vader, diet van ons te houden plach. Ende dit voirsz. ambocht hout sinen palen jehghens der vriheet van Dordrecht ende sceyt voert twisken Apyr uter Milen ende hem, ende strect voert ten lande waert over Cruuskerc te halven grave toe. Welc ambocht mit sinen toe behoren wi weder verliet hebben ende verlyen mit desen brieve Jan van den Werve ende sinen nacomelinghen in alle manieren alst Clais Andries sone van den Vliet van ons te houden plach, dat is te verstaen tot enen rechten leen. In oirkonde desen brieve beseghelt mit onsen seghele. Ghegheven in den Haghe des vridaghes na Sinte Luzien dach in 't jair ons heren M ccc vive ende tachtich.</i></p>
AktBk	13	72r	945	24-7-1409	<p>Akte van verkoop van land in Dubbeldam door de vrouw van Gerard van de Coulster:</p> <p><i>Int jaer negen xxiiii in julio quam jonfrou Zofie Geharerts wijf vanden Couster als ghemachticht van Gheraert horen man voerscr. mitten stede brieve van sHertogenbusch voer Aernt Heymansz., Willem Graman ende Gillis Snellert ende verghiede dat si verkoft heeft Jan Cleisz. die helfte van seventien merghen lants mit horen toebehoren gelegen inden ambacht vanden Dubbeldam mit des vorscr. Jan Cleisz. lande ghemeen tusschen Symon Pollepels lant ende Pieter Schaerts lande op beiden ziden ende dat hoer daer of betaelt is die eerste penninc mitten lesten ende geloefde hem dit lant vorscr. te waren ende te vryen van allen commer ende aentale utgeset zes scellingen hollants siaers op elke inghelants ter papeliken proven, hier of tuuchden Wouter Woutersz ende Zoetman Cleisz. heemraden inden ambacht vorscr. dat si mitten rechter ende anders den heemraden vanden ambacht vorscr. over die ghifte vanden lande vorscr. stonden ende den eygendom daer of vry kende utgeset die papelike proven vorscr. ende dat die coep daer of gecondicht wart in Cruuskerke onder die hoemisse int openbaer tsonnendaghs na sinte Jans dach lestleden over een jaer doemen screef int jaer achte.</i></p>
AktBk	13	51r	712	28-11-1408	<p>Acte van verkoop van land in Dubbeldam door Jan Brant en Ocker Frederiksz aan Jacop Ockersz.:</p> <p><i>Item ter selver tijt xxviii daghen in november vercofte Jan Brant ende Ocker Fre(derixs?)</i></p>

					<i>gesamen Jacop Ockers zoon acht hont lants inden ambacht vanden Dubbeldam tusschen Jan Volperszoen oestwaerts ende Willem Jans zoen werstwaert, ende geloofden hem te waren uutgeset sheren thiins, heemraden Zoetman Cleiszoen ende Clawert Ockers zoen tuuchden dat over die ghifte gestaen was ende die eygendom vrygekent uutgeset sheren thiins ende gecondicht te Cruuskerke op Katherine sac p r. hier of is borg Jan Jan Brants zoens zoen rcf des geloven si horen borge stadelic te houden.</i>
Mieris	4	449-450		12-1-1418	Vrouw Jacob begiftigt en bewijst de kinderen van Walraven, heer van Brederode, die in haar dienst in Gorinchem gesneuveld was, met geld of aan verscheidene goederen: <i>Jacob, enz. doen cond allen luden, want wy om vuel truer diensten wille, die onse lieve getruwe heere Walraven, heer tot Brederode, die God genadich sy, ons in sinen leven gedaen heeft ende sonderlinge overmits den ontfarmeliken doit die hi in onsen dienste binnen onser stat van Gorichem geleden heeft, onsen gemynden Gysbrecht, heer tot Brederode, sinen zoon, gegeven hebben te hulpe om sulke noitsculde ende leistinge te betalen ende te vervallen als onse getruwe die heer van Brederoden, syn vader voirnoemt, him gelaten heef die somme van zess duzent Vrancrixen cronon, dair wi him voir bewyst ende in handen geset hebben onse goede ende renten, gelegen in onsen landen van Zuuthollant, geliken hier na beschreven staet, dat is te weten: [...] ...die visscherie... van den Maesdam... Item een tiendeken tot Tolleozen ende gelt drie pont 's jaers. Item onse tiende in Wioldrecht omtrent zes cronon 's jaers. Item onse lamtienden aldair omtrent II cronon 's jaers. Item onse aendeel van den tienden tot Kruuskerck. Item van den dycwalle ende liden van Wioldrecht.[...] Gegeven in den Hage opten XII sten dach in januario in 't jair ons Heren M CCCC ende zeventhien na den lope van onsen hove.</i>

4.3 Dordrechtse Waard

Naam	Deel	Pag.	Nr.	Datum	Tekst
OHZ	1	407-412	244	3-11-1200	<p>Leuven. Hertog Hendrik I van Brabant en graaf Diederik VII van Holland sluiten een verdrag, voornamelijk met betrekking tot het land tussen Maas en Schelde.</p> <p><i>opidum Durtreth ex utragte parte aqua, Durtretwerde, Harredeswerde, Dusne ac totam terram inter Striene et Walwic usque ad terram ducis</i></p> <p>"een hantveste ... die noch ten Bosch is, dat die grave van Hollant, die doe ter wilen Dirc hiet, bekende dat hi Dordr. an beiden ziden des waters, Dordr. awert, Haersw't, Dussen ende alle tlant tuschen Stryen ende Waelwijc tot des hertogen lande toe van Brabant, die doe Heynric hiet, te liene ontfenc ... also voers. hantveste die ten Bosche leghet inhoud. Dat in iaer M CC III op nonas novembris." (ARA archief LRK Holland nr 77 (1388-89):</p> <p><i>In nomina sancte et individue Trinitatis.</i> <i>Ne presentis etatis negotia consumat oblivio, litterarum indicis solent eternari. Notum sit igitur tam futuris quam presentibus huius pagine inspectoribus, quod discordia fuerat a multis temporibus inter Henricum ducem Lotharingie et suos predecessores ac inter Theodericus comitem Hollandie et suos predecessores de terra inter Mosam et Scaldam, de qua catenus processum est, quod illa discordia concilio hominum utriusque tali modo sopita est. Comes resignavit in manus ipsius ducis opidum Durtreth ex utraque parte aque Durtret[s]werde, Harredeswerde, Dusne ac totam terram inter Strine et Walwic usque ad terram ducis. Hanc quoque terram totam recepit comes in feodum a duce, et factus est homo suus ligius. Iuravit etiam quod de predicta terra et in propria persona dicto duci decetero serviet tamquam homo ligius domino suo contra omnes homines excepto imperia, sicut ius suum est erga imperium. Nec hoc detur oblivioni, quod Durtrich et Durtret[s]werde, Harredeswerde et Dusne datum est concambium duci et suis heredibus pro terra illa quam dux et sui predecessores calumpniati sunt super comitem et suos predecessores ultra versus Selandiam. Per hoc quoque remanserunt et sopite omnes sunt discordie, calumpnie et questiones inter eos. Hec bons concessit dux comite iure Brabantino, ita videlicet quod nullus heres inde exheredabitur. Similiter dux iuravit quod comitem iuvabit contra omnes homines tamquam hominem suum ligium quamdiu concilio suo acquiescere vel iuri curie sue start voluerit, et hoc excepto imperio, sicut ius suum est erga imperium. Preter hoc dimisit comes duci et heredibus suis omnes suos mercatores per terram comitis transeuntes tam in aquis quam in terris in omni eo iure theloneorum quo thelonea fuerunt a principio statica; idem vero vice versa dux comiti fecit. Preterea comes renuntiavit omni iuri quod habere se dixerat in Bredha.</i></p>

Insuper condictum est, quod comes non retinebit aliquem in terra sua, qui dampnum faciat duci vel suis hominibus, quamprimum hoc perceperit; et idem dux observabit. Omnes homines meliores comitis iuraverunt, quod hec concordia stabilis permanebit; similiter homines ducis. Sane quidquid duci contingat humanitus, comes et heredes sui iuvabunt heredes ducis suam conservare terram, et ligium prestabunt eis homagium, ut supradictum est; similiter dux et sui heredes iuvabunt heredes comitis, si comes decedat. Quod si comes et dux moriantur, uxores et heredes eorum sibi invicem assistent et iuvamen prestabunt. Hec autem ut in posterum rata permaneant, sigillorum appositione tam ducis quam comitis sunt inviolabiliter roborata testibus hiis: Theodericus Traiectensis episcopus, Machtildis ducissa, Henricus dux de Limburg, Albertus comes de Dasburg, Philippus' comes Namucensis, Wilhelmus frater ducis, Henricus de Kuc, Albertus filius eius, Walterus Berthout, Godefridus de Scoten, Arnoldus de Grimberge, Arnoldus de Dist, Leonius de A, Godefridus castellanus de Brusella, Arnoldus de Wisemale, Arnoldus de Walem, Wilhelmus Uulpes, Walterus Bac ; hii sunt homines comitis: Rutgerus de Merhem, Hugo de Vorne, Theodericus de Halthena, Gerardus de Hurst, Wilhelmus de Thelinge, Symon, Iohannes et Ysebrand de Harlem, Albertus Banjard, Walterus de Egmonde, Florentius de Wolde, Philippus de Wasnare, Arnoldus Henricus et Iohanues de Riswic, Theodericus Bokel; hii etiam et alii quamplures iuraverunt. Acta sunt hec apud Louanium anno dominice incarnationis M C C tercio nonas novenbris.

In de name der heylegher ende onghedeilder Drievoldicheit.

*Opdat die verghetelheit der menschen die teghenwoerdeghes gheschienisse der dinghen niet en vertere of verzwind, soe pleeghtmense met antwoerde des scrifs te eewighen in den onthouden. Ende daerom si cont allen menschen die nu leven of nacomen sullen, die dese yegheweerdeghes cedula sien, dat groet ghescil ende twi gheweest heeft voel tiden tusschen hertoghe Heynrec van Loreyne ende siin voersaters, ende tusschen grave Diederick, grave van Hollant, ende siin voersaters, van den lande tusschen der Maze ende Scelte, welke ghescel bi rade hore beyder lude gheeffent is ende ghesleten: in deser manieren dat die grave heeft overghegheven in des hertoghen hant die stede van Dordrecht aan beiden siden, **Dorderechsweerde**, Harnsweerde, Dussiin ende al dat lant tusschen Strien ende Waalwiic, ende al dat lant dat heeft die grave ontfanghen tot enen leen eewelike ende is gheworden siin man. Ende heeft gheswoeren, dat hi van desen vors. lande den hertoghe voernoemt met siins selves live dienen sal gheliic dat yeghelic man sculdich is te dienen sinen here yeghen alle sine viande wtghenomen den keyserric, soe siin recht is yeghen den keyserric. Voert soe is te weten ende te verstaen, dat Dordrecht, Dorderechswuert, Harinsweerde ende Dussiin ghegeven is den hertoghe in enen wissel hem ende sinen nacominghen om dat lant dat die hertoghe ende siin voersaters altoes aenghetaelt hebben opten grave ende siin voersaters strekkende tot Zeelant waert, ende hierbi soe siin ghesceyden ende vereffent alle die ghesceele ende claghe tusschen hen beyden.*

Ende dese goede vorseit soe heeft die hertoghe den grave ghegeven ende verleent na Brabansch recht, te verstaen dat gheen erfnaem onterft sal werden. Ende oec in allen manieren soe heeft die hertoghe gheswoeren den grave hulp ende mansceep yeghen allen luden, soe langhe als hi tot sinen hove ende rede staen wil, wtghesteken den keyserric allene, soe recht is yeghen den keserric. Voert sou heeft die grave den hertoghe vorseit ende sinen nacominghen ende allen sinen coepluden van sinen lande, die des graven lant liden tsi te water of te lande, ghelaten in allen haren recht ende tolle, alsoe als die tolle yerst ingheset waren; ende dies ghelike soe heeft die hertoghe ghegeven ende ghelaten den grave ende sinen luden. Voert soe heeft die grave overghegeven alle dat rechte dat hi hadde in Breda. Voert soe en sal die grave grenen man onthouden in sinen lande, die den hertogen of sinen luden scade doen mach. alsoe als hi dat verneemt. Ende alsoe gheliker wise sou sal die hertoghe weder doen den grave. Ende veel luden des graven ende sonderlinghe die beste zwoeren dat dese pays ende condicie of vereinghe stadich soude bliven. Ende des ghelike soe swoeren des hertoghen luden. Soe wat den hertoghe gheschiede voert sou sal die grave ende siin erfnamen des hertoghen erfnamen te hulpe comen hoer lant, lantscep ende leen helpen houden als voersproeken is. Ende dier ghelike soe sal die hertoghe ende die sine den grave succoersen weder ende sinen erfnamen. Ende waer dat die hertoghe ende grave beyde storven, soe sullen haer vrouwen ende hoer erfnamen aen eenwaerzide male den anderen te baten comen ende helpen.

Ende om dat dese voornoemde vorwaerde te vaster sullen werden ghehouden, soe siin si met hore beyder zeghel des hertoghen ende des graven zeghel bezeghelt. Ende hierof siin ghetughe: her Dideric bisscop van Wtrecht, Machtelt hertoghinne, Heynrec van Limborch, Aelbrecht grave van Dalborch, grave Philips Namuroen Willaem des hertoghen broeder, Heynrec van Kuyc ende Aelbrecht siin soen, Wouter Baertout, Godeuert van Scoten, Arnt van Grymberghen, Aernt van Diest, Loeniis van der Aa, Godeuert casteleyn van Bruecel, Arnt van Weesmael, Arnt van Waelhem, Willem die Vos, Wouter Bac. Ende dit siin des graven lude: Rutgher van Maerhem, Hughe van Voern, Dirc van Alten, Gheraet van der Hurst, Willem van Teylinghen, Symon, Jan ende Ysebrant van Harlem, Aelbrecht Baernszoen, Wouter van Egmonde, Florens van Woude, Philips van Wassenaer, Arnt, Heynrec ende Jan van Riiswiic, Dirc Boekel. Dese ende anders veel goeder lude met hen, die hebben dit gheswoeren. Ende dit gheschiede tot Loeuen in den jaar der gheboerten ons Heren M CC, des dorde daghes van decembris.

Samenvatting:

Omdat er veel verschil van mening is geweest tussen Holland (Graaf Diederik VII) en Brabant (Hertog Hendrik I) over het bezit van het land tussen Maas en Schelde, is er via bemiddeling beslist dat de graaf in de hand van de hertog heeft overgedragen "die stede Dordrecht aen beide siden (...), **Dordrechtsweerde**, Harnsweerde, Dussiin ende al dat lant tusschen Strien ende Waelwiic" en dat de graaf dat in leen terug heeft ontvangen en heeft beloofd dat hij de

	<p>hertog met zijn mannen zal dienen naar Brabants recht. De voornoemde landen zijn de hertog en zijn nakomelingen gegeven in een wissel omdat het land tot aan Zeeland altijd aan de hertogen heeft behoord.</p>
--	---

4.4 Dubbeldam

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1985	503	203		DUBBELDAM 13 morgen land met de timmering daarop in het ambacht van Nikolaas Oom Nikolaas Oomsz. in de Tieselenswaard, strekkend van de heren van St. Pieter te Utrecht tot de midsloot; 7 morgen in het Oudeland in het ambacht van Paap Hein, strekkend van de midsloot tot de Maas.
				24-1-1351	Gillis van Wendelnesse, burgman van Schoonhoven, bij opdracht, te roeren van Schoonbwen, 1 fo. 43v en fo. 12.
				5-9-1363	Gillis Robertsz. voor Willem van Wendelnesse Gillisz., 1 fo. 44.
				5-12-1398	Willem van Wendelnesse zoals Gillis, zijn vader, LRK 109 fo. 38.
				11-2-1414	Wouter van Doornik bij overdracht door Willem van Wendelnesse met lijftocht van Machteld, dochter van Gijsbert Ottenz., zijn vrouw, LRK 54 fo. 113.
				4-3-1421	Wouter van Doornik met lijftocht van Machteld, zijn vrouw, LRK 62 fo. 211v.
OV	1988	388	74		DUBBEL Lenen hofstede Amstel De gehele visserij van de Dubbel.
				...-12..	De heer van de Merwede, die hield van Amstel, vermeld 1337, Nassaus Domein, 1, inv. 703.
OV	1996	236	52		DUBBELDAM Het ambacht Dubbeldam (1359 binnen- en buitendijks) tussen het ambacht van Zeger van der Tolne (1401 vd leenman) strekkend tot Dordrecht, in 1385 landwaarts over Kruiskerk tot de halve Graaf.
		237		3-4-1318	Nikolaas Oom Nikolaas Oomsz. Burger van Dordrecht, bij overdracht door Jan heer Genemansz. Uten Polre en Geneman diens zoon, LRK 27, f 9v. nr 49.
		237		20-2-1359	Jan van der Halle, burger van Dordrecht, bij overdracht door Nikolaas Oom Nikolaas Oomsz.,

			bevestigd door Simon Nikolaasz., diens zoon, LRK 50, f 24, nr 121.
237		15-12-1385	Jan van de Werve bij overdracht door Nicolaas Andriesz. van de Vliet, die aankwam van Andries die Visser Nikolaasz. van der Vliet, diens vader, LRK 50, f 230, nr 1529.
237		1390	Jan van de Werve met ledige hand, LRK 422, f 18, nr 60.
237		21-2-1400	Jan van de Werve, gehuwd met Katharina, dochter van Pieter van Drimmelen, te komen op hun oudste zoon, LRK 52, f 373.
237		10-8-1401	Jan van de Werve bij dode van Jan, zijn vader, LRK 52, f 429.
237		31-12-1420	Jan van de Werve, LRK 62, f 208v.
237	53		Een derde van de tiende in Wolbrandskerke , in het ambacht van Nicolaas Oem (1347) op Dubbeldam (1388) in de Tieselenswaard.
237		25-4-1324	Lijftocht van Elisabeth, gehuwd met Aper uter Mijle, LRK 22, f 31, nr 154.
237		31-1-1347	Lijftocht van Nathalie, gehuwd met Aper uter Mijle, LRK 47, f 4v.
237		19-8-1365	Lijftocht van Katharina, dochter van Jan van der Halle, gehuwd met Aper uter Mijle, LRK 50, f 95, nr 565.
237		18-8-1388	Aper Paap Heinenz. bij koop na de dood van de kinderen van de dochter van Jan van der Halle voor een deel van 100 oude schilden aan Jan van Poelgeest, rentmeester van Zuid-Holland, LRK 50, f 279, nr 1787, RR 527.
237		1390	Aper Paap Heinenz. met ledige hand, LRK 422, f 18, nr 61.
237		19-8-1396	Arnout van der Mijle Paap Heinenz. bij dode van Aper van der Mijle Paap Heinenz., zijn broer, LRK 52, f 221,v, nr 940.
237		21-5-1399	Arnout van der Mijle niet te versterven, LRK 52, f 338v-339, nr 1386.
237		3-5-1413	Paap Hein Nikolaasz. bij dode van zijn vader, LRK 54, f 93v.
237		10-3-1421	Paap Hein Nikolaasz. LRK 62, f 212v.

		237		1-4-1439	Paap Hein Nikolaasz. LRK 114, f 113.
		238	54		3,5 morgen land in het ambacht van Nicolaas Oom gemeen met Arnout Willemsz.
		238		25-2-1325	Jan heer Gillisz., rentmeester van Zuid-Holland, bij opdracht, LRK 22, f 32, nr 164.
		238	55		18 morgen land in de Tieselenswaard bij Dordrecht boven de kerk, genaamd 'ten brunen cruce'.
		238		30-4-1360	Herman Vink, burger van Dordrecht, bij koop na dood van mr. Liklaas Stuuc, voor 15 ponden groten vlaams, LRK 50v, nr 255.
		238		14-1-1381	Hendrik Waas, bij dode van Herman Vink, zijn vader, LRK 50, f 50v, nr 255 (?).
		238		24-4-1390	Michiel Hendriksz. voor Hendrik van Waas, die zeer ziek is, met ledige hand, LRK 422, f 17, nr 47.
		238		21-6-1391	Dirk van de Merwede, zoon van Hendrik van Waas, LRK 52, f 13v, nr 25.
Mieris	2	112		15-7-1310	<p>Graaf Willem geeft de deken het kapittel van St. Pieter te Utrecht zijn land genaamd Moentkye en de twee Oorden enz. in Zuid-Holland voor de tienden in Zeeland welke hetzelfde godshuis bezaten en nu aan hem vermangeld had, over:</p> <p><i>Wi Willam, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende heere van Vrieslant, maken cont ende kenlic allen den ghenen die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wi om wandel ende om wissel van guede, dat eersame lude die Deken ende dat Capitel van den Goitshuse van Sente Peters tUtrecht hadden in Zelant of sculdich waren te hebbene, hebben ghegheven ende gheven met desen jeghenwordighen brieve voer ons ende onse erfnamen ende nacomelinge in vrien eighendome onse lant dat men heet de Moentkye ende twe Orde an ende daer bi gheleghen in Tyesselensward in Zuytholland, houdende altesamene hondert ende drie ende twintich marghen lants. Ende dit sullen sy ende hore nacomelinghe ewelike houden, hebben ende besitten ende alle die ghene die des ghebruken van horen wegghen, vri van allen coste, bede van dikene ende van dammene, binnen Tyesselensward ende der buten, ende van slusen te makene of te vermakene, van watergancghelde, van ghemenen werke, van herewarden</i></p>

					<p><i>(heervart?) ende van herevartgelde ende van allen beden ende van allen coste of van ofnemene van ghelde, in wat manieren dat men die noemen mach. Voert soe hebbe wi hem ghegheven al onse tiende die emmirmeer comen of vervallen mach van al den lande voerseit. Ende al onse husinge ende timmeringe die wi op dat voerseide lant hebben.</i></p> <p><i>Voert soe hebben wi hem ghegheven vier marghen tienden leggende in Wolbrantskerke, of te metene van den lande voerseit noirtwaert tot Apersambocht waert van der Mile. Ende waert dat hem daer an iet ghebrake dat sellen si in onsen tienden die wi leggende hebben an die ander side van den lande voerseit zuitwarts ofmeten tot dien dat sy haer vier marghen voerseit al vol hebben sonder archlist. Voert soe hebbe wi ghegheven hem al onse visscherie van Wolbrantskerke toten Dubbeldamme. Voert soe hebbe wi hem ghegheven onsen jaerlixen cins⁶ dien wy hebben in de Nesse. Voert so hebbe wi hem ghegheven ende gheven al onsen tiende dien wi hebben in de polre, leggende int ambocht van den Polre, ende alle onse tiende leggende in de Nesse in Hughemans ambocht vanden Polre. Voert so hebbe wi hem ghegheven alle onse tienden van Tiesselynskerke of van den ouden lande. Ende al dit guet voerseit ende elc bisonderlange so hebbe wi hem ghegheven ende gheven in vrien eighen alsoe dat te hebbene ende te ghebrukene in alle der vrihede ende rechte ende ghewoente daer wy tende onse ouders in ghehat hebben ende ghebruuct of noch hebben ende ghebruken mochten of onse nacomelinghe, wart dat dat guet onze blieven ware. Ende des guets so love wi hem nu ende ewelike te ghewaerne voer ons ende onse nacomelinghe ende im te houdene ende te bescerme. Ende waer dat sake, dat Got verbieden moete, dat den Deken ende den Capittel, of hore kerke voerseit, hier of alsoe van dese wandel voerseit van yemande scade of moynessen quamen, die zulle wi hem of doen met gueder trouwe na al onser macht. Ende alle dese stucken voerseit, ende elc bisonder, bede in desen Duitschen brief ghescreven ende in andren brieven in Latine ghescreven ghemaect van desen wandel van den guede voerseit beseghelt met onsen zeghele, zoe love wi den voerseiden Deken ende Capitel ende hoerre kerke voerseit met gheghevender trouwe ende met onsen ghesworen eede ewelyc vast ende stade te houden. Ende in deser manire soe verbinde wi tot allen desen stucken voerghenoemt, ende elken bisonder, alle onse erfnamen ende nacomelinghe ende elken bi sonder ewelyc na ons comende. In orconde desen brieve beseghelt met onsen zeghele ende ghegheven des Woensdaghes voer Zente Margareten dach int jaer ons Heren dusent driehondert ende tiene.</i></p>
Mieris	2	200		4-12-1318	De graaf verlijdt Clais Oom met het ambacht van Dubbeldam :
					<i>Wy Willem, grave van Henegouwen, enz. maecten condit allen luden, dat voor ons quamen Jan</i>

					<p><i>Heeren Ghenemans soone uyten Polre ende Geneman synen soone, ende droegen ons op met zamender hant tambocht ten Dubbeldam leggende tusschen Apers ambocht Uterioide (noot: Utermile) en Segers ambocht vander Tolne, streckende an 't Poort-recht van onser poirte van Dordrecht dat sy van ons te houden plagen, welck ambocht voorsz. alsoe, alst voergenoempt is, ende alsoo groot als sy 't van ons te houdene plagen, wy voort verleent hebben Clays Oem, Clays Oems soone, onsen getrouwe man ende poirter van Dordrecht, van ons in rechte liene te houden. In oirconde desen brieve bezegelt met onsen zegele. Gegeven in den Haege, des maendages voor S. Ambrosius Dach, in 't jaer ons Heeren duysent drie hondert en achtiene.</i></p>
RegH an			136	18-2-1325	<p>Graaf Willem verlijdt Jan heer Gillisz, zijn rentmeester van Zuid-Holland met land in Hugemansambacht, 's Heer Geenemanszoon, in Tieslenswaard en bij Wolbrandskerke in Claes Ooms Ambacht. Reg. E.L. 6, f 40. E.L. 24, f 32.</p>
Mieris	3	79		18-2-1359	<p>Albrecht, ruwaard, verklaart dat het ambacht van Dubbeldam en al zij toebehoren afkomstig van wijlen Claes Oem en zijn zoon Symon Claeszoon schout in leen is uitgegeven aan Jan van der Halle, poorter van Dordrecht:</p> <p><i>Aelbrecht, enz. doen cond allen luden dat voor ons quam Claes Oom Claes Ooms zoon ende droech op tot onss liefs broder behoef, hertoghe Willems van Beyeren, grave van Holland, van Zeland ende van Vriesland ende tot onser, alse ruwaert, der lande voorscreven, dat ambocht van Dubbeldam mit allen sinen toe behoren ende recht, soo waerd ghelegghen is binnen dyc jof buten, also alse hyt te houden plach van onsen lieven broder voersz. ende Symon Claes zoon scout quyt ende droech ons op alle recht ende nutschap die him in enegher manieren aen comen mochte bi doede Claes Oom, zyns vaders, van den ambochte ende goede voorscreven. Wilk ambocht mit allen sinen toe behoeren ende recht alse voorsz. wi verleyet hebben ende verlyen van ons liefs broders wegghen voorghenoemt, ende van den onsen alse ruwaert, Janne van der Hallen, porter tot Dordrecht, van onsen lieven broder ende van ons als ruwaert te houden in allen rechte ende manieren, alst Claes Oom voorsz. ende sine verbejde van onsen lieven broeder vornoemt ende sine voorvorderen te houden plach.</i></p> <p><i>Hier over waren manne onss lief broders alse heer Phyllips van Polanen, heer Jan van den Pel ende heer Niclaes van der Marwede.</i></p> <p><i>In kennisse der waerheyt soe hebben wi desen brief open bizeghelt mit onsen zeghel. Ghegheven Tordrecht des Manensdaghes na Sinte Valenteyns dach in 't jaer van LVIII.</i></p>
Mieris	3	429		15-12-1385	<p>Hertog Albrecht ontvangt het ambacht van Dubbeldam van Klaas van den Vliet en geeft het weder ten rechten leen aan Jan van den Werve:</p> <p><i>Aelbrecht, by Gods ghenade palensgrave up den Ryn, hertoghe in Beyeren, ruwaert van</i></p>

					<p><i>Heneghouwen, van Hollant, van Zeelandt ende van Vrieslant, doen cond allen luden dat voir ons quam Claes Andries sone van den Vliet ende heeft ons upghedraghen ende quyt gehscouden dat ambocht van Dubbeldam dat hi van ons helt ende hem aenquum van Andries die Vischer Claes sone van den Vliet, sinen vader, diet van ons te houden plach. Ende dit voirsz. ambocht hout sinen palen jehens der vriheet van Dordrecht ende sceyt voert twisken Apyr uter Milen ende hem, ende strect voert ten lande waert over Cruuskerc te halven grave toe.</i></p> <p><i>Welc ambocht mit sinen toe behoren wi weder verliet hebben ende verlyen mit desen brieve Jan van den Werve ende sinen nacomelinghen in alle manieren alst Clais Andries sone van den Vliet van ons te houden plach, dat is te verstaen tot enen rechten leen.</i></p> <p><i>In oirkonde desen brieve beseghelt mit onsen seghele.</i></p> <p><i>Ghegheven in den Haghe des vridaghes na Sinte Luzien dach in 't jair ons heren M ccc vive ende tachtich.</i></p>
AktBk	13	51r	712	28-11-1408	<p>Acte van verkoop van land in Dubbeldam door Jan Brant en Ocker Frederiksz aan Jacop Ockersz.:</p> <p><i>Item ter selver tijt xxviii daghen in november vercofte Jan Brant ende Ocker Fre(derixs?) gesamen Jacop Ockers zoon acht hont lants inden ambacht vanden Dubbeldam tusschen Jan Volperszoen oestwaerts ende Willem Jans zoen werstwaert, ende geloofden hem te waren uutgeset sheren thiins, heemraden Zoetman Cleiszoen ende Clawert Ockers zoen tuuchden dat over die ghifte gestaen was ende die eygendom vrygekent uutgeset sheren thiins ende gecondicht te Cruuskerke op Katherine sac p r. hier of is borg Jan Jan Brants zoens zoen rcf des geloven si horen borge stadelic te houden.</i></p>
AktBk	13	63v	844	4-4-1408-1409	<p>Acte over het nagelaten goed van Laurens Jan Hugensz.z., delen van huizen in Dordrecht en 5 morgen land in Dubbeldam en 6 in Nesse:</p> <p><i>Int jaer achte iiii dagen in aprili worden alsulke goede als hier na gescreven staen bi begheren vanden ghemenen vrienden van Leurens Jan Hugen zoens zoen de vorscr Laurens toebehoerende bestroven ende aengecomen sijn van saliger Jan Hugen zoen sijns vaders ende van Gheertruida sijnre moeder doer bevolen hier in teyken bi den raet dats te weten eerst een vierdendeel vande huus staende in die Grote Poustere daer Jan Hugen zoen inne woende in sine leste live. Item een achtendeel en een sestiene deel vande gehele husinghe van voeren tot after met alle hore toebehooren staende voere aend die strate opte hoec van Butgenstrate daer Gheraerd van Strien inne woende in sine leste leve. Item vijf merghen lants gelegen in de ambocht van Dubbeldam inde vijftichmargen gelike wijs als die scepen brieve daer of innen houden die daer of siin als wi verstaen vanden ghemeene vrienden.</i></p>

					<i>Item een were lants van zes merghen geleghen inde ambocht vanden Nesse tusschen die Polresteghe aen doest zide ende (doorgestreept) Ghisbrecht Dirx zoens lande aen die weest zide.</i>
AktBk	13	72r	945	24-7-1409	Akte van verkoop van land in Dubbeldam door de vrouw van Gerard van de Coulster: <i>Int jaer negen xxiiii in julio quam jonfrou Zofie Geharerts wijf vanden Couster als ghemachticht van Gheraert horen man voerscr. mitten stede brieve van sHertogenbusch voer Aernt Heymansz., Willem Graman ende Gillis Snellert ende verghiede dat si verkoft heeft Jan Cleisz. die helfte van seventien merghen lants mit horen toebehoren gelegen inden ambacht vanden Dubbeldam mit des vorscr. Jan Cleisz. lande ghemeen tusschen Symon Pollepels lant ende Pieter Schaerts lande op beiden ziden ende dat hoer daer of betaelt is die eerste penninc mitten lesten ende geloefde hem dit lant vorscr. te waren ende te vryen van allen commer ende aentale uutgeset zes scellingen hollants siaers op elke inghelants ter papeliken proven, hier of tuuchden Wouter Woutersz ende Zoetman Cleisz. heemraden inden ambacht vorscr. dat si mitten rechter ende anders den heemraden vanden ambacht vorscr. over die ghifte vanden lande vorscr. stonden ende den eygendom daer of vry kende uutgeset die papelike proven vorscr. ende dat die coep daer of gecondicht wart in Cruuskerke onder die hoemisse int openbaer tsonnendaghs na sinte Jans dach lestleden over een jaer doemen screef int jaer achte.</i>
AktBk	13	137r	1774	15-6-1415	Clawert Jansz. en Jan Heinrixsz getuigen voor schepenen dat zij over een gift van 8 mergen in Dubbeldam hebben gestaan en dat zij daarvoor gekwijt en schadeloos gesteld zijn.
AktBk	13	140r	1814	9-11-1415	Getuigenverklaring door Jan Jan Thonis over een panding in Dubbeldam gedaan door Willem van de Zijl: <i>Int jaer xv negen dagen in novembri kalengierde Jan Jan Thonis zoens zoen. voer schepenen inder camer alsulke pandingen als Willem van der Zijl gepant heeft inden ambocht van Dubbeldam mit scepenbrief op Jacop Jans goederen.</i>
AktBk	13	223v	2952	26-5-1424	Verklaring van Gheraet Kemp over de koop van een huis in Dubbeldam door Wouter Woutersss terwijl hij een schuld bij Gheraet had: <i>Int jaer xxiiii xxvi dagen in meye calangierde Gheraet Kemp voer scepenen inder camer sulke coop van een huysse staende op de Dubbeldam dat jonge Wouter Woutersss verkoft heeft ende die dede het naer onse scepenen brieve van sculde die hi sprekende geef op jonghe Wouter Wouters z voors..</i>

AktBk	13	235r	3117	4-4-1424	<p>Schepenzeggen tussen Jan Cleisz opde Dubbeldam en Ocker Jacopsz. over hun geschil over een huis en erf in Dubbeldam op de dijk tussen Wouter Jansz. in het westen en de stoep aan de oostzijde: Ocker zal in het huis blijven en Jan 18 Beierse guldens betalen in drie termijnen en als hij dat niet doet zal Jan het weer in bezit mogen nemen: gezien de toegevoegde regels zijn de bedragen per oktober 1425 betaald:</p> <p><i>Int jaer xxiiii iiii dagen in aprille swoensdaghe na Palmen seide scepenen inder kamer een seggen tusschen Jan Cleys zoen opte Dubbeldam op deen zide ende Ocker Jacops zoen op dander zide van horen twee geschele van enen huse ende erve opten Dubbeldam opten diick tusschen Wouter jans zoen aen deed zide westwart ende die stoep alsinde neder int oestwart mits gebliff van beider zide. In deser manieren dat Ocker vorn bliven sal int bezit ende int behout vande huse ende erve vorscr des sal hi weder den vorn Jan Cleis zoen ende Gherit Michiels zoen wtreiken ende betalen achtien beyers gulden tot elken zeventien weken naestcomende een dordendeel ende wt dat hi enich van desen drie dagen verzwinde soe soude Jan Cleis zoen vorn siin handen weder mogen slaen aen thuus ende erve vorscr als siin eygen guet. Dit seggen is geseit wt getugen ende waerheit die scepenen gehoert hebben vander reetreckers. Item hier na opte leste dach in aprille brochte die reetreckers den scepenen aen dattet huys vorscr ghearget was doe Ocker vorn siin hande daer aan sloech vier beyers gulden vander tiit doe siit schieden voer die achtien gulden vorscr, hier off is betaelt een dordendeel van xiiii gulden. Accrd vii augusti anno xxv voert gaff Gheraet ver Aaich zoen ende Ceman Gheraeds Nel sijn deel vanden scult vanden derden deel verswaerd xvii octobris xxv.</i></p>
Mieris	4	973		4-4-1430	<p>Philips, hertog van Bourgondie, enz. bevestigt de verpachting van het ambacht van Dubbeldam uitgegeven aan Daniel, bastaard van heer Willemsz. van der Merwede, voor vier Beierse guldens per jaar:</p> <p><i>Philips, hertoghe van Bourgoingen, grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoignen Palatin, ende van Namen, heere van Salins ende van Mechelen, ruwairt ende oir van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt ende van Vrieslandt, doen cond allen luden alsoe ons by doode Jans van der Werve aengecomen ende bestorven is ende hy van ons tot eenen rechten leene plach te houden dat ambocht van Dubbeldam, gelyck als dat buyten onser stede van Dordrecht gelegen is, welck ambocht voorsz. onse rentmeester van Zuythollandt van onsen weeghen verpacht ende verhuert heeft Daniel, heren Willemsz. van der Merwede, bastart, ende synen erffven erflyck ende eeuwelick te gebruycken ende te behouden voor vier Beyersche gulden tsaers ofte payment dattet goet voor weesen zal in den tyt van betaelinghe, soe hebben wy den selven pacht ende huyre geconfirmeert ende gevesticht, confirmeren ende vestigen mits desen brieve soe dat wy Daniel voorn. ende synen erven in den voorsz. ambochte houden ende stercken</i></p>

	<p><i>zullen tegen eenen yegelycken naer inhoudt der brieve ons rentmeesters voorsz. In oirconden deesen brieve ende onse signet hier aen gehangen. Gegeven opten vierden dach van aprille in 't jaer ons Heeren duysent vier hondert negen ende twintich, nae den loop van onsen hove.</i></p>
--	---

4.5 Dubbelmonde

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	238	56		Het ambacht Dubbelmonde met koren- en smaltiende, visserij, veer, moer en toebehoren.
		238		130..	Nikolaas, heer van Putten, bij dode van Jan van Almsvoet, heren van Putten en Strijen, inv. Nr 3, f 35v.
		239		23-9-1319	Willem van Duvenvoorde, kamerling, zoals heer Hugo van Zottegem, LRK 22, f 8, nr 44.
		239		25-4-1327	Lijftocht van Heilwig van Vianen, gehuwd met Willem van Duvenvoorde, op de koren- en smaltienden voor een deel van 110 pond, LRK 22, f 45v, nr 255.
		213		22-3-1330	Heer Willem van Duvenvoorde, eventueel te komen op Jan van Polanen, ridder, zijn broer, LRK 22, f 53, nr 345.
		213		10-8-1346	Heer Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, kamerling, zijn goed niet te versterven, LRK 114, f 134.
		213		13-4-1348	Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, die houdt van Holland, geeft in achterleen aan heer Jan van Polanen, heer van de Lek, Nassause Domeinen, 1, inv. Nr 604.
		239		5-3-1354	Floris van den Tempel Splintersz. met 50 pond Hollands uit de tiende na de dood van heer Willem van Duvenvoorde, LRK 3, f 35, nr 168.
		214		29-8-1370	Lijftocht van Margaretha van der Lippe, gehuwd met Jan van Polanen, Nassaus Domein, 1, inv. Nr 779.
		214		13-5-1390	Lijftocht van Odilia van Salm, gehuwd met de heer van de Lek en Breda, LRK 50, f 323.
OHZ	2	76-77	475	6-8-1227	Proost en deken van de Dom alsmede de proosten van de overige Utrechtse kapittels oorkonden dat Zeger van Dubbelmonde verklaard heeft het kapittel van St Pieter te Utrecht niet meer te zullen storen in het bezit van de tiend van Almsvoet:

					<p><i>Theodericus prepositus, Reinboldus decanus maioris ecclesie ceterique priores et ecclesia Traiectensis omnibus Christi fidelibus tam pretentibus quam futuris in perpetuum. Constitutus in nostra presentia Sigerus de Dublemunde decimam de Almesfute, ad ecclesiam Beati Petri Traiectensis pertinentem, qua longo tempore eandem spoliaverat, spontanee abiuaravit, renuntians simul in iuramento omni iuri quod videbatur vel asserebat in eadem decima se habere ita quod numquam de cetero dictam ecclesiam Beati Petri nec per se nec per interpositam personam molestabit, verum si in aliquo contra iuramentum super hoc ab ipso prestitum venerit vel in memorata decima prefatam ecclesiam leserit, excommunicationis et anathematis sententiis, quibus ante iuramentum pro invasione dicte decime astrictus fuerat, ex hoc iam tenebitur pro ipso excessu obligatus, nulla facta pro hac causa ei ammonitione vel citatione. Ut autem hec predicta inviolabiliter observentur, ad petitionem partium presentem paginam super hiis conscriptam sigillorum nostrorum necnon nobilis viri Th.de Altena, qui predictis interfuerunt, appensione duximus roborandam.</i></p> <p><i>Acta sunt hec in claustro Beati Martini Traiectensis, anno dominice incarnationis M CC vigesimo septimo, VIII idus augusti.</i></p>
OHZ	3	799	169 0	4-4-1274/10- 4-1275	<p>Graaf Floris V beveelt de tolgaarders te Ammers, Niemandsvriend, Moordrecht, Dubbelmonde, Dordrecht, Geervliet en Strienemonde om de lieden van vrouwe Aleid van Henegouwen, burgers van Schiedam, overeenkomstig de vrijstelling die hij hun heeft verleend, zonder tolbetaling door te laten:</p> <p><i>Florencius comes Hollandie theloniariis in Ambers, in Niemensvriend, in Mordrecht, in Dubbelmonde, in Dordrecht, in Gheeruliet et in Strienmunde salutem.</i></p> <p><i>Cum nos homines dilecte amite nostre, domine Aleydis de Haynoniam, de Nouodammo existentes et ibidem commorantes iure opidanorum ab exactione thelonei bonorum suorum liberos' scriptimus et immunes per districtum nostri dominii, vobis mandamus quatinus ipsos salvis personis et rebus eorum transire liberos permittatis nec ab eis quicquam iure thelonii requiratis. Datum anno Domini M CC LXX quarto, feria quarta.</i></p>
OHZ	4	521- 522	224 9	12-18-1285	<p>Broeder Hendrik, prior van de predikheren te Leuven, broeder Godfried van den Bos van het predikherenklooster te Antwerpen en broeder Hugo van der Moer van het predikherenklooster te Zierikzee doen op gezag van het provinciaal kapittel van Esslingen uitspraak in een geschil tussen het Antwerpse en het Zierikzeese predikherenklooster over de onderlinge afgrenzing van hun termijngedebieden, waarbij wordt vastgesteld dat de villa Zache alsmede de parochies Valkenberg, Overdrage, Striene, Wede, Wieldrecht, Dubbelmonde en Drimmelen tot het gebied van het Zierikzeese klooster zullen behoren:</p> <p><i>Universis presens scriptum visuris frater Henricus prior fratrum ordinis praedicatorum in</i></p>

					<p><i>Lovanio, frater Godefridus de Busco eiusdem ordinis domus Antverpiensis, et frater Hugo de Moere domus Zircziensis, limitatores terminorum constituti inter conventum Antverpiensem et conventum Zircziensem a venerabilibus patribus fratre Guielmo priore Treverensis, fratre Wigando priore Ratisponensis et fratre Gerone domus Roechwillensis, iudicibus deputatis provincialen capituli in Exlingen celebrandi anno Domini 1285, salutem in Domino sempiternam. Notum sit universitati vestrae quos nos in conventu Antverpiensi convenientes infra octavas beati Martini secundum tenorem litterarum ad nos ex parte iudicum supradicti capituli directarum, inspectis diligenter utriusque conventus conditionibus et auditis utriusque partis rationibus, inter iamdictos conventus terminos hoc modo decrevimus limitare: Assignamus enim conventui Zircziensi villam quandam quae vocatur Zache et parochias illas, quarum nomina inferius continentur, videlicet Valkenbergae, Overdragae, Striennae, Wiedae, Wieldrecht, Dubbelmondae et Driemilensis, hac conditione apposita quod fratres de Zirczcae de cetero non possint impetere fratres Antverpienses pro habendis terminus nec ipsi eorum terminos intrare liceat sed presenti limitatione cum huiusmodi conditionibus contenti erunt, nec aliquid de cetero predictae limitatione contrarium liceat illis de Zirczcae contra conventum Anverpiensem aliquatenus attenare. Istam vero limitationem volumus autoritate supradictorum iudicum nobis in hac parte comissa enter predictos conventus de cetero inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium ego frater Henricus prior Lovaniensis supradictus huic litterae sigillum meum apposui ad robur et munimen. Ego vero frater Godefridus de Busco cum sigillum non habeo, utor sigillo prioris mei Antverpiensis. Ego etiam frater Hugo contentus sum sigillo fratris Egidii de Nederdorp ad confirmationem omnium praedictorum. Datum et actum anno Domini 1285, in octavis beati Martini.</i></p>
Rek Put	2	264	43	ca. 1304	<p>Oudste lijst van leenmannen van Putten, afschrift van zeer slechte kwaliteit in no. 142 , folio S 27 en 30 en volgende:</p> <p><i>Dit sijn die manne, die liengoed houden van mijn here van Putte in Zuuthollant. Danel van der Marwede 't huus der Marwede ende een hoeve lants daer 't huus op staet ende 't huys bi der niewer kerke metten bleecampe. [...]</i></p> <p><i>Item Jan Willemssoen van Dibbelmonde een half hoeve lants, dair Wisscaert op woent. Item Katelijm Adaemsdochter van Almsvoet tien hoeve tiende te Almsvoete van de oestende inwaerts. [...]</i></p> <p><i>Item Ghibe van Gheisteren 8 gaerden lands in Wildrecht. Dit sijn mijns heren leemanne van Putte in 't lant van Putte. [...]</i></p>

					<p><i>Item des papen sone um Wieldracht twie merghen lands die leggen in veren Oeder weder in die oostzide van 's papen were.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Item Jan die Moolnaer 17 mergen lands in Slidrecht westwaert van Matheeus Colijnssoens lant tot Hanghevarenslant, met alsulke tymmering als daer op staet ende in Gravenlant in Jans ambocht 32 merghen lands tussen Jans woning ende 't goethuse land.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Dit sijn die manne die lien houden van mijn here van Putte, roerende uter hoofstede van Striene.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Item Jan Willemszone van Dubbelmonde den derden penninc van den gherechte van Almonde ende enen derdendeel van den hogen ban ende van den lagen banne een derdendeel, ende een tiende in Twintichhoeven.</i></p> <p><i>Item Bouden Willemssoene van Dubbelmonde ene halve hoeve lande te Driemilen, die was ver Lisebetten van der Lake.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Item haer Pouwels van Almsvoete helft van minen heer van Putte ene halve hoeve lands tot Almsvoete, daer ver Alsbeen op woende.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Item Jacob van Houweninghe een half hoeve lands te Houweninghe.</i></p> <p><i>Item Boudijn ver Byensone 3 pont 'sjaers leggende te Dubbelmonde.</i></p> <p><i>Item heer Hugheman van Zevenberghen.</i></p> <p><i>Item Symon van der Goude in Houweninghe houd 4 merghen lands daer Aechte Heynen suudwaerts leghet ende Heylwi veren Idendochter leget beneden.</i></p>
Rek Put	2	270- 271	60	20-6-1309	<p>Nyclaes, heer van Putte en Stryen oorkondt, dat hij de kerk van Dubbelmonde incorporeert bij het kapittel van Geervliet op enige voorwaarden:</p> <p><i>Wij, Niclaes, heere van Putte ende van Stryen, maken cond allen denghenen die desen brief sullen zien of horen lesen, dat wij angesien hebben ende ansien die nutscap ende die vordernessen van Onser Vrouwenkercke te Gheervliet en hebben wij gegeven eden geven om die meerre vordernesse ennde die nutscappe der kercken voirsch.</i></p> <p><i>Den gemenen canonicken van der voirs. Kercken ewelic die kercke te Dubbelmonde hare gemene canonickenprebende mede te betalen, diewelke kercke onser ghiften toebehoirt, in maieren dat die voirs. Kercke te Dubbelmonde wel ende eerlic mit enen eersamen persoene ende hare prelate dairof te doen, dat si him sculdich sijn te doen.</i></p> <p><i>Ende hierbi sullen die gemene voirs.</i></p>

					<p><i>Canonicken gehven enen capellaen twalif pont hollants elca jairs, die wij of onse nacomelingen zetten sullen in die voirs. Kercke te Gheervliet.</i></p> <p><i>Voirt wair dat zake dat wij of onse nacomelingen noch een kercke zetten wouden binnen der prochye van Dubbelmonde voirs. , dat wij dat doen mochten onbegrepen bi rade van goeden luden, die wiere toe nemen souden, in allen manieren t'allen tiden dat ons goet duncken soude diewelcken kercke behoren soude den gemenen canonicken voirs. Gelijk diere nu in staet, ende die souden die voirs. Canonicken doen verdienen gelijk dier andere, die dair nu staet.</i></p> <p><i>In kennesse ende in zekerhede van al deser dinc ende omdat wi willen dat si vaste bliven ewelic ende wel gehouden van ons ende onse nacomelingen, so hebben wij desen brief open bezegelt mit onsen zegele, die was gegeven in 't jair ons Heren als men schreef 1300 ende neghen des vrijdages voir Sinte Jans dach Baptiste in midzomer.</i></p>
Rek Put	2	292	84	21-3-1313?	<p>Verklaring van paalscheiding van het land van Putten. Zie ook Van Mieris 2, 123, die het stuk dateert in 1312. LRK 7, f 13v.:</p>
					<p><i>Dit is die heerschiepie die myn heere van Putte, daer Godt die ziele af hebben moete, zeyde dat hi vry hielt van eenen vermoeghenden prince, myn heere den graeve van Hollant en dien myn vrouwe, syn dochtere vort van hem houden sal vry [...]</i></p> <p><i>Voort soe hilt myn heere van Putte van myn heere den Graeve voornoemt 't ambocht van Dubbelmonde, also alset Jhan Almsvoete hilt van hem... [...]</i></p> <p><i>Ghegeven in die capelle in die Haeghe in 't jaer ons Heeren duusent dryhondert ende twaelve des woensdags voor midvastene.</i></p>
Rek Put	2	292	84	21-3-1313?	<p>Verklaring van paalscheiding van het land van Putten. Zie ook Van Mieris 2, 123, die het stuk dateert in 1312. LRK 7, f 13v.:</p>
					<p><i>Dit es die heerschiepie die mijn here van Putte, dair God die ziele of hebben moete, eyskede dat hi um hilt van enen vermoghenden prinche, mijn here den grave van Hollant ende die mijn vrouwe, mijn dochter voirt van hem houden sal vri [...]</i></p> <p><i>Vort so helt mijn here van Putte van mijn here den Grave vornoemt 't ambocht van Dubbelmonde, also als 't Jan van Almsvoete helt van hem... [...]</i></p> <p><i>Ghegeven in die capelle in die Haeghe in 't jaer ons Heeren duusent dryhondert ende twaelve des woensdags voor midvastene.</i></p>
Mieris	2	138		1313	De graaf begiftigt Gerard van Wieldrecht met verscheidene goederen in Zuid-Holland:

	<p><i>Wi Willaem, grave van Heneghouwen, enz. maken kont allen luden dat wi ghegheven hebben ende gheven Gheraerd van Wieldrecht, onsen trouwen man, alsulc goet ende alsulc erfnesse als na ghescreven staet, dat es te verstane alle die wilderd die ghelegghen es jehghens den ambocht van Raemsdonc tuysken Tielmans ver Belien soens moer en de tuysken Trysebroec buten den dyc, diit ghemene land daer helt toterer Duncga toe, in enen eweliken erfhtyns van elker hoeve te ghevene twaelf penningen groter tornoyes elcs jaers, alle jaer te ghevene te Sinte Martyns misse, naest comende over twee jare.</i></p> <p><i>Voird so wat lude dat bi Gheraerd voersz. op deze voerseide wildert ende hoeven comen binnenden voerseiden palen dien zullen ter tafel niet comen voer den Baeliu, mar Gheraerd zal daer of een Rechter wesen van alre misdaet, die si op die wilderd mesdoen, ten si van manslachte, van diefte, van vredebrake, van vrouwen te vercraftene ende van moerdbrande die zullen wi doen berechten onsen Baeliu van Zuitholland, gheliken datmen anders waer doet in Zuytholland van zulker sake, daer bi zal Gheret voersz, syn dordendeel daer an behouden.</i></p> <p><i>Voert soe hebben wi ghegheven ende gheven Gheraerd voersz. Alle die wilderd die ghelegghen es teghens 't ambocht van Wilderecht ende jehghens 't ambocht van Twintichhoeven tysken de ambochten van der Wede an die ene zide, ende den ambochte van Dubbelminde an die ander zide, opwaerd gaende also verre also onze Graefscip gaet ende also verre alst onghheert ende onghesayt es, ende dit sal hi hebben in alsulken pacht ende in alsulker manieren also voersz. es, sonder allene dat Gheraerd voersz. van deser voerseyder wilderd jehghens den twien ambochten voersz. ende ghienen pacht gheven en sal also langhe als hi levet.</i></p> <p><i>Voerd soe en sal Gheraerd voersz. up alle dese wilderd voersz. beyde boven ende beneden nimet brenghen ute onsen lande noch verpachten en sie bi ons.</i></p> <p><i>Voerd soe en sal Gheraerd voersz. behouden zal den Broec t'siere orbaer ende t'siere nutscip also langhe als hi leeft, sonder ons enighe thyns of enighen pacht daer of te ghevene, also als hi ghelegghen es. Ende na Gheraerds levenen voersz. soe zal alle dese voersz. wilderd ende Broec an ons comen met anders sinen goede dat hi van ons hout ende hier bi soe sel Gheraerd voersz. alle die tiende ghebruken ende behouden van dese voerseiden goede also langhe als hi leeft. In orkonde desen brief bezeghelt met onsen zeghele. Ghegheven in 't jaer ons Heeren MCCC ende dortiene, des.....</i></p>
Mieris 2 209 25-2-1319	<p>De graaf beleent Willem Philipszoon van Duvenvoorde, zijn kamerling, met de ambachten van Dubbelmonde en van Almonde.</p> <p><i>Wi Willaem, grave van Henegouwe, enz. maken kondt en kenlike allen den ghenen, die desen brief zullen sien of horen lesen dat wi om meighen trouwen dienst die ons Willem, heren Philips sone van Duvoird, onse camerlinc, dicken ghedaen hevet, ende noch doen sal, hebben</i></p>

	<p><i>ghegheven ende verliet Willaem onse camerlinc voerfseyt alle onse ambochte van Dubbelmonde ende van Almonde, gherechte, tienden, veren, visscherien ende dat daer toe behoord in allen manieren ande also groet allsi ons ane quamen van heren Hughen, here van Zottinghen ende van Putte, ende van Beatricem, sine wive, hem ende sine nacomelinghen van ons en onsen nacomelinghen te houden in rechten leene, ende waaert ons Willaem voirsz. Elwaer in goeden renten, also vele renten weder bewiset hevet, alsoe dit goet voersz. draghet, bi Janne van Berghen, onsen baeliu van Zuutholland, Janne Veren Diedewien soen, onsen rentemeester van Zuutholland, en bij Voppen Biezemaer, onsen knape, die wi daer gheset hadden, alsoe dats ons ghenoeghet zo gehelove wi voer ons, ende voer onse nacomelinghen, Willaem voersz. ende sinen nacomelinghen des goeds voersz. te waren jeghnes elken mensche, ende quame Willem voersz. of sine nacomelinghen enighe scade jof lette van deser ghifte, die soude wi of onse nacomelinghe hem oprechten.</i></p> <p><i>Ende hebben ghebeden ende bidden onsen leiven ende ghetrouwen den scepenen en de raet onser vorisz. Steden van Dordrecht, die nu te tieden sien, jof hier namaels wesen sullen, dat si Willem voersz. in dezen voerseiden goede helpen ende starken van onser ghemeene stede wegghen voersz. waerd dat hen yemant jof sinen nacomelinghen daer in letten, jof deren wouden.</i></p> <p><i>Hier over waren onse ghetrouwe luden ende manne, onse eezame vader in Gode, Jacob, bider ghenaden Goets, bisscop van Zuden, here Hugheman, here van Zevenberghen, here Willaem van Wilnesse, ridders, Jan van Berghen, onse baeliu voirsz. Ende Enghebrecht van Voerscoten, onse rentemeester van Noordholland, ende omme dat wi willen dat dit stede en vaste blive, soe hebben wi desen brief open bezeghelt met onsen zeghele. Ende in der meere sekerhede ende kennesse so hebben wi ghebedem den bisscop van Zuden, heren Hugheman, heren Willem, Jan, Enghelbrecht ende scepenen ende raed voerscreven, dat si desen brief mit ons mede open bezeghelt hebben ter orkonde, ghedaen ende ghegheven tote Sinte Gherdenberghe, des zonnendaghes na Sente Mattys dach, in 't jaer ons Heren dusend driehondert ende neghentiene.</i></p>				
<table border="1"> <tr> <td>Mieris</td> <td>2</td> <td>242</td> <td>16-9-1320</td> </tr> </table>	Mieris	2	242	16-9-1320	<p>De graaf geeft op zekere voorwaarden aan Willem, Philipszoon van Duvenvoorde, zijn kamerling, de ambachten van Almonde en Dubbelmonde:</p> <p><i>Wi Willaem, grave van Heneghouwe, enz. maken cont allen luden dat Willem, 's heren Philips sone van Duvenvoorde, onsen ghetrouwen camerlinc, ghegheven hebben amochten van Almonde ende Dubbelmonde, ende alle die renten ende vervallen die van dien voerseiden amochten versciennen moghen, in wat manieren dat es ende wise hadden van den here ende van der vrouwen van Putthe in deser manieren dat ons Willaem voersz. alsoe vele jaerlixer renten elwaer bewisen zal, alsoe wi jaerlix van desen goede voerscreven plaghen te houden,</i></p>
Mieris	2	242	16-9-1320		

					<p><i>boven den zeven ende neghentich pond vyftien scellinghe ende zeven penninghe Holands, die die joncvrouwe van Horne, des 's heren dochter van Putthe, daer jaerlix uyt nemet. Dese renten voersz. ghehelinke in beyden ambochten, die lipen in 't jaer ons Heren M CCC ende twintich honder ende tactich pond ende achte penninghe Hollants, daer of gheslegghen der joncvrouwen ghelt van Hoirne voirsz. Zo blyf ons Willaem sculdich te bewisen drie ende tachtich pond vyf scellinghe ende enen penning Hollands sjaers. Waer of hi ons bewiset dertich pond Hollands 's jaers an den tiende, die wi selve coften jeghens heren Clays van der Merewede, omme anderhalf hondert pond Hollands, die hi voer ons betaelt hevet, van wilken bewise wi ons wel ghepayt houden, alse van desen dertich pond Hollands sjaers voersz. aldus soe blyft hi ons noch sculdich te bewisen drie ende vyftich pond vyf scellinghe ende enen penningc Hollands 's jaers. In orconde desen brieve bezeghelt met onsen zeghele ende omme dat hier over waren onse lieve ende ghetrouwe here Jacob, bider ghenaden Ghoeds bisscop van Zuden, here Colyn, abt van Middelburch, here Simon van Benthem, here Gheraerd van Raporst, ridders; ende Jan van Berghen, onse baeliu van Zuytholland, soe hebben wi hem desen brief open doen beseghelen mit haren zeghelen biden onsen.</i></p> <p><i>Ghegheven tote Dordrecht des dinxdaghes voer Sinte Lambrechts dach, in 't jaer ons Heren M CCC ende twintich.</i></p>
Rek Put	2	299	98	10-9-1320	<p>Hughe van Zottinghen en zijn vrouw Beatrijs oorkonden dat zij ten behoeve van Willem van Duvenvoorde afstand hebben gedaan van de ambachtsheerlijkheid van Almonde en Dubbelmonde. Oorspr. Archief Nassause Domeinraad, deel 1, nr 687:</p> <p><i>[...]Almonde ende Dubbelmonde metten tienden, renten, viskerien ende met amdere allen den vervallen die daer toe behoirden mochten, alsoe groet ende in allen manieren alse her Clays, here van Putthe ende van Striene, daer God die ziele of hebben moet, te bezitten plach.</i></p>
Mieris	2	426		25-4-1327	<p>De graaf bevestigt de lijftocht, door zijn kamerling, Willem van Duvenvoorde, gemaakt aan zijn echtgenote Heylewyf van Vyanen:</p> <p><i>Wi Willaem, grave van Henegouwe, enz. maken cond allen luden dat Willaem van Duvenvoorde, onse trouwe camerling, met onser hand ghemaect hevet joncfrouwen Heylewyf, sinen wive, haren Zueders dochter van Vyanen, tote hare lyftochte vyf honder zuarter tornoyts jaers, den groten over zestien penninghe gherekent, in manieren, waer dat zake, dat Willaeme storve, eer si ende si en ghiene kinder en hadde bi Willame, zo soude zi behouden die vyf hondert pond zuarter tornoyts 's jaers tote hare lyftochte; mar storve Willaem eer si ende Willaem kinder by hair hadde zo en soude zi behouden mar vier hondert pond zuarter tornoyts 's jaers toet hare</i></p>

	<p><i>lyftochte. Ende dese renten hevet hair heer Willaem bewiset ende ghemaect op den tienden in die Liere, die haren Vranken van Hoyle was, tachtich pond zuarter tornoy's jaers, uten tiende tote Noedorp van achte hoeven dertich pond zuarter tornoy's jaers, uten tienden tote Haeswaerdsoude vyftich pond zuarter tornoy's jaers, die heren Pieters van Leyden waren, uter tollen van Niemantsvriend, vyftich pond zuarter tornoy's jaers, die Jans van Brandenburgh waren, ses en dertich pind tornoy's jaers uten tollen van Ammers, die Florens van Juytfaes waren ute den dertich morghen lands in Maeslander ambocht die Jabbe Coppen zoens waren, twee ende twintich pond zuarter tornoy's jaers uten vere van Alemonde, tinse ende ene morghen lands dair 't huys op staet, zes ende vyftich pond zuarter tornoy's jaers uten vere in den Polre, zestien pond zuarter tornoy's jaers ute den smaeltiende van Almonde, ende van Dubbelmonde, viertich pond zuarter tornoy's jaers ute den corentiende van Almonde, ende van Dubbelmonde, boven dien dat Willaem cofte yeghens Willem van Hoirne tseventich pond zuarter tornoy's jaers. Dit coemt in ene summe vyf hondert pond zuarter tornoy's jaers. Ende waer dat zake dat dit ghoet voirsz. 's Jaers meer renten dan joncfrouwen Heylewys lyftochte jaerlix beliepe, dat zouden op hare Willaems kindre, jof die ghene dairt met eenen rechte op quamen [comen]. Hier over waren onse lieve ende ghetrouwen haer Daniel van der Meerwede, hair Dieric, borchgrave van Leyden, hair Aernt van Yselsteyne, hair Jan van den Zile, ridderen, Jan van Arcle, Jan van Pollanen, Mathys Renghaers zone ende Enghebrecht van Voirscoeten, knapen. Ende in deser lyftochte voirscreven gheloven wi te houden joncvrouwen Heylewys voirsz. Als wi sculdich sien te doen na zede ende costume van onsen lande. In oirconde, enz. Ghegheven tote Zente Gheerdenberghe, op Zente Marchus dach Ewangelist in 't jaer ons Heren M CCC zeven ende twintich.</i></p>				
<table border="1"> <tr> <td>Mieris</td> <td>2</td> <td>480</td> <td>30-3-1329</td> </tr> </table>	Mieris	2	480	30-3-1329	<p>De graaf belooft aan Jan van Polanen, indien diens broer, Willem van Duvenvoorde, stierd zonder wettige kindern na te laten, hem dan met de burg en het gerecht van St Geertruidenberg en andere goederen van zijn broeder te zullen belenen:</p> <p><i>Wi Willaem, grave enz. maken cond, enz. dat wi omme trouwen dienste die hair Jan van Pollanen, onse trouwe ridder, ende sine voirvorders ons dikke ghedaen hebben en hi ons noch doen zal, hebben ontrumet ende bevolen toit sinen live, waer dat 's heren Willem van Duvenvoerde, syns broeders, voir hem ghebrake, onse burch tote Zente Gheerdenberghe metten gherechte binnen der vriedheden aldaer om den derden penning van den vervallen ende boeten op te heffen van den gherechte, ghelike anderen ambochtes heren in Zuytholland ende onse voirseyde burch behoeden ende verwaren met dien, datter tot behoirt, toet onser behoef ende orbaer onser ghesellinnen, der gravinnen, ende onser kindere, altoes open ende ghereyt hebben</i></p>
Mieris	2	480	30-3-1329		

					<p><i>toit onsen ende haren ghebode ende dair in ghetrouwe te wesen als een burchzate sculdich es te doene ende hi ons ghesuoren hevet.</i></p> <p><i>Voirt hebben wi haren Janne van Pollanen vorsz. ontrumet ende berliet tote sinen live in liene te houden, wair dat heren Willem ghebrake sonderwittachtighe boirte van hem te laten, alsulc lien ghoet als hair Willem voirsz. van ons hout ende hier na ghescreven staet also die ambochten ende gherechten van Almonde, van Dubbelmonde, ende van XX hoeven met alle de renten ende vervalle dair binnen ghelegghen also als hair Willem nu van ons houd ende XXV lb. Hollands 's jaers die hair Willem hout van ons uter tiende van Haeswairdwoude ende achte hoeven moers tote Noitorpe metter tienden als hair Willem van ons hout ende XXVIII morghen lands luttel min jofte meer dat men hiet dat Gheerland ende hair Willem voirsz. cofte yeghens Boudyn van den Poele.</i></p> <p><i>In wilken lien ghoede wi haren Jannen voirsz. also verre als heren Willaems ghebrake sonder wittachtighe boirte van hem te laten tote sinen live houden zullen wi ende onse nacomelinghe in zulker manieren also voirseyt es. Hier over waren onse lieve neve, hair Gheraird, here van Voirne, burchgrave van Zeeland, hair Gheraird, here van Pottes, ridder, mayster Heynric van Gheldenake, onse clerc. In oirconde enz. Ghegheven te Valenchien, des donresdaghes voir halvasten in 't jaer ons Heeren duser driehondert neghen ende twintich.</i></p>
Mieris	2	732-733		25-3-1347	<p>Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, geeft aan de heer van de Lek ingevolge van het recht door keizerin Margaretha gekregen, de burg te St Geertruidenberg, het aanstellen van een schout en het gerecht van Almonde en Dubbelmonde, alles in erflenen te houden voor hem en zijn efgenen:</p> <p><i>Willem van Duvenvoorde, here van Oesterhout, maken cond ende kenlike allen den genen die dese brieven sullen sien oft hoiren lesen, dat wy gegeven hebben ende geven voir ons ende voir onse nacomelinge onsen lieven neve, heren Janne van Pollanen, heere van der Lecke ende sinen nacomelingen erfelic te houden in leen borchgreve te wesen van der borch ende van den voirborch tote Sente Gheerdenberge met tween hondert ponden turnoisen sjairs oppe alsulke bewysinge als wyse bewyst hebben.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Voort so geven wy hem ende sinen erfgenamen onse gerechten ende heerlicheit van Almonde ende van Dubbelmonde met all heerlicheyt hem ende sinen erfnamen te houden in eenen onversterfelicken leen ende met allen renten ende vervalle, also groot ende also cleyne als wyse houden van der graeflicheyt van Hollant en so die here van Putte te houden plach van de graeflicheyt van Hollant.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>In oirconden desen brieve besegelt met onsen segelen, in't jaer ons Heren M CCC XLVII oppe den Palm sondach.</i></p>

Mieris	2	782		3-7-1350	<p>Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, maakt en bewijst aan zijn neef heer Jan van Polanen heer van de Lecke, de burcht van Sint Geertruidenberg en de heerlijkheid van de stede met meer andere goederen om ze na zijn dood te bezitten:</p> <p><i>Willem van Duvenvoorde, here van Oosterhout, maken cond ende kenlyc allen luden, want wi kennen ende aensien fat gheen dinc so zeker is alsoe die doot noch gheen dinc soe onseker allse die ure van der doot. Ende want onse lieve geminde vrouwe, vrouwe Margriete, bider gratien Goeds keiserinne van Roemen, gravinne van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant ende vrouwe van Vrieslandt, gratie gedaen heeft dat wi alle heerlicheden, huse, tiende ende gerechten ende alle ander goede die wi binnen der graeflicheit van Hollant ende hueren voirvaders ende van huer gehouden hebben ende houden, verlyen mogen ende verleenen, wie wi willen, in alle manieren alsdie brieve houden, die wi van haer open besegelt met hueren zegele, sprekende van woerde te woerde, alsoe hierna bescreven staet.</i></p> <p><i>Margriete, by der genaden Goeds keiserinne van Roemen, enz. Gegeven in den Haghe opten tienden dach van oechstmaent in 't jair ons Heren M CCC XLVI.</i></p> <p>[...]</p> <p><i>ende die gerechten van Almonde, van Dubbelmonde ende van Twintichhoeven met allen tienden ende allen renten die dair toe behoren, gelikerwys dat die brieve houden die hy dair af heeft ende wise vercregen tegens onsen lieven here, heren Willem, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelandt ende here van Vrieslandt, daer God die ziele af hebben, ende zy hem aenquamen van den here van Putte, met dien hondert pond Hollanschen tsjaers, die gingen uten tienden van Almonde ende van Dubbelmonde, dair die vrouwe van Hoirne op bewyst was, des heren dochter van Putte, tot haere medegaven die tsheren wyf was van Hoerne, dair wi die hondert ponden tsjaers af gecregen. Ende die dusent pond tornois tsjaers die wi coften tegens den grave van Gulicke, liggende in Tieselenswaert, die men hout van heren Janne van Henegouwen, ende ute dien dusent ponden tornoisen tsjaers zal sy gelden der vrouwen van Oosterhout na onser doot, alle jaer alsoe langhe als leeft, vyf hondert pondt tornoise tsjaers voir haere duwarie, onse borgen ende onse brieve dair mede te quiten, die wy dair voir geloeft ende geset hebben.</i></p> <p>[...]</p> <p><i>Gegeven in 't jair on Heren dusent driehondert ende vyftigh des saterdachs na Sinte Sacraments dach.</i></p>
Mieris	3	564		13-5-1390	<p>Hertog Albrecht bevestigt de douarie door de heer van Breda aan zijn echtgenote Odelie van Zalm gemaakt bestaande uit de Nieuwevaard, Dubbelmonde, Almonde, Twintighoeven, Kleinwaspik en Nieuwlekkerland:</p>

*Aelbrecht, enz. doen cond allen luden dat voer ons ghecomen is onse lieve ende ghetrouwe, die here van der Lecke ende van Breda, ende heeft ghemaect mit onser hant Odely van Zalm, vrouwe van der Lecke ende van Breda, sinen wittachtighen wive in recht duwarien ende lyftochten die Nuwevaert mit horen toebehoeren, **Dubbelmonde** ende Almonde, Twintichhoeven ende Cleyen Waspyc mit tienden, hit heerlichede ende mit allen renten die daer toe gheleghen syn.*

Item alle sulke heerlichede, tienden ende ander renten als hi legghende heeft tuschen Lecke ende Merwede ende gheheten is Nuwe Leckerlant. In welker duwarien ende lyftochten wi hoes gheloeft hebben ende gheloven te houden na rechte ende custumen van onsen lande.

Hier waren bi alsoe manne here Philips van Wassenaer, Willem van Naeldwyc, Ghysken van Diepenburch ende Florys Ghysbrechts zoen.

In oercunde desen brieve beseghelt mit onsen seghele.

Gegeven in de Haghe dertien daeghe in meye 't jaer ons Heren M CCC ende tneghentich.

4.6 Erkentrudenkerke

Naam	Deel	Pag.	Nr.	Datum	Tekst
OHZ	2	203	605	15 tot 22-8-1240	<p>Gijsbrecht, deken, en het kapitel van St Jan te Utrecht, geven aan Hendrik zoon van Everwina, burger van Dordrecht, in erfelijke pacht de tiend van een stukje verdrongen land in de parochie (kerspel) Erkentrudenkerke voor 20 s Hollands per jaar, ingaande drie jaar nadat dat land zal zijn bedijkt, alsmede de tiend van tien hoeven bouwland die Arnold Broec in pacht hield van de kerk, in diezelfde parochie voor 20 s Hollands, welke laatste pachtbetaling onmiddellijk ingaat. zie OSU 2 344, nr 954:</p> <p><i>G., Dei gratia decanus, totumque capitulum Sancti Iohannis in Traiecto omnibus presens scriptum inspecturis salueer in Domino.</i></p> <p><i>Notum esse volumus universum quod nos decimam de angulo qui situs est in fine parrochie nostre Erkentrudenkerke, qui longo tempore pronter inundantiam aquarem incultus extitit, Heinrico filio Everwine, civi in Dordrecht, pro annua pensione locavimus ita quod, elapso triennio postquam aggeribus circumdatus fuerit, sive seminetur sive non, XXti solidos, legalium Hollandensium denariorum, quolibet anno in die Palmarum nobis inde absque protractione persolvat, nisi terrula eadem omnino habeatur pro derelicta et idem H. vel heredes sui qui sibi successerint iuri suo et conductioni similiter manifeste renunciaverint. Verum si sepe dictus H. debitum carnis exsolverit, quicumque tunc ipsius propinquior heres extiterit in eandem decimam et pensionem premissa tempore persolvendam succedet, ita tamen quod idem successor ipsius nullo modo de eadem decima se intromittere debet nisi ipsam prius a nobis receperit et in testimonium facti amam vini nobis ministraverit. Ad hec etiam sciant universi quod similiter nos eidem H. decimam de Xcem mansis iuxta premissam ecclesiam nostram sitis, quam Arnoldus Brocke a nobis aliquando tenuit in pacto, sub pensions XXti solidorum Hollandensium in premissa die Palmarum quolibet anno persolvendorum locavimus; et hec solutio, quia ipsa terra culta est, in hoc anno quo decimam ipsam recepit a nobis, habebit initium, et solvet absque contradictione eandem pensionem, sive terra eadem seminetur sive non, nisi ipse H. vel qui succedet eidem manifeste eidem decime coram nobis renunciaverit. Quicumque etiam successor ipsius erit nullo modo de eadem decima, sicut de premissa dictum est, se debet intromittere nisi prius a nobis ipsam receperit et amam vini in testimonium facti nobis liberaliter exhibuerit. In testimonium igitur huius contractus instrumentum quod ipsi H. dedimus sigillo ecclesie nostre, et quod penes nos manebit sigillo civium in Dordrecht, quia proprium sigillum non habet, fecimus consignari.</i></p> <p><i>Acta sunt hec anno Domini M CC XL, infra octavam Assumptionis beate Marie.</i></p>
OHZ	4	565-	228	<29-3-1287	Deken en kapittel van St Jan te Utrecht geven (in erfelijke pacht) aan Jan van Tolloysen de

	571	5	
			<p>tiend geheten de Brockentiende, gelegen in diens ambacht tegenover de tienden die Giso Dukink van hen in erfelijke pacht houdt:</p> <p>Deken en kapittel Sint Jan te Utrecht geven de grove en smalle tienden in het ambacht van Jan van Tolloysen en in het aangrenzende nieuwe land, samen met de halve hoeve waar de priester van de kerk van Erkentrudenkerke op woont, voor de duur van 53 jaar in erfelijke pacht aan Giso Dukink uit Dordrecht, gedurende de eerste dertien jaar tegen 27 pond Hollands en twee zalmen jaarlijks en gedurende de overige veertig jaar tegen 32 pond en twee zalmen jaarlijks, met de bepaling dat, ingeval Giso betrekking tot de pachtbetaling in gebreke blijft, de door hem aangewezen borgen met hem in Dordrecht in leistung zullen gaan; en omschrijven de wijze van vererven van de pacht.</p> <p><i>Omnibus presentes litteras inspecturis . . nos decanus totumque capitulum ecclesie sancti Iohannis Traiectensis notum facimus quod communi utilitate ecclesie nostre diligenter inspecta concessimus in pactum honesto viro Gisoni dicto Dukingh de Dordrecht omnes decimas nostras magnas et minutas quas ad presens habemus vel habituri erimus in antea, infra vel extra aggeren nunc in presenti iacentem, tam ex opposito decime que dicitur Brockentiende quam alias quocumque locorum optulerit se facultas Domino concedente in iurisdictione Iohannis de Tolloysen et in nova terra adiacente que polre vulgariter appellatur, et ad hec dimidium mansum nostrum in quo nunc manet presbyter ecclesie in Erkentrudekerke, ad quinquaginta et tres annos integros proximo et inmediate datam litterarum presentium subsequentes libere possidendas, conditione tali quod ad omnem casum et eventum quemcumque primes tredecim annis istorum quinquaginta trium annorum solvet nobis singulis annis viginti et septem libras Hollandensium denariorum usualium et legalium et duos salmone, et residuis extunc quadraginta annis sequentibus quolibet anno triginta et duas libris denariorum Hollandensium predictorum et duos similiter salmone nomine pensionis seu pacti predicti, una medietate denariorum dicte pensionis seu pacti in festo beati Andree apostoli et alia in festo Palmarum, salmonibus vero enter festum Pentecostes et festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste singuli annis nobis sive camerario nostro qui tunc pro tempore fuerit persolvendis in civitate Traiectensi propriis suis laboribus, periculis et expensis. Decima veto prelibata que dicitur Brockentiende secundum continentiam litterarum nostrarum quas habet a nobis dictus Iohannes de Toloyesen et decima sacerdotalis loci ipsius sent dumtaxat exepte a decimis memoratis. Et preterea recepit in se dictus Giso omne periculum et omne onus que incubuerint dicto dimidio manso nostra, undecumque, quandocumque vel quocumque modo evenerint, suis laboribus et expensis omnimode procuranda.</i></p> <p><i>Pactum siquidem predictum ex nunc in antea singulis annis predictis terminus solvere omni casu et eventu cessante, et omnes conditiones premissas observare et adimplere iuravit in maiori</i></p>

altari ecclesie nostre sancti Iohannis sollempniter idem Gyso. Et nichilominus ad maiorem certitudinem premissorum constituit nobis fideiussores ipse Gyso Nicolaum dictum Kermere, Iohannem de Strene et Iohannem dictum Malegijs coniuncta manu et eorum quemlibet in solidum, tali modo: Si, quod absit, dictus Gyso aliquo istorum terminorum alicuius anni pendente dicte locationis sive concessionis termino in huiusmodi solutione defecerit dicti pacti, quod ex tunc idem Gyso et pronominati fideiussores eius moniti a nobis vel nostro simplici nuncio intrabunt in opido Dordrecht unum hospicium quod eis ibidem duxerimus assignandum, in suis propriis expansie, et sibi ipsis acquirendo comedendo in ipso hospicio certis et debitis horis diei singulis diebus et modo simili dormiendo de nocto donec nobis de pacto detento et de residuo non soluto ac de expensis quas pro monendis ipsis fideiussoribus et Gisonem fecerimus per omnia satisfecerint vel de nostra recesserint voluntate; et preterea cadit ex tunc ipso facto dictus Giso a predicto pacto et ab omni iure et conditione quod vel que sibi in dictis decimis sive bonis quoquo modo ex locatione sive concessione presenti competere videbantur, et ex tunc decime predictae ac dictus dimidius mansus ad nos et ecclesiam nostram, prout expedire viderimus disponendi, libere revertentur. Insuper condictum est, si durante dicto termino locationis predictae aliquis istorum fideiussorum obierit, quod tunc ipse Giso monitus a nobis ponet loco illius defuncti fideiussorem alium eque bonus defuncto. Et adiectum est etiam, si dictum Gisonem contingerit mori infra dicte locationis terminum. quod tunc senior eius legitimus filius succedet eidem in dicto pacto;

et post mortem illius filii succedentis dicto Gisoni iterum senior legitimus filius eius, aut senior eius filia si filium non habuerit ille succedente eidem. Et si ille primus senior filius dicti Gisonis decesserit absque prole legitima, tunc devolvetur modo consimili dictus pactus ad alium proximum seniore filium sepe dicti Gisonis, et sic deinceps de filio ad filium ac filiam in filiam descendendo, ut dictum est quamdiu aliquis superest filiorum vel filiarum dicti Gisonis vel descendendum ab eodem sub forma, penis et conditionibus antedictis libere devolvetur etiam dictus pactus. Si vero nichil omnimode superfuerit de stirpe dicti Gisonis seu semine filiorum sive filiarum ipsius: tunc proximus senior heres ipsius Gisonis, sive masculus fuerit aut femina, succedet in dicto pacto usque ad terminum dicte locationis completum, super omnia tamen hoc adiecto quod ipse Giso, quamdiu vixerit, poterit unum de pueris suis, filium vel filiam, quemcumque vel quamcumque voluerit ad hoc ordinare, quod succedat eidem in pacto predicto secundum formam et modum expressum superius, et quod semper dicta bona toto isto locationis tempore integra et indivisa maneant apud unam personam. Ille vero qui primo succedet dicto Gisoni in hoc pacto, petet seu requiret ea a nobis infra proximum annum post ipsius Gisonis mortem, et solvet nobis in recognitionem proprietatis et dominii pro dictarum decimarum acquisitione unam amam vini et de solvendo dictum pactum nobis terminus antedictus et aliis conditionibus superius expressis observandis cautionem faciet competentem; et eodem modo faciet semper unus post alium quilibet successorum dum requisierint dicta bona

a nobis, quamdiu duraverint dicti anni locationis premisse. Promisimus insuper Gisone predicto quod durante dicte locationis sive concessionis termino quinquaginta et trium annorum non vendemus nec obligabimus alicui dicta bona sive decimas antedictas.

In cuius rei testimonium dedimus presentes litteras Gisoni predicto, sigillo nostri capituli roboratas.

Datum anno Domini M CC LXXX sexto, IIII kl. aprilis.

Giso Dukink uit Dordrecht neemt de grove en smalle tienden in het ambacht van Jan van Tolloysen en in het aangrenzende nieuwe land, samen met de halve hoeve waar de priester van de kerk van **Erkentrudenkerke** op woont, voor de duur van 53 jaar in erfelijke pacht van deken en kapittel van Sint Jan te Utrecht, gedurende de eerste dertien jaar tegen 27 pond Hollands en twee zalmen jaarlijks en gedurende de overige veertig jaar tegen 32 pond en twee zalmen jaarlijks; wijst borgen aan die, ingeval hij met betrekking met tot de pachtbetaling in gebreke blijft, met hem in Dordrecht in leistung zullen gaan; en omschrijft de wijze van vererven van de pacht.

*Omnibus presentes litteras inspecturis ego Gyso dictus Dukingh de Dordrecht notum facio quod venerabiles viri decanus totumque capitulum ecclesie sancti Iohannis Traiectensise communi utilitate ecclesie diligenter inspecta concesserunt michi in pactum omnes decimas suas magnas et minutas quas ad presens habent vel habituri erunt in antea, infra vel extra aggerem nunc in presenti iacentem, tam ex opposito decime que dicitur Brockentiende quam alias quocumque locorum obtulerit se facultas Domino concedente in iurisdictione Iohannis de Toloyesen et in nova terra adiacente que polre vulgariter apellatur, et ad hec dimidium mansum suum in quo nunc manet presbyter ecclesie in **Erkentrudekerke**, ad quinquaginta et tres annos integros proximo et immediate sequentes datum litterarum presentium subsequentes libere possidendas, conditione tali quod ad omnem casum et eventum quemcunque primis tredecim annis istorum L trium annorum, solvam eis singulis annis XX et VII libras Hollandensium denariorum usualium et legalium et duos salmones, et residuis XL annis sequentibus quolibet anno triginta et duas libras denariorum Hollandensium predictorum et duos similiter salmones nomina pensionis seu pacti predicti, una medietate denariorum dicte pensionis suis parti in festo beati Andree apostoli et alia in festo Palmarum, salmonibus vero enter festum Pentecostes et festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste singulis annis ipsis decano et capitulo sive camerario eorum qui tunc pro tempore fuerit persolvendis in civitate Traiectensi propriis meis laboribus, periculis et expensis. Decima quidem prefata que dicitur Brockentiende secundum continentium litterarum ipsorum decani et capituli quas habet ab eis dictus Iohannes de Toloyesen et decima sacerdotalis loci ipsius sunt dumtaxat excepte a decimis memoratis. Et pretorea recepi in me omne periculum et omne onus que incumbuerint dicto dimidio manso ipsorum, undecumque vel quandocumque seu*

quocumque modo evenerint, meis laboribus et expensis omnimode procuranda. Pactum siquidem predictum ex nunc in antea singulis annis terminis predictis solvere omni casu et eventu cessante, et omnes conditiones predictas observare et adimplere iuravi in maiori altari dicte ecclesie sancti Iohannis sollempniter ego Gyso. Et nichilominus ad maiorem certitudinem premissorum constitui dictis decano et capitulo fideiussores Nicholaum dictum Karmere, Iohannem de Strene et Iohannem dictum Malegijs, coniuncta manu et lorum quodlibet in solidum tali modo: Si, quod absit, aliquo istorum terminorum alicuius anni pendente dicte locacionis sive concessionis termino in huiusmodi solutione defecero dicti parti, quod ex tunc ego et pronominati mei fideiussores moniti a predictis decano et capitulo vel a simplici nuncio forum intrabimus in opido Dordrecht unum hospitium quod nobis ibidem duxerint assignandum, in propriis expensis nostris et nobis apsis acquirendo comedendo in ipso hospicio certis et debitis horis diei singulis diebus et modo simili dormiendo de nocte, donec ipsis decano et capitulo de pacto detento et residuo non soluto ac de expensis quas pro monendis dictis fideiussoribus et me fecerint per omnia satisfecero vel de ipsorum decani et capituli recesserimus voluntate; et nichilominus cado extunc ipso facto a pacto predicto et ab omni iure et conditione quod vel que michi in predictis bonis sive decimis quoquomodo ex locatione sive concessione presenti competere videbantur, et ex tunc decime predicte ac dictus dimidius mansus ad ipsos decanum et capitulum, prout expedire viderint disponendi, libere revertentur. Insuper conditum est si durante sepe dicto termini locationis predicte aliquis istorum fideiussorum meorum obierit, quod tunc ego monitus ab ipsis decano et capitulo ponam loco defuncti illius fideiussorem alium equibonum defuncto. Adiectum est etiam premissis, si me mori contigerit infra dicte locationis terminum, quod tunc senior mens legitimus falies succedet michi in dicto pacto; et post mortem illius succedet etiam illi senior filius eius legitimus, aut senior filia eius legitima si non habuerit filium succedet illi. Si vero primus senior filius meus decesserit absque prole legitima, tunc devolvetur modo simili dictus pactus ad alium proximum seniorem filium meum, et sic deinceps de filio ad filium et filia in filiam descendendo, ut predictum, quamdiu aliquis superest liberorum meorum vel etiam filiarum vel descendentium a me vel ab ipsis sub forma, penis et condicionibus antedictis devolvetur libere dictus pactus. Si vero nichil omnimode superfuerit de stirpe mea seu semine filiorum aut filiarum mearum, tunc proximus senior heres meus, sive fuerit masculus aut femina, succedet michi in dicto pacto usque ad terminum dicte locationis completum, super omnia tamen adiecto hoc quod ego, quamdiu vixero, possum unum de pueris meis, filium vel filiam, quemcumque vel quamcumque, voluero ad hec ordinare, quod succedat mihi in pacto premissis secundum formam et modum per omnia superior memoratum, et quod dicta bona semper toto istius locationis tempore integra et indivisa maneant apud unam personam. Ille vero qui primo succedet michi in istis bonis, petet seu requiret ea a dictis decano et capitulo infra proximum annum post mortem meam, et solvet eis in recognitionem proprietatis et dominii pro dicteram decimarum seu bonorum acquisitione

					<p><i>unam amam vini et cautionem de solvendo pacto predicto prefatis terminis et aliis condicionibus memoratis faciet competentem eisden; et eodem modo faciet semper unus post alium quilibet successorum, quamdiu duraverint dicti anni locationis predictae, dum requisierint dicta bona. Promiserunt insuper mihi dicti decanus et capitulum quod durante istius locationis sive concessionis termino L trium annorum non vendent nec obligabunt alicui dicta bona sive decimas antedictas.</i></p> <p><i>In cuius rei testimonium dedi presentes litteras dictis decano et capitulo, sigillo meo ac etiam sigillo opidi Dordrecht publice communitas.</i></p> <p><i>Et nos predicti fideiussores promisimus omnia premissa servare bona fide sub sigillis appensis.</i></p> <p><i>Datum anno Domini M CC LXXXVI, IIII kl. aprilis.</i></p>
RegHan			2	22-5-1300	<p>Pachtcontract voor 53 jaar over de grove en de smalle tienden in heer Jans ambacht van Tolloysen, het nieuwland genaamd Polre en de hoeve waar de priester van Erkentrudenkerke woont, behorende aan het kapittel van St Jan. Liber. Rubeus (rode boek), f 36, Archief der Aartsbisschoppelijke Clerezie te Utrecht. (Gys Dukinc's pacht zie vorige rubriek).</p>
RegHan			106	13-5-1322	<p>Jan van Rosenburgh belooft te zullen zorgen dat zijn zoon bij zijn meerderjarigheid behoorlijke brieven van erfpacht over de tienden van Erkentrudenkerke aan het kapittel van Oudmunster uitgeeft. Origineel. Oud.Munster. Utrecht.</p>

4.7 Houweningen

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1977	187	7		Lenen van Voorne De helft van de lage ban (13. . : het ambacht; 1352: het hoge gerecht; 13. . : de hoge ban; 1373: met molen, wind gemaal en. toebehoren) van Houweningen.
				. .-.13. .	Jacob, V 29 fo. 8v.
				. .-.13. . :	Bevolen door de heer van Valkenburg aan Arnout van Houweningen, V 29 fo. 42.
				25-9-1352:	Dirk van Houweningen, ridder, zoals Jacob, zijn broer, eventueel te komen aan Jan en Herbaren, zijn broers, V 29 fo. 67v nr. 200.
				.-.13. . :	Heer Herbaren van Liesveld, V 29 fo. 67 nr. 194.
				5-8-1373:	Hendrik uten Hamme voor Nikolaas van Houweningen, zijn vrouw, zoals heer Dirk van Houweningen hield van hertog Albert, LRK 50 fo. 132 nr. 873.
OV	1996	285	83		De tiende (1396 een koren- en smaltiede) van (1396, in) Houweningen (1396: gemeen met de kinderen van heer Jan van de Poel).
		285		5-4-1327	Willem van de Poel, knaap van de leenheer, na de dood van Gerard van Wieldrecht voor 12 pond, LRK 22, f 44v, nr 247.
		285		14-4-1347	Heer Jan van de Poel, bastaard-oom van de leenheer, mag voor 6 jaarscharen verzetten, LRK 47, f 19v.
		279		7-11-1352	Jan van de Poel, bastaard-oom van de leenheer, ridder, LRK 31, f 21, nr 105.
		279		19-10-1379	Scheiding tussen Daniel, Jan en Gijsbert, kinderen van heer Jan van de Poel, gehuwd met Henne, bastaad-oom van de leenheer, betreffende het goed in Zeeland met Dirk, hun broer, vidimus 22.10.1392 van broeder Boudijn van Amsterdam, prior van de kartuizers te Geertruidenberg, LRK 52, f 199v-200, nr 848.

279		1390	Heer Jan van de Poel met ledige hand, LRK 422, f 16, nr 22.
279	74a		40 pond.
279		14-12-1395	(Na splitsing) Dirk van de Poel heer Jansz. LRK 52, f 200, nr 850.
279		12-8-1421	Dirk van de Poel, LRK 62, f 217v.
279		16-3-1439	Raas van Rivieren, heer van Lynteren, voor Margaretha van de Poel, zijn vrouw, LRK 114, f 97v.
279		7-4-1439	Jan van de Poel, LRK 114, f 116.
279	74b.		10 pond.
285		7-10-1398	Lijftocht van Johanna van Spinout, gehuwd met Daniel van de Poel, ridder, op de mindere helft, LRK 52, f 298v, nr 1262.
279-285		1405	Heer Daniel van de Poel, LRK 56, f 32v.
285		1-3-1410	Margaretha van de Poel van Spinoet bij dode van Daniel, haar vader, LRK 54, f 63v.
285		1-6-1419	Margaretha, dochter van heer Daniel van de Poel, LRK 62, f 216.
285		1-5-1429	Heer Gijsbert van de Poel zoals Margaretha van de Poel, LRK 62, f 89v.
285	84		De tiende (1359 een tiende en een smaltiende) in Houweningen (1359: gemeen met heer Jan van de Poel, enerzijds: wijlen heer Gijsbert Bot van der Eem met zijn tiende, anderzijds: Gerard die Jonge heer Jansz van Nijmegen, 1387 Nicolaas Scoutate Hendriksz).
285		5-11-1334	Lijftocht van Agnes, dochter van Jan Burggrave, gehuwd met Willem van Raamsdonk, LRK 22, f 66, nr 465.
285		13-5-1359	Jan van der Halle bij overdracht door Arnout Willemsz van Raamsdonk, LRK 50, f 27v-28, nr 136.
285		14-3-1382	Jan van der Halle bij dode van Jan, zijn vader, LRK 50, f 193, nr 1263.
285		26-10-1387	Hendrik Ottenz. bij overdracht door Jan van der Halle Jansz. LRK 50, f 262v, nr 1693.

		285		20-6-1396	Hendrik van Malburg Ottenz. niet te versterven, LRK 52, f 217, nr 913.
		235		22-4-1410	Otto van Malburg bij dode van Hendrik, zijn vader, LRK 54, f 65.
		235		18-4-1419	Otto van Malburg Hendriksz. LRK 62, f 215v.
		286	85		De tiende van Houweningen .
		286		11-11-1344	Gijsbert Dullaert, panetier, voor zijn leven na de dood van Pieter van der Haye, LRK 30, f 49v, nr 310.
		286	86.		18 gaarden (1382: een hoeve van 13; 1405: 18 morgen) op het wiel in Houweningen.
		286		29-3-1354	Hannart die Voogd van de Vene Nicolaas Voogdsz., LRK 42, f 19c, nr 155.
		286		28-2-1382	Boudijn die Voogd zoals Hannart, zijn vader, LRK 50, f 186v, nr 1211.
		286		1405	Boudijn die Voogd Hannartsz. LRK 56, f 31v.
		286	87		11,5 morgen land in Houweningen, west; Jacob Haak en Willem Bou, oost: Hannekin Hendriksz.
		286		25-4-1383	Dirk van Heukelum Ottenz. bij opdracht in ruil voor 16 morgen in Oosterwijk en hij zal nog 4,5 morgen opdagen, LRK 50, f 99, nr 610.
		286	88		10 m land in Houweningen beneden de molen.
		286		11-8-1332	Heer Herbaren van Riede ten eigen, LRK 22, f 59, nr 410.
OHZ	1	190-192	93	1105	Burchard, bisschop van Utrecht, beslecht het geschil tussen de bewoners van Sliedrecht en die van Houweningen over de vraag of de kerk van Houweningen een dochterkerk is van die van Sliedrecht (te vinden in vertaling in Van Dalen, Oorkonden Dordrecht, 124-125, nr 6): <i>Deviare a tramite iustitie Deo contrarium est; iustitiam sequi, rectum facere iudicium, Deo constat acceptissimum esse.</i> <i>Notum sit ergo Christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod ego Burchardus, Dei gratia Traiectensis episcopus, controversiam que erat inter homines de Schlidreht et illos de</i>

					<p><i>Hougninke, quam rectius potui secundum veritatem et iustitiam terminavi et ad finem perduxī. Controversia autem hec erat, quod illi de Hougninke dicebant ecclesiam suam, Boiteskerke vocatam, matrem esse per se liberam et ecclesie de Schlidreht non debere cesse subditam: et illi de Schlidreht affirmabant, illam ad suam ecclesiam pertinere, et omnia que debet matri filia, ecclesiam de Hougninke ecclesie de Schlidreht debere persolvere. Audit sunt utrique in presentia mea, et illi de Hougninke, prolata in medium carta quam dederat eis Conradus episcopus, conati sunt per illam causam suam roborare ac defendere. Carta diligentissime perlecta est, sed quia legitima non erat, recto iudicio prepositorum et omnium clericorum qui aderant, repudiata est; et ita causa et ratio eorum de Schlidreht prevaluit, et vera et firma esse omnibus innotuit. Itaque decretum ac iuste iudicatum est, quos homines de Hougninke ecclesie de Schlidreht deberent subdite esse, synodum ibi observare, esslesiam construere, sepem atrii facere et alia omnia que debent filii matri ecclesie. Tamen concessi eis in sua ecclesia, scilicet Boiteskerke, missam audire, baptismum et sepulturam habere, sic tamen ut presbyter de Schlidreht, si vult, cantet ibi; si non vult, habeat ibi presbyterum vicarium suum. Bannum autem episcopalem apposui, et omnia que feceram in hac causa, rata et firma esse multis presentibus clericis et laicis episcopali banno precepi.</i></p> <p><i>Et ut in hac re nostri devreti auctoritas stabilis semper et inconvulsa permaneat, cartulam hanc inde conscribi et sigilli nostri impressione roborari atque insigniri iussimus.</i></p> <p><i>Testes affuerunt idonei tam clerici quam laici: clerici: Rodulfus maioris ecclesie prepositus, Herimannus sanctie Bonifacii prepositus, Godebaldus sancti Iohannis prepositus, Engelbertus prepositus de Eleste, Adalbertus capellanus episcopii; de sancto Bonifacio: Razo, Dodo, Euerwacrus, Theodericus, Adalhardus; de sancto Petro: Sigbandus, Lantfridus; de sancto Iohanne: Fredericus; de sancta Maria: Rodulfus, Wezelo; presbyteri parochiani, Hugo de Papendreht, Sigfridus de Duplamunde, Franco de Herradeskerke, Engelfridus de Almifuthe, Gisebertus de Wolfgersdike, Euerwocrus de Fornhe, Rauengerus de Herdingfelde, Adelhelmus de Riede; servientes episcopi: Otto castellanus, Galo scultetus, Ansfridus scultetus de Muthen, Wolfgerus sculttetus de Amestello; de Traiecto: Ansfridus, Giselbertus, Abbo, Lieferus, Gelpradus, Lantfridus, Arnulfus,; liberi homines: Altgerus, Wolbodo, Aldrauen, Euerwaldo, Heinricus, Sileph, Sibrandus, Fredebertus, Ico, Adeloldus, Euerboldus, Herebrandus, Isbodus. Actum est hoc anno dominice incarnationis millesimo CV, indictione XIII, regnante Heinrico IIIIto imperatore.</i></p>
OHZ	1	310-311	162	1168	<p>Godfried, bisschop van Utrecht, wijst na ingewonnen raad van de graaf van Holland, vonnis ten gunste van Hendrik, ridder uit Kuik, in diens geschil met de inwoners van Houweningen en oorkondt dat Hendrik nadien zichzelf en zijn goederen heeft geschonken aan de kerk van Mariënweerd, die wordt bevestigd in het bezit dat zij door toedoen van Hendrik en anderen te Houweningen verworven heeft:</p>

					<p><i>In nomine sanctae et individuae Trinitatis.</i> <i>Ego Godefridus, Dei gratia Traiectensis vocatus episcopus, notum esse volumus omnibus fidelibus in perpetuum, quod in synodo nostra, quam primam habuimus in Traiecto in ecclesia sancti Martini, Henricus miles quidam de familia de Kuyc magnam satis querimoniam movit coram omnibus super iniuria que facta est ei in villa que Houninge dicitur, a villanis de patrimonio quod eum hereditario iure contingebat. Nos vero, considerantes nostrum esse exaudire clamantes ad nos, audita serie totius cause, sententiam a comite Hollandie quesivimus, in cuius terra et potestate hec gesta sunt; qui post perscrutationem totius cause dixit Henrico factam iniuriam et nos illi debere facere iustitiam, cui annuereunt omnes tam ecclesiastice quam seculares persone, inter quas erant Godefridus summus prepositus, Ascelinus decanus, Matheus abbas, Henricus comes de Gelre, Godefridus et Heremannus frater eius comites de Kuc, Willelmus Luscus comes, et alii quamplures. Nos vero, dictante iusticia, Henricum reinvestiri precepimus et omnes qui ei iniuriam irrogerant, banno obligavimus. Aliquantulo vero tempore elapso, cum predictum Henricum videremus emular carismata meliora et sancte conversionis portum petisse et se et omnia sua ecclesie sancte Marie in Insula mancipasse, ipsi ecclesie supradictum allodium cum ceteris bonis, que largitione comitis vel aliorum fidelium ibidem accreverint, confirmavimus.</i> <i>Et ne aliquis temerario ausu hoc irritum facere in posterum presumat, presentum pagellam sigilli nostri bulla roboramus et banno confirmamus. Qui vero infringere temptaverit id quod a nobis hic gestum est, iram Dei et omnium sanctorum incurrat, quousque condignam satisfactionem super temeritate sua fecerit.</i> <i>Data M C LXVIII, indictione I, anno autem episcopatus nostri XIII mo regnante Frederico imperatore.</i></p>
OHZ	1	360-361	204	1181	<p>Abt en kapittel van Floreffe verkopen aan de abt en de kloosterlingen van Mariënweerd land te Houweningen en doen afstand van aanspraken o.m. op de kerk aldaar:</p>
					<p><i>In nomina sancte et individue Trinitatis. Amen.</i> <i>Cunctis liquet quod, dissidente tempore et paulatim memorie labente, multa que iuste ac legitime determinata fuerant, in dubitatione venientia nevos discordie etiam inter karissimos frequenter genuerunt, que, ne ulterius fiant, scripto iussimus imprimi, que volumus iugi memoria retineri. Igitur ego Herimannus, Dei patientia abbas Floreffensis ecclesie, et capitulum notum fieri volumes tam posteris quam modernis, quod de omnibus querelis, pro quibus adversus dominum Alexandrum abbatem de Insula sancte Marie et fratres eius diu placitavimus, talem finem ipsis querelis imposuimus, scilicet quod XLII iugera terre que inpresenciarum apud Houwinge libere possidebamus, et VI etiam iugera que Hildegardis a nobis in eadem villa in</i></p>

					<p><i>vita sua tantum tenet et que post vitam eius ad nos reverti deberent, abbati et fratribus eius vendidimus. De hiis quoque iam memorato abbati et fratribus eius contra omnes qui ad iusticiam venire et iudicium subire voluerint, legitimam warandiam feremus.</i></p> <p><i>Preterea omne ius quod nos habere dicebamus in terra quam Henricus sepafate ecclesie canonicus eidem ecclesia contulit, et ius etiam quod nos similiter habere dicebamus in ecclesia de Howeninge et in terra que ad ipsam pertinet, et in omnibus appendiciis eius, nichilominus quitum clamavimus.</i></p> <p><i>Que ut amodo rata et inconvulsa maneant, sigillo capituli nostri et testium subnotatione muniri fecimus.</i></p> <p><i>Et a domino Alexandro et fratribus eius obtinuimus ut, sicut nos, Godescalcum de Wingardo et uxorem eius Imezem pro XXVI iugeribus terre que nobis contulerunt, et Wlfrannum quem pro XVI iugeribus terre similiter in orationes nostras suscepimus, ipse abbas et fratres eius nichilominus in orationes et beneficia sua susciperent.</i></p> <p><i>Signum Bartholomei prioris ; s. Sigeri supprioris ; s. Alberonis cantoris, sacerdotum ; s. Theoderici, s. Iohannis, s. Hugonis dyaconorum ; s. Lamberti, s. Symonis; s. Gerardi, subdyaconorum; s. Hugonis, s. Rodulphi, s. Heimerici, prepostorum.</i></p> <p><i>Actum apud Bernam anno dominice incarnationis M C LXXXI.</i></p>
OHZ	3	445	1416	5-7-1266	<p>Filips, ridder, geheten Molenaar, verklaart dat hij destijds als baljuw van Zuidholland, samen met een aantal anderen, op last van graaf Willem II een onderzoek heeft ingesteld naar de eigendom van de kerk van Houweningen en toen heeft vastgesteld dat die aan abt en convent van Mariënweerd toekomt:</p> <p><i>Universis Christi fidelibus presenten litteram visuris Philippus miles dictus Molendinarius, quondam ballivus Suthollandie salutem et cognoscere veritatem.</i></p> <p><i>Notum esse volo presentia visuris quod tempore balivatus mei in Suthollandia dominus Willelmus quondam Romanorum rex felicis memorie per speciale mandatum precepit mihi ut inquisitionem vacerem de ecclesia de Houninghen qualiter ad ipsum essen devoluta, cum dominus abbas et conventus in Insula beate Marie, Premonstratensis ordinis, assereret dictam ecclesiam esse suam et eandem a quodam domino de familia de Kuyc liberrime possidere. Ego autem, veritate diligenter inquisita a probis viris et fidedignis a domino Daniele de Merwede, Iohanne de Werkendamme, militibus, et Henrico de Damme, et aliis quampluribus, inveni quod predicta ecclesia de Houninghen secundum privilegia domino abbatis et conventus, que etiam vidi, pleno iure ad ipsos pertinere debeat pertinere. Datum anno Domini M CC LXVI, in crastino Translationis beati Martini episcopi.</i></p>
OHZ	4	321	2098	12-3-1283	<p>Willem heer van Brederode, ridder, geeft zijn tienden in Houweninge en een hoeve land in</p>

				<p>Barendrecht in leen aan zijn zoon Willem:</p> <p><i>Ic Willaem heere van Breederode, ridder, make cont alle den ghenen die desen brief sullen zien ende horen dat ic hebbe ghegheuen minen lieuen zoen Willaem dien ic hebbe bi Mergrieten wilen dochter eens edels mans tsheeren Daniels vander Marwede, des ridders, alle dien tiende dien ic hebbe int ambacht van Houweninge gheheeleke, ende een hoeue lands gheheeleke int ambocht van Barendrecht die leghet tusschen tsheeren Gilis kindren lant van Barendrecht, des ridders, ende tusschen der kerken aldaer, also groet ende also breed als icse selue hadde. Ende dese voerseide tiende ende hoeue lands hebbic mines voerseiden zoen Willaem ghegheuen voer mine man, jn rechter leenwere te houden ende te besitten. Ende omme dat dese dinc vaste bliue ende ghestade ende ic wille dat hi dit voers. goed hebbe in al deser voers. manieren sonder eenigherande archlist jof hinder van yemene, soe hebbe ic hem desen brief open bezeghelt met minen zeghel. Dese brief was ghegheuen int jaer ons Heeren dusent twee hondert drie ende tachtich, op sinte Gregorius dach.</i></p>
Mieris	2	140	1314	<p>Bij Van der Eyck Handvesten van Zuidholland is op de aangewezen plaats in deze brief het volgende meerder te vinden: zie Balen 17-18; uitbreiding van het handvest van de Grote Waard van 31.1.1314:</p> <p><i>Also dat om dese vryheden te hebben die voorsz. Luyden onse dycken sullen bedorgen, alsoo dat die van Werckendam ende die van Houweninghen den dyck die hoort toe tot Geert die Witten-lande, ende een deel van 't slyck dat hem aencoemt, ende die by Giessenmonde den dyck by Robberts-houue met ene deel van 's slyck die hem aencoemt, ende die van 't ambacht van de Meruwede den dyck die geheeten is Swaert-vagers Wiel, met een deel van 't slyck sullen sy besorgen ende die voorsz. Zuyt-zyde van de voorsz Waert den dyck by Dordrecht, die 's Graven Wiel heetende is, ende een deel van 't slyck, ende den slyck van Almsvoet, die een Wiel geheten is, met vonnisse der Ghesworen die ghemeenlyck Dyck-Heemraden gheheeten zyn, enz.</i></p>

4.8 Merwede

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1977	188	9.		<p>Lenen van Voorne MERWEDE</p> <p>De hoge ban (13. . : het ambacht) van het ambacht ter Merwede, (1474: dat jaarlijks 1 pond, maakt 6 pond, waardig is, omdat het onder water staat), (1424: met schoutendom, dijkban, visserij, zwanerij, excijs, koren- en smaltienden) (13. . : en het ambacht van de Nieuwe kerk te Dordrecht: 1424: het schoutendom; en de vrije markt: 1424: de jaarmarkt, tol, excijt en vleesstallen; en de Riedijk te Dordrecht; 1474: waarvan de inkomsten onzeker zijn).</p>
				..--13(04)	Daniel van de Merwede, V 29 fo. 17.
				..--13(4.)	Daniel van de Merwede heer Danielsz., V 29 fo. 67 nr. 189.
				13-5-1393	Daniel van de Merwede, ridder, met ledige hand, LRK 52 fo. 84 nr. 364.
				15-2-1404	Willem van Brederode voor Margaretha van de Merwede en Stein, zijn vrouw, bij dode van Daniel van de Merwede, heer van Stein, ridder, haar vader, LRK 53 fo. 46~.
				31-5-1424	Lodewijk, heer van Moerkerken, ridder, bij overdracht door Willem van Brederode, heer van Stein, voor Margaretha van de Marwede, diens vrouw, die de leenman zwager en broer noemen, LRK 62 fo. 221.
OV	1978	8	6.		<p>Lenen van de Merwede DORDSMONDE</p> <p>De (1471: halve) visserij (1337: in de Dubbel) (1471: een vroom), strekkend van Dordsmonde (1337: Dordrecht) tot die Wale (1337: tot de visserij van Wouter van den Wale), (1471: waar Dubbeldam, de Mijl en Puttershoek aan de zuidzijde en Zwijndrecht aan de noordzijde naast liggen), (1337: die de leenheer hield van Amstel en daarna van Holland, zou houden: 1395: gekomen van Voorne, (1474: jaarlijks 10 pond; 1521: 7 pond; 1569: 100 pond: waardig).</p>
				30-7-1319	Ver Belie, dochter van Jan Danke, bij overdracht door Willem van Wendelnesse, ridder, haar man, eventueel te komen op de kinderen uit zijn eerste huwelijk met de dochter van Boudijn van Roden, heren van Voorne, inv. 29 fo. 8.

				1-2-1326	Koen van Oosterwijk voor Mabelia van Wendelnesse, zijn vrouw, Voorne, 29 fo. 8.
				. .-.13. .	Mabelia van Wendelnesse, te komen op (Gillis), haar zoon, Voorne, 29 fo. 67v nr. 193.
				. .-.1337	Verheven door Gillis van Wendelnesse, Willem, zijn zoon, knaap, en Jan, diens zoon, bij Daniel van de Merwede, Nassause Domeinraad, 1, inv. 703.
				16-5-1395	Toegewezen aan Willem van Wendelnesse in geschil met Arnout van Drongelen voor Beatrijs, diens zuster, weduwe van Willem van Wendelnesse Gillisz., die alleen lijftocht heeft, LRK 303 fo. 127.
OV	1978	17	21.		Lenen van de Merwede KRUISKERK (in de Tieselenswaard bezuiden Dordrecht) Twee weren land, groot 9 morgen 1 hont land, in het ambacht van de leenman ten Kruise in de Nesse, west: zijn huisweer, oost: de leenman met leen van Daniel van Tolloisen (1397: Dirk van Zuilen; 1421: heer Daniel van Tolloisen, neef van de leenheer Willem van Brederode).
				1-3-1384	Jan Tolnaar Zegersz.
				12-12-1397	Lijftocht van Avezoete, vrouw van Jan Zeger Christiaansz., op de helft.
				13-6-1421	Zeger Tolnaar Jansz.
				20-5-1488	Tielman Oom Jacobsz. bij overdracht door Willem Engbertsz. voor Geertruida, dochter van Zeger Tolnaar Jansz., diens vrouw.
OV	1978	25	36.		Lenen van de Merwede WIELDRECHT Een blok tienden van de baanderij van de Merwede, gelegen bij de kerk van Wieldrecht aan de noordzijde van de Maas bij Wolfbrandskamp.
				. .-.13. .	Dirk van de Merwede.
			36A.	. .-.1417	Het leen 36 gesplitst in 36A en 36B. De helft van het leen. Hugo Stapel Willemsz., als getuige vermeld 1397-1421.
			36B.	. .-.14. .	De helft van het leen. Jan Paulusz. te Dordrecht.

OV	1996	289	93		MERWEDE De (1421: koren- en smal) tiende te (1387: in het ambacht) Merwede, jaarlijks 25 à 30 pond waard.
				14-3-1330	Lijftocht van Janna, gehuwd met heer Daniel van de Merwede, LRK 22, f 53, nr 347.
				9-4-1341	Heer Daniel van de Merwede, die zijn staat heeft verhoogd door baanrots te worden, niet te versterven, LRK 30, f 44v, nr 278.
				13-1-1388	Lijftocht van Margaretha, dochter van de heer van der Eem, gehuwd met Heer Daniel van de Merwede, op de mindere helft, LRK 50, f 268v, nr 1737.
				14-2-1404	Willem van Brederode voor Margaretha van de Merwede en Stein, zijn vrouw, bij dode van Heer Daniel van de Merwede, heer van Stein, haar vader, LRK 53, f 46v.
				6-8-1421	Aleid, vrouwe van Kronenburg, bij overdracht door heer Willem van Brederode, gehuwd met Margaretha van de Merwede, haar nicht, LRK 62, f 216v-217.
OV	1996	289	94		Het (1441: halve veer tussen de Merwede en Papendrecht (1479: van Papendrecht naar Dordrecht).
		289		14-3-1330	Lijftocht van Janna, gehuwd met heer Daniel van de Merwede, op 17 pond ook op 10 pond op het veer te Niemandsvriend en 26 pond op de visserij te Bittershoek, LRK 22, f 53, nr 347.
		289		13-1-1388	Lijftocht van Margaretha, gehuwd met Heer Daniel van de Merwede, LRK 50, f 268v, nr 1737. De volgende beleningen zijn gelijk aan OV, jrg. 32, 1977, blz. 188, nr 9.
			95		Een viertel (1397: 6 morgen) land in het ambacht van heer Daniel (1350: van de Merwede; 1397: op het oosteind), gelegen tussen land van de Dimperle en Honger Coppe Kegelaars.
		290		20-4-1316	Grote Klaas ver Heilwigenz. bij opdracht, te komen op zijn kinderen bij Aleid, dochter van Jacob Arnout Scoutenz. van Wieldrecht, en hij en zijn erven zullen als welgeborenen terecht staan, LRK 49, f 46.
		290		11-10-1350	Pieter Grote Nicolaasz. bij overdracht door Jacob Grote Nicolaasz. zijn broer, die aankwam van diens vader, LRK 49, f 46v.

	290		16-12-1367	Jacob Pieter Grote Taamsz. bij dode van Pieter, zijn vader, LRK 50, f 100v, nr 626.
	290		1390	Aleid, gehuwd met Jan Grote, wonend in het ambacht Merwede, met ledige hand, LRK 422, f 19, nr 73.
	290		3-2-1395	Aleid, gehuwd met Jan Grote, mag als eigen verkopen, LRK 52, f 153v, nr 662.
	290		11-7-1397	Pieter Jan Grotenz. Bij dode van Aleid, zijn moeder, waarna overdracht aan jonge Koenraad van Heisterbach, LRK 52, f 246, nrs 1061-1062.
	290		31-3-1405	Koenraad, dochter van Koenraad van Heisterbach, bij dode van haar vader niet te verzuimen, LRK 54, f 4v.
	290		13-9-1413	Jan van der Burch bij dode van Koenraad, dochter van Koenraad van Heisterbach, zijn nicht, LRK 54, f 102.
	291		4-3-1421	Jan van der Burch, LRK 62, f 211v.
OHZ	1	32-36	20	8-7-877
<p>Keizer Karel II de Kale zondert, op verzoek van keizerin Richildis, van het patrimonium van de abdij van Nijvel, ten behoeve van de zusters en kanunniken aldaar af o.m. een aantal goederen gelegen in Frisia en de visserij in de Merwede en voegt daaraan bovendien enige goederen toe mede voor verlichting en het gasthuis:</p> <p><i>In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Karolus eiusdem Dei omnipotentis misericordia imperator augustus. Quapropter noverit omnium sanctae Dei ecclesiae fidelium nostrorumque praesentium et futurum industria, quoniam nos ob amorem Dei ac deprecationem Richildis imperatricis augustae, dulcissimae coniugis nostrae, concedimus ad usus fratrum seu sororum, sanctimonialum videlecit et canonicorum Niuellae coenobii, quod conditum est in honor sanctae Mariae, in quo etiam sancta Gertrudis corpore quiescit, res quasdam eiusdem coenobii, id est: - - - (hier zijn andere bezittingen weggelaten; ook in OHZ), in Frisia terram et mancipia ad salem, piscariam in Meruada. Extra has villas superaddidimus Liniacum in Brabantinse, villam Bruils trans Renum cum vineis. Concedimus praeterea ad ecclesiae luminaria procuranda et ad relinquas necessitates supplendas mansos tres infra monasterium, ad hospitale vero eiusdem monasterii damus - - - . Signum Karoli gloriosissimi imperatoris augusti. Domina Richildis imperatrix ambasciavit. A[u]d[ach]er notarius ad vicem Gauzlini recognovit. Data VII iidus julii, indictione X, anno XXXVIII regni Karoli gloriosissimo imperator augusti in</i></p>				

					<i>Francia et imperii secundo et in successione Lotharii regis anno VIII; actum Pontione; feliciter in Dei nomine. Amen.</i>
OHZ	1	37-38	22	26-7-897	<p>Koning Zwentibold zondert, op verzoek van Gisla, abdis van Nijvel, voor de kanunniken en zusters aldaar af o.m. enkele goederen van deze abdij in Frisia en de visserij in de Merwede en andere goederen voor de verlichting en het gasthuis van de abdij:</p> <p><i>In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Zuentebolchus superna annuente clementia rex. Idcirco omnium sanctae Dei ecclesiae nostrorumque fidelium praesentium et futurorum industria noverit quia nos dilectissimae neptis nostriae interventu Gislae quasdam res Niuialensis abbatiae sibi concessae unanimitati fratrum seu sororum inibi commorantium et sanctissimae Gerethrudis virginis, cuius veneranda membra in ipso memorato Niuialens monasterio condiat sunt, condignis laudibus incessabiliter excubanti in proprios usus delegavimus. Ipsae autem res hac sunt infrascriptae: - - - , in Frisia terra ad sal acquirendum, piscatio in Mereuuida, in villa praedicta Liniaca capella, villa Bruoil circa Renum cum vineis. Insuper vero ad ecclesiae luminaria procuranda et ad caetera necessitates explendas has subnominatas villas concessimus atque ad hospitale providendum: - - - . Signum domni Zuenthebolchi gloriosissimo regis. Egilbertus cancellarius ad vicem Hermanni archicapellani recognovit. Data VII kl. Augusti anno incarnationis dominicae DCCC XCVII, inductione XV, anno vero III Zuenthebolchi regis; actum in ipso Niuialensi monasterio; feliciter. Amen.</i></p>
OHZ	1	164-167	86	2-5-1064	<p>Koning Hendrik IV stelt de kerk van Utrecht weer in het bezit van de haar door graaf Diederik III en zijn zonen ontnomen goederen en kerken, alsook van de koningsban in Holland, en bevestigt de beide (Utrechtse) munsters in de immuniteit van hun goederen tussen IJssel en Lek. De beroemde falsum wordt door Koch gedateerd tussen mrt 1121- mei 1122, maar door Henderikx (1997-2001) 56, noot 71, tussen 1145-1150:</p> <p><i>In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Heinricus divina favente clementia rex. Notum esse volumus omnibus in Christo fidelibus tam futuris quam presentibus, qualiter nos ea dona que iniuste ablata fuerant sancte ecclesie Traiectensi a Theodrico comite eiusque filiis a tempore Heinrici secundi et Adelboldi eiusque sedis episcopi, pro quibus et idem imperator Heinricus et avus noster Conradus et pater noster pie memorie Heinricus plurimum laboraverunt, multa bella fecerunt, nos quoque nostrique fideles multum laboris impendimus, notum inquam esse volumus, qualiter ea ob remedium anime nostre et pii patris nostri Heinrici aliorumque antecessorum nostrorum, interventu quoque et consilio principum nostrorum Annonis Coloniensis archiepiscopi, Sigefridi Moguntini, Adalberti Bremensis, Euerhardi</i></p>

					<p><i>Treuerensis, Burchardi Halberstatensis, Fretherici, Godefridi, Gerhardi ducum aliorumque fidelium nostrorum, necnon ob fidele servitium Willelmi, eiusdem sedis episcopi reddimus et restituimus et regali auctoritate eidem sancte ecclesie confirmamus. Sunt autem hec: in loco qui dicitur Crempene IIIIor mansi; de fine fluminis Ablas usque Merewede, inde usque Menkenesdreth dimidietatem totius terre cum omni districtu; item de Riede iuxta Merewede usque Sclidreth; item iuxta Merewede in Thuredrit, inde in Duble, inde in Duuelhara, inde in Wal, inde iterum in Merewede usque Thuredrith cum capella noviter constructa; de Thuredrith ad orientem usque Godekineshofstat, quod est iuxta Wirkenemunde; in Holtreca VII mansi; in Ualkenburg XVI curtilla cum terra ad ea pertinenti; ibidem III mansi; silva quedam propria inter Balkenberg et Grotereheurekestegron usque Litte incendiis lignis et venatione et pascuis et omni utilitate; in Hemstede mansus I; ecclesia in Flardinges cum capellis; Kiricwerua cum capellis; Heligelo cum capellis; Pethem, Aldenthrope cum capellis; ad hoc comitatus omnis in Holland cum omnibus ad bannum regalem pertinentibus; preterea beneficium quod comes Unroch ab episcopo Adelboldo tenuit, ab eo loco qui dicitur Sigeldrith usque Rinesmuthon, inde sursum ab occidentali parte Reni usque in Bodengrauen, post Unroch Godezo, post Godezonem Theodricus Baue filius, quem Theodricus comes expulit et vi sancto Martino abstulit. Precipimus etiam, ne quis comes aut aliqua sub comite persona iuxta Islam et Lake in locis ad duo monasteria pertinentibus ullam potestatem habeat, immunitatibus Ottonis primi, qui ea primus sancto Martino tradidit, aliorumque antecessorum nostrorum. Et ut hec nostre confirmationis auctoritas firma et inconvulsa permaneat, hanc paginam inde conscriptam manu propria corroborantes sigilli nostri impressione insigniri iussimus.</i></p> <p><i>Signum domni Heinrici quarti regis. Sigehardus cancellarius vice Sigefridi archicancellarii recognovi. Data VI non. Mai, anno dominice incarnationis M LXVIII, indictione II, anno autem ordinationis domni Heinrici quarti regis VIII, regni vero VIII; actum Werede; in Dei nomine feliciter. Amen.</i></p>
Mieris	2	140		1314	<p>Bij Van der Eyck Handvesten van Zuidholland is op de aangewezen plaats in deze brief het volgende meerder te vinden: zie Balen 17-18; uittbreiding handvest van de Grote Waard van 31-1-1314:</p> <p><i>Also dat om dese vryheden te hebben die voorsz. Luyden onse dycken sullen bedorgen, alsoo dat die van Werckendam ende die van Houweninghen den dyck die hoort toe tot Geert die Witten-lande, ende een deel van 't slyck dat hem aencoemt, ende die by Giessenmonde den dyck by Robberts-houve met ene deel van 's slyck die hem aencoemt, ende die van 't ambacht van de Meruwede den dyck die geheeten is Swaert-vagers Wiel, met een deel van 't slyck sullen sy besorgen ende die voorsz. Zuyt-zyde van de voorsz Waert den dyck by Dordrecht, die 's Graven Wiel heetende is, ende een deel van 't slyck, ende den slyck van Almsvoet, die een Wiel</i></p>

					<i>geheten is, met vonnisse der Ghesworen die ghemeenlyck Dyck-Heemraden gheheeten zyn, enz.</i>
Mieris	3	567		6-8-1390	Hertoch Albrecht bevestigt de koop van de visserij in de Merwede ; door de abt en het convent van Eemstein, van de abt van Heisterbach gekocht:
					<i>Aelbrecht, enz. doen cond allen luden dat wi gheconsentiert hebben ende consenteren alsulcken coep alsoe de abt van Haisterbach vercocht hevet ende over ghegheven den cloester ende convente van Emensteyne alsoe van der vischerie die de abt legghende hadde in der Merwede bi onser stede van Dordrecht ende gheloven den cloester ende convente voersz. voer ons ende onse nacomelinghe him ende zinen nacomelinghen daer in te houden ende te starcken jeghens enen ygheliken tot eweghen daghen, gheliker wys alle wi voertyts den abt van Haisterbach ghedaen hebben. In orcunde enz/ Ghegheven in de Haghe up den sesten dach van augusto anno XC.</i>

4.9 De Mijl

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag</i>	<i>Nr</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	291	97		Het ambacht de Mijl (1399: in Zwijndrecht!); (1396: met gerecht, visserij, toebehoren en ambachtsgevolg; 1399: met gift van de kerk, vogelarij, wind van de molen, manschap en de zegenworp behalve het vroom van de vroomvis).
				29-11-1387	Hugo Boyen bij koop van Laurens Woutersz., eertijds rentmeester van Zuid-Holland, na de dood van Aper uter Mijle, zijn broer, met diens ambacht, LRK 50, f 263, nr 1702.
				18-8-1388	Aper Paap Heinenz. bij koop na de dood van de kinderen van de dochter van Jan van der Halle voor een deel van 100 oude schilden, LRK 50, f 279, nr 1787, RR 527.
OV	1996	237	53	1390	Aper Paap Heinenz. met ledige hand, LRK 422, f 18, nr 61.
		237		19-8-1396	Arnout van der Mijle Paap Heinenz. bij dode van Aper van der Mijle Paap Heinenz., zijn broer, LRK 52, f 221,v, nr 940.
		237		21-5-1399	Arnout van der Mijle niet te versterven, LRK 52, f 338v-339, nr 1386.
		237		3-5-1413	Paap Hein Nikolaasz, bij dode van zijn vader, LRK 54, f 93v.
		237		10-3-1421	Paap Hein Nikolaasz. LRK 62, f 212v.
		237		1-4-1439	Paap Hein Nikolaasz, LRK 114, f 113.
OV	1996	291	98		De tiende in de Mijl .
				12-7-1355	Willem van Wendelnesse bij overdracht door Gillis van Wendelnesse Willemsz. zijn vader, LRK 31, f 59v, nr 265.
Mieris	2	112		15-7-1310	Graaf Willem geeft de deken het kapittel van St. Pieter te Utrecht zijn land genaamd Moentkye en de twee Oorden enz. in Zuid-Holland voor de tienden in Zeeland welke hetzelfde godshuis bezaten en nu aan hem vermangeld had, over:

	<p><i>Wi Willam, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende heere van Vrieslant, maken cont ende kenlic allen den ghenen die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wi om wandel ende om wissel van guede, dat eersame lude die Deken ende dat Capitel van den Goitshuse van Sente Peters tUtrecht hadden in Zelant of sculdich waren te hebbene, hebben ghegheven ende gheven met desen jeghenwordighen brieve voer ons ende onse erfnamen ende nacomelinge in vrien eighendome onse lant dat men heet de Moentkye ende twe Orde an ende daer bi ghelegghen in Tyesselensward in Zuytholland, houdende altesamene hondert ende drie ende twintich marghen lants. Ende dit sullen sy ende hore nacomelinghe ewelike houden, hebben ende besitten ende alle die ghene die des ghebruken van horen wegghen, vri van allen coste, bede van dikene ende van dammene, binnen Tyesselensward ende der buten, ende van slusen te makene of te vermakene, van watergancghelde, van ghemenen werke, van herewarden (heervaart?) ende van herevartgelde ende van allen beden ende van allen coste of van ofnemene van ghelde, in wat manieren dat men die noemen mach. Voert soe hebbe wi hem ghegheven al onse tiende die emmirmeer comen of vervallen mach van al den lande voerseit. Ende al onse husinge ende timmeringe die wi op dat voerseide lant hebben. Voert soe hebben wi hem ghegheven vier marghen tienden leggende in Wolbrantskerke, of te metene van den lande voerseit noirtwaert tot Apersambocht waert van der Mile. Ende waert dat hem daer an iet ghebrake dat sellen si in onsen tienden die wi leggende hebben an die ander side van den lande voerseit zuitwarts ofmeten tot dien dat sy haer vier marghen voerseit al vol hebben sonder archlist. Voert soe hebbe wi ghegheven hem al onse visscherie van Wolbrantskerke toten Dubbeldamme. Voert soe hebbe wi hem ghegheven onsen jaerlixen cins⁷ dien wy hebben in de Nesse. Voert so hebbe wi hem ghegheven ende gheven al onsen tiende dien wi hebben in de polre, leggende int ambocht van den Polre, ende alle onse tiende leggende in de Nesse in Hughemans ambocht vanden Polre. Voert so hebbe wi hem ghegheven alle onse tienden van Tiesselynskerke of van den ouden lande. Ende al dit guet voerseit ende elc bisonderlange so hebbe wi hem ghegheven ende gheven in vrien eighen alse dat te hebbene ende te ghebrukene in alle der vrihede ende rechte ende ghewoente daer wy tende onse ouders in ghehat hebben ende ghebruuct of noch hebben ende ghebruken mochten of onse nacomelinghe, wart dat dat guet onze blieven ware. Ende des guets so love wi hem nu ende ewelike te ghewaerne voer ons ende onse nacomelinge ende im te houdene ende te bescerme. Ende waer dat sake, dat Got verbieden moete, dat den Deken ende den Capittel, of hore kerke voerseit, hier of alse van dese wandel voerseit van yemande scade of moynessen quamen, die zulle wi hem of doen met gueder trouwe na al onser macht.</i></p> <p><i>Ende alle dese stucken voerseit, ende elc bisonder, bede in desen Duitschen brief ghescreven</i></p>
--	--

⁷ In de latijnse oorkonde van 8-7-1310 wordt bij de cijns ook 'marghengelt' vermeld.

					<i>ende in andren brieven in Latine ghescreven ghemaect van desen wandel van den guede voerseit beseghelt met onsen zeghele, zoe love wi den voerseiden Deken ende Capitel ende hoerre kerke voerseit met gheghevender trouwe ende met onsen ghesworen eede ewelyc vast ende stade te houden. Ende in deser manire soe verbinde wi tot allen desen stucken voerghenoemt, ende elken bisonder, alle onse erfnamen ende nacomelinghe ende elken bi sonder ewelyc na ons comende. In orconde desen brieve beseghelt met onsen zeghele ende ghegheven des Woensdaghes voer Zente Margareten dach int jaer ons Heren dusent driehondert ende tiene.</i>
Mieris	2	131		9-3-1313	<p>Bevestiging van de voorgaande vermangling van de tienden in Zeeland enz. door paus Clemens (Lat) en de zilveren beker of 10 pond. Gedaan in Vienne op de zesde idus van april in het 7e jaar van de paus.</p> <p>De proosten van de kerken te Utrecht: Florentius van de dom (Majoris), Philippus van de St Salvator (Sancti Salvatoris) & Nicolaus van de St Jan (Sancti Joannis). Citaat van de gebieden in de Tieselenswaard:</p> <p><i>Moenkie & duas petias terre vulgariter appellatuas Theutonice Orde (en de twee Orden) eidem terre de Monekie adjacentes, consistentes in Zuithollandia & in Tyesselinsward, continentes seu continere debentes in universo centum & viginti tria jugera sive mensuras, extendentes se a Dubla usque ad Mosam ab uno latere juxta terram Walteri Wittemanni ab alio latere juxta terram Willelmi Arnoldi & omnia decimas, quas idem Comes de terris ipsis perceperat ab antiquo & quatuor jugera decimarum in officio de Wolbrantskerke, adjacentium terre jam dicte & se extendentium versus officium Apri de Mile, necnon & omnes illas decimas quas in de Nesse in officio Hughemanni de Polre & in parochia de Tuesselenskerke, sive de Oudelant dictus. Comes habebat cum censibus annuis universis que Theutonice Tins, sive moghenghelt dicuntur provenientibus de Nesse, ac edificiiis, sitis in dicta terra de Monkie, tunc ad dictum Comitum pertinentibus invicem permutarunt. Et nichilominus idem Comes Decano & Capitulo supradictis super hoc duo milia et septingentas libras Hollandiae grosse moneta Turonensi regali pro octo denariis computatio"</i></p>
Mieris	2	200		4-12-1318	<p>De graaf verlijdt Clais Oom met het ambacht van Dubbeldam:</p> <p><i>Wy Willem, grave van Henegouwen, enz. maecten condit allen luden, dat voor ons quamen Jan Heeren Ghenemans soone uyten Polre ende Geneman synen soone, ende droegen ons op met zamender hant tambocht ten Dubbeldam leggende tusschen Apers ambocht Uteroide (noot: Utermile) en Segers ambocht vander Tolne, streckende an 't Poort-recht van onser poirte van Dordrecht dat sy van ons te houden plagen, welck ambocht voorsz. alsoe, alst voergenoempt is,</i></p>

					<i>ende alsoo groot als sy 't van ons te houdene plagen, wy voort verleent hebben Clays Oem, Clays Oems soone, onsen getrouwe man ende poirter van Dordrecht, van ons in rechte liene te houden. In oirkonde desen brieve bezegelt met onsen zegele. Gegeven in den Haege, des maendages voor S. Ambrosius Dach, in 't jaer ons Heeren duysent drie hondert en achtiene.</i>
OBU		411-412	1080	14-4-1333	Hugo Pollart de Dordraco, kanunnik ten Dom, begiftigt de kapel, vroeger door hem gesticht naast die van wijlen bs. Guydo, waar Egidius de Werden, priester, zijn bloedverwant, dienst doet, zoo, dat voortaan de dienst door twee vicarissen zal worden gedaan, die eens per dag een Heilige Mis moeten opdragen en schenkt daartoe enige goederen in het rechtsgebied van Christianus de Linscoten, knape, bij Oudwater, 4,5 morgen in Goy in Gherekensdam, tinsplichtig aan den Dom, en een kamp in Tyeschelenswaert, in de parochie Ammekerke, dien Aper uter Milen aan den Dom heeft vermaakt en dien hij van de procuratoren der Domfabriek, Hubertus de Bosinchem en Henricus de Mierlaer, heeft gekocht. Het collatierecht berust bij hem en na zijn dood bij de Domdeken en bij vacature bij den oudsten kanunnik en de meerderheid der kanunniken. Hij verzoek het bisdom of zijn officiaal deze regeling te bevestigen.
Mieris	3	429		15-12-1385	Hertog Albrecht ontvangt het ambacht van Dubbeldam van Klaas van den Vliet en geeft het weder ten rechten leen aan Jan van den Werve: <i>Aelbrecht, by Gods ghenade palensgrave up den Ryn, hertoghe in Beyeren, ruwaert van Heneghouwen, van Hollant, van Zeelandt ende van Vrieslant, doen cond allen luden dat voir ons quam Claes Andries sone van den Vliet ende heeft ons upghedraghen ende quyt gehscouden dat ambocht van Dubbeldam dat hi van ons helt ende hem aenquum van Andries die Vischer Claes sone van den Vliet, sinen vader, diet van ons te houden plach. Ende dit voirsz. ambocht hout sinen palen jehghens der vriheet van Dordrecht ende sceyt voert twisken Apyr uter Milen ende hem, ende strect voert ten lande waert over Cruuskerc te halven grave toe. Welc ambocht mit sinen toe behoren wi weder verliet hebben ende verlyen mit desen brieve Jan van den Werve ende sinen nacomelinghen in alle manieren alst Clais Andries sone van den Vliet van ons te houden plach, dat is te verstaen tot enen rechten leen. In oirkonde desen brieve beseghelt mit onsen seghele. Ghegheven in den Haghe des vridaghes na Sinte Luzien dach in 't jair ons heren M ccc vive ende tachtich.</i>

4.10 Nesse

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	293	100		Het ambacht van de Nesse in de Tieselenswaard, van Wollebrandskerke opwaarts tot heer Genemanspolre en de visserijen daarbij van Genemanspolre westwaarts tot die van de heren van St Pieter te Utrecht in de Dubbel.
		293		24-3-1319	Zeger van der Tolne en Heineke, zijn zoon, bij overdracht door Hugeman heer Genemansz. uten Polre, LRK 22, f 11, nr 59.
		293		31-12-1361	Aper uten Mijle voor Jan Zegersz. niet te verzuimen, LRK 50, f 77v, nr 406.
		293		14-1-1386	Heinken van den Tolle bij overdracht door Jan Zegersz, zijn neef, die aankwam van Zeger van der Tolle, diens vader, LRK 50, f 231, nr 1539.
		293		4-2-1389	Jan Zegersz., bij overdracht door Hendrik van der Tolne, LRK 50, f 288v, nr 1848.
		293		1390	Jan Zeger Tolnaarsz., te Dordrecht met ledige hand, LRK 422, f 17v, nr 45.
		293		6-3-1421	Zeger Jansz., bij dode van Jan Zegersz. zijn vader, LRK 62, f 212.
OV	1996	293	101		2 morgen tienden in Nesse in de Tieselenswaard.
				18-12-1351	Boudijn Geilenz., van der Eem, LRK 42, f 17, nr 124.
OV	1996	293	102		5 morgen land in het ambacht van Hugeman heer Genemansz. waar Jan Woutgeersz. op woont, en een stuk land, enerzijds: Tiel Roes, anderzijds: Margaretha Bollic.
				25-2-1325	Jan heer Gillisz., rentmeester van Zuid-Holland, bij opdracht nadat de leenheer aankwam van Tielman ver Machteldenz. LRK 22, f 32, nr 164.
Mieris	2	112		15-7-1310	Graaf Willem geeft de deken en het kapittel van St Pieter te Utrecht zijn land genaamd Moentkye en de twee Oorden enz. in Zuid-Holland voor de tienden in Zeeland welke hetzelfde godshuis bezaten en nu aan hem vermangeld had, over:

		<p><i>Wi Willam, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende heere van Vrieslant, maken cont ende kenlic allen den ghenen die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wi om wandel ende om wissel van guede, dat eersame lude die Deken ende dat Capitel van den Goitshuse van Sente Peters tUtrecht hadden in Zelant of sculdich waren te hebbene, hebben ghegheven ende gheven met desen jeghenwordighen brieve voer ons ende onse ernamen ende nacomelinge in vrien eighendome onse lant dat men heet de Moentkye ende twe Orde an ende daer bi gheleghen in Tyesselensward in Zuytholland, houdende altesamene hondert ende drie ende twintich marghen lants. Ende dit sullen sy ende hore nacomelinghe ewelike houden, hebben ende besitten ende alle die ghene die des ghebruken van horen wegghen, vri van allen coste, bede van dikene ende van dammene, binnen Tyesselensward ende der buten, ende van slusen te makene of te vermakene, van watergancghelde, van ghemenen werke, van herewarden (heervaart?) ende van herevartgelde ende van allen beden ende van allen coste of van ofnemene van ghelde, in wat manieren dat men die noemen mach. Voert soe hebbe wi hem ghegheven al onse tiende die emmirmeer comen of vervallen mach van al den lande voerseit. Ende al onse husinge ende timmeringe die wi op dat voerseide lant hebben. Voert soe hebben wi hem ghegheven vier marghen tienden leggende in Wolbrantskerke, of te metene van den lande voerseit noirtwaert tot Apersambocht waert van der Mile. Ende waert dat hem daer an iet ghebrake dat sellen si in onsen tienden die wi leggende hebben an die ander side van den lande voerseit zuitwarts ofmeten tot dien dat sy haer vier marghen voerseit al vol hebben sonder archlist. Voert soe hebbe wi ghegheven hem al onse visscherie van Wolbrantskerke toten Dubbeldamme. Voert soe hebbe wi hem ghegheven onsen jaerlixen cins⁸ dien wy hebben in de Nesse. Voert so hebbe wi hem ghegheven ende gheven al onsen tiende dien wi hebben in de polre, leggende int ambocht van den Polre, ende alle onse tiende leggende in de Nesse in Hughemans ambocht vanden Polre. Voert so hebbe wi hem ghegheven alle onse tienden van Tiesselynskerke of van den ouden lande. Ende al dit guet voerseit ende elc bisonderlange so hebbe wi hem ghegheven ende gheven in vrien eighen alse dat te hebbene ende te ghebrukene in alle der vriede ende rechte ende ghewoente daer wy tende onse ouders in ghehat hebben ende ghebruuct of noch hebben ende ghebruken mochten of onse nacomelinge, wart dat dat guet onze bliieven ware. Ende des guets so love wi hem nu ende ewelike te ghewaerne voer ons ende onse nacomelinge ende im te houdene ende te bescerme. Ende waer dat sake, dat Got verbieden moete, dat den Deken ende den Capittel, of hore kerke voerseit, hier of alse van dese wandel voerseit van yemande scade of moynessen quamen, die zulle wi hem of doen met gueder trouwe na al onser macht. Ende alle dese stucken voerseit, ende elc bisonder, bede in desen Duitschen brief ghescreven ende in andren brieven in Latine ghescreven ghemaect van desen wandel van den guede voerseit beseghelt met onsen zeghele, zoe love wi den voerseiden Deken</i></p>
--	--	---

⁸ In de latijnse oorkonde van 8.7.1310 staat hier nog bij de cijns ook 'marghengelt' genoemd wordt.

					<p><i>ende Capitel ende hoerre kerke voerseit met gheghevender trouwe ende met onsen ghesworen eede ewelyc vast ende stade te houden. Ende in deser manire soe verbinde wi tot allen desen stucken voerghenoemt, ende elken bisonder, alle onse erfnamen ende nacomelinghe ende elken bi sonder ewelyc na ons comende. In orconde desen brieve beseghelt met onsen zeghele ende ghegheven des Woensdaghes voer Zente Margareten dach int jaer ons Heren durent driehondert ende tiene.</i></p>
Mieris	2	131		9-3-1313	<p>Bevestiging van de voorgaande vermangling van de tienden in Zeeland enz. door paus Clemens (Lat) en de zilveren beker of 10 pond. Gedaan in Vienne op de zesde idus van april in het 7e jaar van de paus.</p> <p>De proosten van de kerken te Utrecht: Florentius van de dom (Majoris), Philippus van de St Salvator (Sancti Salvatoris) & Nicolaus van de St Jan (Sancti Joannis). Citaat van de gebieden in de Tieselenswaard:</p> <p><i>Moenkie & duas petias terre vulgariter appellatuas Theutonice Orde (en de twee Orden) eidem terre de Monekie adjacentes, consistentes in Zuithollandia & in Tyesselinsward, continentes seu continere debentes in universo centum & viginti tria jugera sive mensuras, extendentes se a Dubla usque ad Mosam ab uno latere juxta terram Walteri Wittemanni ab alio latere juxta terram Willelmi Arnoldi & omnia decimas, quas idem Comes de terris ipsis perceperat ab antiquo & quatuor jugera decimarum in officio de Wolbrantskerke, adjacentium terre jam dicte & se extendentium versus officium Apri de Mile, necnon & omnes illas decimas quas in de Nesse in officio Hughemanni de Polre & in parochia de Tuesselenskerke, sive de Oudelant dictus. Comes habebat cum censibus annuis universis que Theutonice Tins, sive moghenghelt dicuntur provenientes de Nesse, ac edificiiis, sitis in dicta terra de Monkie, tunc ad dictum Comitum pertinentibus invicem permutarunt. Et nichilominus idem Comes Decano & Capitulo supradictis super hoc duo milia et septingentas libras Hollandiae grosse moneta Turonensi regali pro octo denariis computatio"</i></p>
Mieris	2	194		24-3-1318	<p>Graaf Willem verlijdt het ambacht van de Nesse op Zeger van der Tolne en zijn zoon:</p> <p><i>Wy Willem, graeve van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende Heere van Vrieslant, enz. maecken cond allen luyden dat alsulcke recht alsoe Hugeman heeren Ghenemans sone vyten Polre hadde aan 't ambocht dat men heet de Nesse dat leget in Thiesselins Waert, van Wollebrants Kerke opwaert thot Heeren Ghenemans polre ende aen die visscheryen die totten ambaochte voorseyt toebehoren, die gelegen syn van Heeren Ghenemans polre westwaerts tot der Heeren visscheryen van S. Pieters t'Utrecht in den Dubbel dat Zeger van der Tolne jegens Hugheman Heeren Ghenemans sone wten Polre gecocht heeft den voorseyden Zeger van der</i></p>

					<i>Tolne ende Heyneken synen soone verlyt hebben ende verlyen, van ons te houdene in al den selven rechten, alsoe Hugheman Heeren Ghenemenas soone vuyten Polre voornoemt van ons plach te houden sonder arch list. In oirconde desen brieff bezegelt met onsen zegele. Gegeven in den Haege des Saterdages op onser Vrouwen avond in Martio in 't jaer ons Heeren M CCC ende achtien.</i>
Mieris	2	295		27-7-1322	<p>De graaf geeft de Zijdewind in de Nesse en al dat haar toebehoort in de Tieselenswaard aan de deken en het kapittel van St Pieter te Utrecht.</p> <p><i>Wi Willaem, grave van Henegouwe, van Holland, enz. maken cond enz. dat wi eersennen luden ende besceyden onsen lieven vrienden, den deken ende den ghemenen capittelle van Sinte Pieters te Utrecht ghegheven hebben ende gheven met desen brieve die Zydwinde in die Nesse, die wilneer een dyc was, ende al dat tote dier Sydwinde ende den dike voerseide toe behoirt, in Tiesseleinswaerd legghende tuschen Arnouds lande van den Ende an die ene zide westwaerd ende die andere zide van den watre, datmen hiet die Dubble, oistwaerd streckende van den weghe di er ghaet nu opwaerd tote an die huse in dier Nesse, erfelike te besitten ende te ghebruken onghemoyt in alre manieren als si besitten ende ghebruken dat andre goed dat wi hem in Tiesseynswaard bewiset hebben. Van wilker Zydwinde ende dyc voerseid niet wel verclaerset en was in dier handvesten daer wi hem ander goed in Tieselenswaard mede bewist hebben ende dair omme zo verclaersen wyt in desen brieve ende willen dat syt ghebruken alset voerseid es. In oirkonden desen brieve enz.</i></p> <p><i>Ghegheven tote Utrecht des donresdaghes na Sinte Jacobsdach, in 't jaer osn Heren dusent drie hondert twie ende twintich.</i></p>
StPieter			585	4-10-1386	<p>Brief van de officiaal van Utrecht, waarbij Henric Tolnaer Henricsz. erkent van het kapittel in erfleen te nemen het onverdeelde derde deel van de tiend in de Nesse in Tieselenswaard, die Dirc Nycolaesz vroeger in leen had en op voorwaarden in de ingesloten brief dd. 3.10.1386. Middelnederlandse brief ingesloten in een latijnse oorkonde.</p> <p>oorspr. inv nr 243, fragment van uithangend zegel van de officiaal bewaard:</p> <p><i>Allen den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen doe wij verstaen deken ende capitel der kerke van sinte Pieter tUtrecht dat wij verleent hebben ende verlenen mit desen openen brieve tot enen erfleen Henric Tolnaer Henrics soen dat derdendeel vander tyende inden Nesse die onder deylt leyt mit onsen tweeden delen in Tyeselinsweert op die Dubble die Dirc Nycol van ons te houden plach tot enen erfleen ende voer ons overghegheven heeft ende quijt ghesconden behoudelic onse ende enen yegheliken siins rechts. Welke tyenden men voer ons verzoeken ende van ons ver herwaerden sel also dicke also die leenhouder der voerseyder tyenden stervet</i></p>

					<p><i>binnen den yersten jare na siins voervaders doot mit enen goeden sperwer. In oerconde der waerheyt so hebben wij desen brief bezeghelt mit ons capitels zeghel. Ghegheven int jaer ons Heren dusent driehondert ses ende tachtich des woensdaghes na sinte Remigien dach.</i></p>
AktBk	13	35r	502	zaterdag na St Maarten 1406	<p>Verkoop van een stuk land van 'derdalf merghen' in de Nesse, in Jan Zeghersz ambacht, door Jan Jacopsz vander Nyewervaert, aan Claes, zijn zoon:</p> <p><i>Int jaer voers des saterdags na sinte Martijns dach in den wijnter wart dese scepene brief hier na ghescreven ghewijst met scepen vonnes inder camer in sijnre macht te bliven: Wij Pieter Suuys Vrederix soen, Jacop die Goede Jacops soen, Jan van Rosendael, ridder, ende Jacop van Kuunre heren Ghijsbrechts soen, scepenen in Dordrecht orconden ende kennen dat voer ons qyam Jan Jacops soen vander Nieuwervaert ende verghiede dat hi vercoft heeft Claeys sinen soen die houder is van desen brieve derdalf marghen lants ghelegghen inden Nesse in Jan Zeghers ambocht tusschen den lande dat Godscalc Tielman Oems soen daer legghen had in sinen lesten live op die oestzide, ende Jan Joerdens soens lande op die westzide, spreckende dit v(olgher)lant vanden wegh ten score toe. Ende hem hier af betaelt is den eersten penninc met den lesten hier by soe heeft hi hem dit voers. (lant?) gheleest te waren den de vrien als een vry goet van allen commer ende van allen antale, wtgheset een pont hollants jaerliks renten die Heynric Tolners ende joncfrou Ymzoet sijn wijf besproken hebben tot eenre ewelike memorien den priester mede te doen doen ende sulken tscijns die die heren tsinte Pieters opten voers lande jaerlix sprekende hebben hier of hebben wer ons gheenncht op horen eed als heemraden Ghijsbrecht Dircx soen ende Michiel Tielmans zoen dat die rechter met anders den heemradren ende die ghifte van deze voerscr lande scoude (?) ende den eyghendom dier of vrysienden yetgheset die rente voerscr ende dat die coep daer of aldaer uit antbr voerscr inder kerck int openbaer onder der homissen ghecondicht wort des sondags op sinte Baven dach nu lestleden dus sunt voerwarden dat Jan Jacops soen voerscr ende Lijsbeth Cleys Wouters soens dochter des voerscr Jan Jacops soens wijf bliven sullen uit besit ende in die (onleesbaar) ... lande vierscr duerende alsoe langhe als si of enich van hem beyden leven sal ende tenden hore rwier doot die voerscr. lant (onleesbaar) op Cleys des voerscr Jan Jacops soens soen. In orconde desen brieve ghegeven int jaer ons heren m cccc ende twee des (onleesbaar) na der alfdusent Maegden dach.</i></p>
AktBk	13	55r	743	1408	<p>Acte over het doorgeven van een erfenis bestaande uit land in Nesse:</p> <p><i>Int jaer vors. op alre kinderen dach gaf Gheis(brecht) van Nes over Florens vanden Tympel Jans zoon alle alsulke besterfte van lande gelegen in de Nes ende int onlant, alsoe groot ende alsoe cleyn alst hem bestorven is van Adriaen Suus wiifs brueders doot, actum coram 9 filio in</i></p>

					<i>camera.</i>
AktBk	13	58r	784	9-2-1408/1409	<p>Cleys Heinric Tolnersz geeft zijn moeder voor de termijn van vijf jaar de opbrengst van een tiende van St. Pieter in Jan Zegehersambacht (Nesse):</p> <p><i>Int jaer ende opten dach vorscr quam voerden raet inder kamer Cleys Henric Tolners soen ende gaf over Heylewi Machiel Henrics zoen wedue sijnre moeder die mutscappe van eenen tyenen gelegen in Jan Segers zoens ambocht ende ghemeen is metten tiende der heerd van sinte Peters tUtrecht een termijn lange van vijf jaren naesdcomende ende heeft hem hier wel voldaan ende betaelt den eersten penninc metten lesten ende heeft Cleys vorscr sijnre moeder geloeft desen tuende vorscr ende die mutscappe den termijn vorscr te waren a;s een vry goet.</i></p>
AktBk	13	63v	844	4-4-1408-1409	<p>Acte over het nagelaten goed van Laurens Jan Hugensz.z., delen van huizen in Dordrecht en 5 morgen land in Dubbeldam en 6 in Nesse:</p> <p>Int jaer achte iiii dagen in aprili worden alsulke goede als hier na gescreven staen bi begheren vanden ghemenen vrienden van Leurens Jan Hugen zoens zoen de vorscr Laurens toebehoerende bestroven ende aengecomen sijn van saliger Jan Hugen zoen sijns vaders ende van Gheertruida sijnre moeder doer bevolen hier in teyken bi den raet dats te weten eerst een vierdendeel vande huus staende in die Grote Poustere daer Jan Hugen zoen inne woende in sine leste live. Item een achtendeel en een sestiene deel vande gehele husinghe van voeren tot after met alle hore toebehooren staende voere aend die strate opte hoec van Butgenstrate daer Gheraerd van Strien inne woende in sine leste leve. Item vijf merghen lants gelegen in de ambocht van Dubbeldam inde vijftichmargen gelike wijs als die scepen brieve daer of innen houden die daer of siin als wi verstaen vanden ghemeene vrienden. Item een were lants van zes merghen geleghen inde ambocht vanden Nesse tusschen die Polresteghe aen doest zide ende (doorgestreept) Ghisbrecht Dirx zoens lande aen die weest zide.</p>

4.11 Oudeland (Oudeland is een ambacht dat er al was voor de Tieselenswaard ontstond. In dit hoofdstuk worden zowel de vermeldingen van Oudeland als dat van Tieselenswaard besproken).

Naam	Deel	Pag.	Nr.	Datum	Tekst
OV	1996	294	103		OUDELAND (= het ambacht rond Tieselenskerke) Het ambacht van het Oudeland in Zuid-Holland (1399: in de Tieselenswaard) met visserij en toebehoren.
				18-8-1388	Aper Paap Heinenz., bij koop na de dood van de kinderen van de dochter van Jan van der Halle voor een deel van 100 oud schild, omdat hofleen was, LRK 50, f 179, nr 1787, RR 527.
				1390	Aper Paap Heinenz., met ledige hand, LRK 422, f 18, nr 61.
				7-1-1391	Hendrik Tolnaar bij overdracht door Aper Paap Heinenz., LRK 33, f 3v.
				5-1-1394	Hendrik Tolnaar de jonge bij dode van Hendrik, zijn vader, LRK 52, f 109v, nr 482.
				16-5-1399	Arnout van Riede bij overdracht door Hendrik Tolnaar Hendriksz., LRK 52, f 337v, nr 1383.
				15-1-1403	Jan van Schoonhout Hendriksz., bij overdracht door Arnout van Riede, meesterknaap van de leenheer, met lijftocht van Elisabeth, dochter van Aper uter Mijle, zijn vrouw, LRK 53, f 17v-18.
				15-5-1412	Wouter van Schoonhout Arnoutsz., bij koop na de dood van Jan, zijn oom, voor 60 engelse nobels aan Willem Eggert, heer van Purmerend, tresorier, LRK 54, f 86v.
OHZ	1	217-218	107	7-7-1126	Godebold, bisschop van Utrecht, schenkt de kerk van Tieselinskerke aan het kapittel van St Pieter te Utrecht. Het document is aan de randen zeer beschadigd, maar gereconstrueerd met hulp van een 13 ^e eeuwse afschrift: <i>Ego Godeboldus, Dei misericordia Traiectensis ecclesie humilis minister et episcopus, ecclesiam mei iuris in Holland, que vocatur Tiesel[ine]skerka, beato Petro in Traiecto ac fratribus in ecclesia beati Petri Deo sanctoque Petro devotissime servientibus in perpetuum tradidi, quatinus eiusdem ecclesie fructu eorundum fratrum sublevetur indigentia, et continua eorum prece mea apud Deum augeatur memoria. Quia vero fratrum utilitati eandem ecclesiam assignavi ac libens donavi, fratres idem integram habeant potestatem in quos voluerint usus eam deputare, solliciti cauta eius dispositione se suosque successores adiuvere.</i>

					<p><i>Ne vero quispiam irritum hoc facere ac fratres in huius ecclesie dono seu proprietate ledere presumat, manuscriptum hoc sigilli mei impressione notavi et ram gestam banni mei auctoritate confirmavi et in altare beati Petri reponi precepi multisque de clero astantibus et de populo ad predictam ecclesiam Deo sancto que Petro manu mea in perpetuum optuli.</i></p> <p><i>Facta est autem hec traditio anno dominice incarnationis millesimo centesimo XXVI, indictione VIII, anno regis Lotharii I, anno vero episcopatus mei XIII, VIII id. Iulii, Traiecti, in Christi nomine feliciter, sub testimonio cleri et valentium laicorum, presentibus videlecit Lutberto decano Maioris monasterii, Adalwino, Luthardo, Hardberto, Ottone, Conrado, Temone, Adalardo, Heinricho decano de sancto Bonifacio, Wichardo, Blithero, Simone, Hezelone, presentibus etiam laicis domino Godefrido de Malsen, Thedrico comite, Arnaldo prefecto, Wilfgero de Amestelle, Gerardo teloneario, Wilhelmo de Wercunden et fratre eius Rothardo.</i></p>
OHZ	1	542-543	361	5-2-1216	<p>Paus Innocentius III bevestigt het kapittel van St Pieter te Utrecht in het bezit van een aantal kerken, een tiend en een hof. o.a. "Herradeskerke, Emekerke, Almesfote, Tiecelleskerke [Tyelceskerke, Tieselleskerke]". zie OSU 2 nr 625:</p> <p><i>Innocentius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis. ecano et capitulo sancti Petri Traiectensis salutem et apostolicam benedictionem.</i></p> <p><i>Sacrosancta Romana ecclesia devotos et humiles filios ex assuete pietatis officio propensius diligere consuevit et, ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater sue protectionis munimine confovere.</i></p> <p><i>Eapropter, dilecti in Domino filli, vestris iustis precibus inclinati de Gerolsdike, de Emelnesse, de Wulfarsdesdike, de Sabbingen, de Witzkerke, de Clotinge, de Gous, de Vinningen, de Elewoldesdike, de Munstre, de Gapinge, de Nortmunstre, de Sandic, de Herradeskerke, de Emekerke, de Almesfote, de Tiecelleskerke, de Dhelden, de Ulsen, de Warnesvelde, de Malsen et de Amerunge ecclesias cum capellis, decimis et aliis pertinentiis earundem, decimam quoque de Broclede ac curtem de Brocherhove cum pertinentiis suis, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, vobis et per vos ecclesia vestre auctoritate apostolic confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus.</i></p> <p><i>Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli, apostolorum Eius, se noverit incursum.</i></p> <p><i>Datum Laterani non. februarii, pontificatus nostri anno octavo decimo.</i></p>
OHZ	3	960-961	1825	26-3-1277 15-4-1278	<p>Heer Hendrik van Kuik verkoopt goederen in de Tiezelinswaard, waaronder de polder van heer German geheten het Oudelant, aan een onbekende.</p> <p>Deze oorkonde, waarvan de tekst verloren is gegaan, is bekend uit een vermelding in de uit</p>

	<p>1637 daterende 'Handvest of charade kroniek' van Matth. van der Houve (UB Leiden, hs BPL nr. 938-1, III f 142 r, ad annum). Onder de rubriek: Den heer van Cuijck vercoopt Thjjselinswaert luidt die vermelding:</p> <p><i>Bij brief is heer Henrick van Cuijck vergrotende seeckere goeden in Thijsselinswaert, waer in is leggende heer Germans polder genaamd t'Oudelant.</i></p> <p>De bovenstaande datering is gebaseerd op de veronderstelling dat de paasstijl is toegepast. Zie Inleiding tot deel III.</p>
Mieris 2 112 15-7-1310	<p>Graaf Willem geeft de deken en het kapittel van St Pieter te Utrecht zijn land genaamd Moentkye en de twee Oorden enz. in Zuid-Holland voor de tienden in Zeeland welke hetzelfde godshuis bezaten en nu aan hem vermangeld had, over:</p> <p><i>Wi Willam, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende heere van Vrieslant, maken cont ende kenlic allen den ghenen die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wi om wandel ende om wissel van guede, dat eersame lude die Deken ende dat Capitel van den Goitshuse van Sente Peters tUtrecht hadden in Zelant of sculdich waren te hebbene, hebben ghegheven ende gheven met desen jeghenwordighen brieve voer ons ende onse erfnamen ende nacomelinge in vrien eighendome onse lant dat men heet de Moentkye ende twe Orde an ende daer bi ghelegghen in Tyesselensward in Zuytholland, houdende altesamene hondert ende drie ende twintich marghen lants. Ende dit sullen sy ende hore nacomelinghe ewelike houden, hebben ende besitten ende alle die ghene die des ghebruken van horen wegghen, vri van allen coste, bede van dikene ende van dammene, binnen Tyesselensward ende der buten, ende van slusen te makene of te vermakene, van watergancghelde, van ghemenen werke, van herewarden (heervaart?) ende van herevartgelde ende van allen beden ende van allen coste of van ofnemene van ghelde, in wat manieren dat men die noemen mach. Voert soe hebbe wi hem ghegheven al onse tiende die emmirmeer comen of vervallen mach van al den lande voerseit. Ende al onse husinge ende timmeringe die wi op dat voerseide lant hebben. Voert soe hebben wi hem ghegheven vier marghen tienden leggende in Wolbrantskerke, of te metene van den lande voerseit noirtwaert tot Apersambocht waert van der Mile. Ende waert dat hem daer an iet ghebrake dat sellen si in onsen tienden die wi leggende hebben an die ander side van den lande voerseit zuitwarts ofmeten tot dien dat sy haer vier marghen voerseit al vol hebben sonder archlist. Voert soe hebbe wi ghegheven hem al onse visscherie van Wolbrantskerke toten Dubbeldamme. Voert soe hebbe wi hem ghegheven onsen jaerlixen cins⁹ dien wy hebben in de</i></p>

⁹ In de latijnse oorkonde van 8.7.1310 staat hier nog bij de cijns ook 'marghengelt' genoemd wordt.

	<p><i>Nesse. Voert so hebbe wi hem ghegheven ende gheven al onsen tiende dien wi hebben in de polre, leggende int ambocht van den Polre, ende alle onse tiende leggende in de Nesse in Hughemans ambocht vanden Polre. Voert so hebbe wi hem ghegheven alle onse tienden van Tiesselynskerke of van den ouden lande. Ende al dit guet voerseit ende elc bisonderlange so hebbe wi hem ghegheven ende gheven in vrien eighen alsoe dat te hebbene ende te ghebrukene in alle der vriede ende rechte ende ghewoente daer wy tende onse ouders in ghehat hebben ende ghebruuct of noch hebben ende ghebruken mochten of onse nacomelinghe, wart dat dat guet onse bliieven ware. Ende des guets so love wi hem nu ende ewelike te ghewaerne voer ons ende onse nacomelinghe ende im te houdene ende te bescerme. Ende waer dat sake, dat Got verbieden moete, dat den Deken ende den Capittel, of hore kerke voerseit, hier of alsoe van dese wandel voerseit van yemande scade of moynessen quamen, die zulle wi hem of doen met gueder trouwe na al onser macht. Ende alle dese stucken voerseit, ende elc bisonder, bede in desen Duitschen brief ghescreven ende in andren brieven in Latine ghescreven ghemaect van desen wandel van den guede voerseit beseghelt met onsen zeghele, zoe love wi den voerseiden Deken ende Capitel ende hoerre kerke voerseit met gheghevender trouwe ende met onsen ghesworen eede ewelyc vast ende stade te houden. Ende in deser maniere soe verbinde wi tot allen desen stucken voerghenoemt, ende elken bisonder, alle onse erfnamen ende nacomelinghe ende elken bi sonder ewelyc na ons comende. In orconde desen brieve beseghelt met onsen zeghele ende ghegheven des Woensdaghes voer Zente Margareten dach int jaer ons Heren dusent driehondert ende tiene.</i></p>			
Mieris	2	131	9-3-1313	<p>Bevestiging van de voorgaande vermangeling van de tienden in Zeeland enz. door paus Clemens (Lat) en de zilveren beker of 10 pond. Gedaan in Vienne op de 6 april in het 7e jaar van de paus. De proosten van de kerken te Utrecht: Florentius van de dom (Majoris), Philippus van de St Salvator (Sancti Salvatoris) & Nicolaus van de St Jan (Sancti Joannis). Citaat van de gebieden in de Tieselenswaard:</p> <p><i>Moenkie & duas petias terre vulgariter appellatuas Theutonice Orde (en de twee Orden) eidem terre de Monekie adjacentes, consistentes in Zuithollandia & in Tyesselinsward, continentes seu continere debentes in universo centum & viginti tria jugera sive mensuras, extendentes se a Dubla usque ad Mosam ab uno latere juxta terram Walteri Wittemanni ab alio latere juxta terram Willelmi Arnoldi & omnia decimas, quas idem Comes de terris ipsis perceperat ab antiquo & quatuor jugera decimarum in officio de Wolbrantskerke, adjacentium terre jam dicte & se extendentium versus officium Apri de Mile, necnon & omnes illas decimas quas in de Nesse in officio Hughemanni de Polre & in parochia de Tuesselenskerke, sive de Oudelant dictus. Comes habebat cum censibus annuis universis que Theutonice Tins, sive moghenghelt dicuntur provenientibus de Nesse, ac edificiis, sitis in dicta terra de Monkie, tunc ad dictum Comitum</i></p>

					<i>pertinentibus invicem permutarunt. Et nichilominus idem Comes Decano & Capitulo supradictis super hoc duo milia et septingentas libras Hollandiae grosse moneta Turonensi regali pro octo denariis computatio"</i>
AktBk	13	86v	1146	29-10-1410	Getuigeverklaring over de verkoop van land in Oudeland en Ghenemans polre: <i>Int jaer toen xxix dagen in octobris quamen voer scepenen inder kamer die heemraders ten Oulande Pieter Pieters zoen, Gheneman Willems zoen ende uut den Polre Jan Ghenemans zoen ende Tielman Dirx zoen ende tuuchden op horen eedt dat si over den eygendom van sulken lande mit sinen toebehoren stonden mitte rechter ende anders den heemraders vanden ambochten vorscr als Jacop Birenbroet vercoft heeft Baselus Pouwels zoen inden ambochten vorscr gelegen ende dat si den eygendoem daer of vry kennden uutgeset der vrouwen thijns vander Lecke.</i>

Tieselenswaard

OV	1985	502-503	202		Leenkamers graven van Blois GROTE WAARD De tijns in de Tieselenswaard, die buiten de belasting voor St. Pieter en anderen en het vrijland, dat in leen wordt gehouden, 918 pond 5 s. 6 d. tournois waard is; het uitland (1372: eiland) van Munsterkerk, groot 35 morgen, waard 41 pond 6 s. 8 d.; het uitland in Almsvoet, groot 20 morgen 4 hont, waard 37 pond 6 s. 8 d., en een stuk land aldaar, groot 4 morgen, gehuurd door Willem die Kok, waard 3 pond tournois.	
					6-8-1329	Johanna, dochter van graaf Willem III, krijgt voor haar huwelijk met Willem, markgraaf van Gulik,... LRK 114 fo. 132.
					9-8-1339	Jan van Polanen heer Jansz., die de mindere helft in achterleen mag geven, nadat de leenheer Jan van Beaumont kocht van Willem, markgraaf van Gulik, diens zwager, die verkreeg van graaf Willem III voor diens huwelijk, bevestigd door heer Dirk van Montjoie, heer van Valkenburg en Voome, burggraaf van Zeeland, heer Jan van Arkel, heer Hendrik, heer van de Lek, en heer Herbaren van Riede, LRK 114 fo. 131-132~.
					28-8-1339	Heer Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, bij overdracht door Jan van Polanen heer Jansz., op die te komen, Nassaus Domein, 1, inv. 1275.

				17-9-1339	Heer Jan van Polanen de jonge met de helft na de dood van heer Willem van Duvenvoorde, 1 fo. 114 blad, 2 fo. 15.
				25-5-1344	Willem van Dongen, ridder, zoon van heer Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, die zegelt: 3 wassenaars 2: 1, beladen met een barensteel van drie hangers en een rechter schuinstreep over alles heen, zal zijn neef heer Jan van Polanen, heer van de Lek, de akte van 500 pond na de dood van zijn vader overgeven, Nassaus Domein, 1, inv. 2.
				...- 1350	Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, die kocht van de graaf van Gulik en diens vrouw, vermaakt aan heer Jan van Polanen, heer van de Lek, zijn neef, die de vrouwe van Oosterhout 500 pond voor haar lijftocht zal betalen, Nassaus Domein, 1, inv. 717.
				...-13..	De heer van de Lek, 1 fo. 94~.
				21-2-1372	Lijftocht van Margaretha van der Lippe, gehuwd met heer Jan van Polanen, heer van de Lek en Breda, bevestigd door Jan van de Lek, heer van Niervaart, zijn zoon, 1 fo. 149~ en fo. 155v.
				18-3-1418	Hertog Jan van Brabant, leenheer, zal het mangeld in de Tieselenswaard, dat heer Engelbert, graaf van Nassau, heer van de Lek en Breda, zijn neef, moest opzeggen wegens zijn hulp tegen Jan van Beieren, tijdens de vete zelf betalen, LRK 114 fo. 138.
OV	1996	311	126		TIESELENSWAARD Zijn goed, zijnde gerecht (1319: ambacht) visserij of tiende, in de Tieselenswaard binnen- of buitendijks, (1319: gelegen tussen Schoonhout en Schobbelandsambacht).
				15-4-1317	Verpand door Willem van Wijtvliet voor 80 pond hollands aan Jan Wissenz., zoals eventueel roerend van andere leenheren, LRK 22, f 46v, nr 265.
				27-8-1319	Ver Geertruida, gehuwd met Arnout van Heukelum, behoudens het recht van sluis en verpanding aan Jan Wissenz., LRK 22, f 4v, nr 29.
				27-7-1327	Arnout van Heukelum, ridder, gehuwd met Geertruida, dochter van heer Willem van Wijtvliet, bij overdracht door Jan Wissenz., uit Duiveland, LRK 22, f 46v, nr 266.
OHZ	4	266-267	2054	25-8-1282	Graaf Floris V stelt de ingezetenen van de Tieselenswaard vrij van alle waterstaatslasten behoudens het hun toegewezen aandeel in het onderhoud van de hoofddijk; geeft hun vrije

	<p>afwatering alsmede het recht zo nodig een eigen sluis aan te leggen; en stelt hen vrij van militaire verplichtingen uitgezonderd landweer.</p> <p>Geen origineel. Afschriften 18-11-1445 in een vidimus van het origineel door Hendrik van Abstede, gardiaan van de minderbroeders te Dordrecht, niet voorhanden, maar bekend uit afschriften ca. 1460 in ARA RAZH, hs nr 482, f 13. en 1579 GAD 1, X-13, f 188v-189r. Balen heeft het iets bekort en Van Mieris ook.</p> <p>Op 26-6-1320 beval graaf Jan II, de baljuw van Zuid Holland en de hoogheemraden van Bezuiden de Merwede, de ingezetenen van de Tieselenswaard in de onderhavige voorrechten te handhaven (Van Mieris II, p 23):</p> <p><i>Florens graue van Hollant groetet alle den ghenen die dese teghenswoordighe lettere zien zullen ende horen. Wij maken v kond dat wij den goeden luden die wonende zijn of zullen in Tyesseliins Waerd hebben ghegeuen vrylicken te berusten, te wesen van allen meenen werck ende van allen diickinge dies gemeens lants, ende namelicken ghenen diic verwaren noch te diicken dan haeren ghesetten hoofdiic. Voort so zullen si wateren mitten ghemeenen lande sonder haeren coste van sluusen ofte watergangen. Waer dat zake dattie voors. luden van Tyesseliinswaert niet gheholpen en waren mitten watergange des ghemeens lants, so mochten zij bi haeren heemraders rade leggen eene sluse daertem goet docht ende daert den gemeenen lande niet en schade. Voort en zullen zi gheen reyse doen noch ter heeruaert varen, sonder nameliken alleen ter rechter lantweringe alsdense daer toe roept.</i></p> <p><i>In orconde dese brieue gegeuen int jaer ons Heren M CC ende LXXXII, des anderen dages na sinte Bartelmeeus dach.</i></p>			
SAD	1	188v-189r	662	<p><i>Florens graue van Hollant gruetet alle den genen die desen teghenwoordige lettere zijn zullen ende hooren. Wij maecken v kond dat wij de goede lujde die woenende zijn ofte zullen in Tyesseliins Waert hebben ghegeuen vrijelick te berusten, te weesen van alle meenen werck ende van alle dijckinghe dies gemeens lants, ende naemelicken ghenen dijck voirware noch te dijcken dan haere ghesette hoeft dijck.</i></p> <p><i>Voirt zoe zullen zij wateren mette gemeenen lande sonder haere coste van sluusen ofte wateringhen. Waer dat zaecke dat die voirs. lujden van Tiesselins waerd nijet gehulpen en waren mitte wateringhen des gemeens lants, zoe mochten zij by haere heemraders raede leggen eene sluijse daert hem goet docht ende daert den gemeenen lande nijet en schaede. Voort zoe ende zullen zij geen reijse doen noch ter heervaert vaeren zonder naemelicken alleen ter rechter lants werijnghe alsdense daer toe ruept.</i></p> <p><i>In oirkonde deesen brieue gegeuen Int jaer ons heeren duysent CC ende LXXXII, des andere daghes nar sinte Bartholomeus dach.</i></p> <p><i>Ende want ick broeder Heijndrick van Abstede gardien voirsz. deesen principaelen brieff voirsz</i></p>

					<p><i>ouersien ende ouerlesen hebbe zoe voirs staen soe heb ick den toirconden den zegel mijnre officijen aen deesen openen brieff gehangen.</i></p> <p><i>Gegeuen int jaer ons heeren duijsent CCCC vive ende veertich opten xviii en dach in november.</i></p>
OHZ	4	396	2160	27-6-1284	<p>Graaf Floris V verlangt van de ingezetenen van het rechtsgebied van Nicolaas van Kats dat zij, overeenkomstig de door heer Nicolaas gedane toezegging, de bedijking van de Tieselenswaard [Chiselleswert] naar de aanwijzingen van baljuw en gezworenen uitvoeren.</p> <p>Origineel is er niet meer, afschrift 1e helft 16^e eeuw RA Utr archief huis Zuilen, nr 643 (vh nr 885) waarin een privilegeboek van de stad Schoonhoven, f 5r, idem GA Schoonhoven nr 217 B privilege-boeck A, f 3, ad 1204, juni 29.</p>
Mieris	2	23		26-6-1302	<p>De graaf gebiedt de baljuw van Zuid-Holland en de grote heemraad van bezuiden de Merwede die van Tieselenswaard hun handvesten te houden.</p> <p><i>Ick grave Jan van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt ende heere van Vrieslandt, ontbieden u, onsen bailliou van Zuydt Hollandt en den grooten heemraedt van by zuyden der Meruwede, dat ghy die van Thyesselings-waert hout hare hantvesten die sy hebben van onsen lieven neve, den grave Floris, daer God die ziel af hebben moet, ende ghy daer boven niet en wyst: want wy willense ghehouden hebben. In oorconde desen brieve gegheven in 't jaer ons Heeren duysent drie hondert ende twee, des dynsdaghs naer Sint Jansdagh midsomer.</i></p>
Mieris	2	35		5-11-1303	<p>Uitspraak van Nicolaes Persijn, Nicolaas heer van Putten, Philips van Duvenvoorde, enz. over goederen in de Tieselenswaard. 17e-18e eeuws getranscribeerd, verbeterd aan de hand van het charter in AGH inv. nr 916.:</p> <p><i>Wy Niclais Persin, ridder, Niclais, heere van Putte, Philips van Duvevoorde, Vrieze van der Myen, balliu in Zuthollant ende Jan veren Diedmen sone, porter in Dordrecht, maken cont allen luden dat voer ons quamen onze lieve heere, heere Jan, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende here van Vriezelant an déne side, Willem van Wendelsnesse, Gielys van Berendrecht, Willem van Wyssvliet, Reinborch Gheyse Ghenen dochter Uternisse ende Colyn Everdeis sone ende bleven up onze segghen aen beyden siden van allen twiste dien si onderlinghe hadden van goede liggende in Tieselynswaard alse van ambochten, van tienden, van visscerien ende van erven ende Willem Stoep des ghelike van goede, dat hi an taelde, liggende in Catendrecht ende verwilcorden aen beyden siden ende gheloveden vor ons ende vor anders des graven manne vaste ende ghestade te houdene so wat wy daer af seyden, ende wy namen dat segghen op ons, als verseyt es. ende seyden onze segghen daer aff also alst hier nae bescreven staet: In den ersten so es onze segghen van ambochten, ende van visscerien die</i></p>

	<p><i>ten ambochten horen ende van erven, na wilcore, no vonnesse, na ridenden lande ende na orconden die wy daer af ghehort hebben, soo ontbuide (onntvinde) wijt dien vorseiden luden ende vindent den grave toe ende wysen het ne sien den ghenen dient die grave jof sine vorders weder hebben ghegheven, sider (noot: sedert) dat dat lant ward ghediket. Voert also van den tienden die die vorseide lude ane spreken, sonder Colyn Everdeys sone ende Willem Stoep, so vinde wy hem allen ende wisen nae alre ghevarnessen omme dat beste gevoech also, alsijs an ons bleven syn, half den tiende also verre also hare pale gaen, ende si van reche sculdich syn te hebbene also langhe alst hem ende h aren nacommelinghen blivet die van rechte leen volghers syn. Voert van allen renten daer die dach afleden es, die wise wy den grave toe algader ende van daer die dach noch af comen sal, Wise wy den Grave half ende dien vorseiden luden die ander helft [.....] Vort dat wy Coline Everdeys sone buten setten, dat es omme dat die grave seghet dat Everdey syn vader dien thiende quite scout, daer wi noch meer waereyden af soecken willen tusscen nu ende dertien daghe die naest comet.[.... (Stoep valt buiten de streek)] Was ghedaen int jaer ons heren m ccc ende drie des dinxendagh na alre heylighen daghe in den Haghe.</i></p>				
<table border="1"> <tr> <td data-bbox="174 710 280 742">Mieris</td> <td data-bbox="280 710 392 742">2</td> <td data-bbox="392 710 526 742">484</td> <td data-bbox="526 710 828 742">6-8-1329</td> </tr> </table>	Mieris	2	484	6-8-1329	<p>De graaf bewijst Willem van Gulik die met Joanne, zijn dochter, getrouwd was, met enige goederen ter voldoening van een deel van de huwelijkgave:</p> <p><i>Wi Willem, grave van Henegouwe, enz. maken cond allen luden, dat wi enen hoghen man ende moghenden, onsen lieven zone heren Willem, grave van Ghulyc, in offlaghe van zulker medeghave ende bewisinghen als wi hem beloift hadden in huweliken ghoede met veren Janne, sinen wive, onser dochter, bewyst hebben ende somme van onsen renten ende ghoede tote dusend ponden tornoy's sjaers, den ouden coninghs tornoy's over zestien penninghe gherekent, die gheleghen sien in onsen lande van Zuytholland te houden ende te besittene, na alre voirme ende manieren die die brieve ende handvesten houden die ghemaect sien van dien huwelyc twisschen 's heren Willem, grave cab Ghulyc, ende veren Jannen, sinen wive, onser dochter voirscreven, wair of die particulen van der bewisinghe van desen dusend ponden jaerlix voirsz. hier na volghen.</i></p> <p><i>In den eirsten ane onsen thinse in Thiselynswaerd also groet als wine nu dair hebben, dair die somme loipt jaerlix blivende, behalven dat wi den Heren van Zente Pieters tUtrecht ende anderen luden hier te voren dair uyt bewyst hebben ende behalven den Vrilandt dat onse manne aldair van ons houden te liene, neghen hondert achtien pond vyf scellinghe ende zes penninghe tornoy's, dair die daghe jairlix of vallen van der eenre helfte te Paeschen ende die ander helfte te Zente Remys misse.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Ghedaen ende ghegheven tote Woudrichem des sonnendaghes voir Zente Louwerens dach in 't</i></p>
Mieris	2	484	6-8-1329		

					<i>jaer ons Heren M CCC neghen ende twintich.</i>
RegHan			181	24-9-1329	Graaf Willem III geeft de bode die de graaf van Gulik daartoe zal stellen volmacht om diens renten in Tieselenswaard en elders in Zuid-Holland te innen. Reg. E.L.6, f 63v, E.L. 24, f 51.
Mieris	3	355-356		8-7-1379	Hertog Albrecht beleent Jan van Polanen met de goederen die diens vader al van hem in leenplacht te houden, op 356: o.a.: <i>Des vridaghes op den achtenden dach van julio ontfeeng van minen here tot Breda heer Jan van Pollanen, heer van Breda ende van der Lecke, sulc goet, heerscip, tienden ende renten als hem an bestorven is van heren Jan van Pollanen, heer van Breda ende van der Lecke, zinen vader, ende hi van minen here helt, te houden van minen heer tot sulken leen ende rechte als syn heer zyn vader te houden plach.</i> <i>Welc goed hi in eenre cedel overgheven heeft ende hier na bescreven staet.</i> <i>Dit is sulc leen als die here van der lecke hout uter graeflicheyt van Hollant:</i> <i>[...]</i> <i>Item hout hi van den Grave van Beloys den thyns van Tyselinswaerde.</i> <i>[...]</i> <i>Dit soude jarlix renten omtrent Vc Ib Hollants.</i> <i>[...]</i>
Mieris	3	397-398		1382	Zaterdag na Pasen; zoenbrief tussen gravin Margaretha en die van Dordrecht (uittreksel uit de geschreven Handvest Chronyk van M van der Houve). Zij doet uitspraak tussen haar man en de stad Dordrecht plus de ambachtsheren van de Grote Waard, de Tieselenswaard , Altena en Heusden: <i>In het zelve jaer M CCC LXXXII des saterdgs ba Paeschen is Margriete, gravinnen van Hollant, ghemaelinne van hertogh Aelbregt een wtsprcke doende tusschen haer heer ende man ter eenre ende de stede van Dordrecht ter andere syde, hierbij gevougt de ambogtsheeren des Grooten Waerts, Thysselyns Waert, Althema ande Heusden: daer by geseyt is elcken margen leggende in den Grooten Waert ende Thyselynswaert betaelen sal twaelf groten.</i> <i>Item elck margen thienden twaelf grooten. Item dat die van Dordregt geen landpoorters houden mogen, door dien sy den aengevangen dyck ingesteken hadden.</i> <i>Item dat die van Dordrecht hen niet en sullen onderwinden des graven ambochten ende leenmannen, vorders, als de regten ende hantvesten begrypende syn. Item dat die van Dordrecht met vyfhondert mannen vergiffenis hadden te bidden.</i>
Mieris	3	530		20-7-1389	Hertog Albrecht bevestigt de brief van graaf Willem van 15.7.1310 waaruit blijkt dat zekere goederen in de Tieselenswaard aan het kapittel van St Pieter te Utrecht toebehoren, na een

	<p>klacht van het kapittel dat er onrecht en geweld aan hun bezit in de Tieselenswaard is gedaan. Hij belooft hun bezit te beschermen via de baljuw van Zuid Holland, dat Dordrecht, schouten en ambachtsheren hun verplichtingen t.o.v. het kapittel zullen nakomen:</p> <p><i>Aelbrecht, bi Gods ghenaden palensgrave opten Ryn, hertoghe in Beyeren, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende heere van Vrieslant, doen condt ende kenlic allen den ghenen die desen brief zullen zien of horen lesen dat ons ghetoot is ende gheclaget van den deken ende capittels weghen van Zunte Peter 't Utrecht, dat hem onrecht ende ghewelt ghedaen wert aen horen tyenden, visscherien ende anders hoeren goeden ende renten, ghelegghen in Tyselensweert in Zuuthollant, die hem ende hoerre kerken aenghecomen zyn van onsen ouders, overmids eens wissels van goeden die si in voertiden hadden in onsen lande van Zelant ende nu ons toebehoren, daer wise ende ons nacomelinghe sculdich in zyn te houden ende te bescermen na inhoudt ende vorwaerden hoerren privilegien die si daer of hebben van onsen ouders bezeghelt ende mede bezeghelt van onser stede van Dordrecht. Waer om wy ghebieden onsen balju van Zuuthollant, die nu ter tyt is, ende die namaels comen sullen ende onser stede van Dordrecht ende anders allen rechteren ende ambochts-heren daer omtrent ende elken bizonder, dat si den deken ende capittel voersz. of horen ghewaerden bode onrecht hant of doen ende ghewelt van horen goeden voersz. also dicke also ghi des vermaent wert, also dat die deken ende capittel voersz. hoer goede voersz. volkomelic ende mit rusten ghebruken moghen also hoer privilegien daer of begripen ende inhouden. Ende waer yemant die hem hier over hynder of scade dede in den goede voersz. dat wouden wy aen hem houden also aen den ghenen die ons van onser heerlicheit verminderen Woude. Ende bevelen ende ghebieden onsen balju van Zuuthollant, die nu is ende naemaels wesen zellen ende onser stede van Dordrecht ende anders allen rechteren ende ambochts-heeren also voersz. is ende elken bizonder dat si dat also rechten, dats hem billic een ander hoeden mach durende tot onsen wedersegghen. In orconde desen brieve ende onsen zeghel hier op ghedruct. Ghegheven in den Haghe op Zunte Margrieten dach in 't jaer ons Heeren dusent IIIc ende neghen ende tachtich.</i></p>				
<table border="1"> <tr> <td>Mieris</td> <td>4</td> <td>594</td> <td>9-8-1421</td> </tr> </table>	Mieris	4	594	9-8-1421	<p>Hertog Jan van Beieren bevestigt de privilegien en handvesten van Tieselenswaard en beveelt de baljuw van Zuid-Holland, de dijkgraaf en heemraden bezuiden de Merwede en die van Dordrecht, hen die in vrede te laten gebruiken:</p> <p><i>Johan, enz. doen condt allen luden dat wy voir osn ende onsen nacomelingen geconfirmeert ende gevestiget hebben, confirmeren ende vestigen mt desen jegenwoirdigen brieve onsen foeden luden, woenachtich ende gheerft tot Tieselenswairde alsulke rechten, privilegien ende hantvesten als sy hebben van onsen voirvaderen. Ende ombieden ende bevelen onsen baeliu van Zuuthollant, onsen dycgrave ende hyemrade bezuden der Merwede die nu syn of namaels wesen</i></p>
Mieris	4	594	9-8-1421		

	<p><i>sullen ende onser goeder stede van Dordrecht, dat sy onsen goeden luden voirsz. hoir privilegien, rechten ende hantvesten laten gebruiken rustelic ende vredelic, geliken als hem die van onsen voirvaderen gegeven ende besegelt syn. Ende om dat wy onse goede lude voirsz. in alle horen rechten ende hantvesten voersz. gehouden willen hebben tot ewigen daghen onverbroken als voirsz. is, soe hebben wy enz. Gegeven 't Ordrecht IX dagen in augustus anno M CCCC een ende twintich.</i></p>
--	---

4.12 Polre

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	295	105		POLRE Het ambacht in de Polre met visserij, molen en het halve veer (1390: in de halve Maas).
				4-9-1361	Hugeman Geemansz., niet te verzuimen, LRK 50, f 71, nr 376.
				6-2-1383	Timan Willemsz., uten Campe zoals Hugeman uten Polre, zijn neef, LRK 50, f 201, nr 1335.
				1390	Geneman uten Polre Willemsz., met ledige hand, LRK 422, f 18, nr 57.
				28-11-1403	Margaretha, dochter van Willem uten Campe, bij dode van Geneman uten Polre, haar broer, LRK 53, f 42.
				31-1-1414	Tielman Genemansz., uten Polre bij overdracht door Okker Genemansz., voor Margaretha uten Campe, LRK 54, f 112v, f 28.
				4-3-1421	Geneman van den Polre bij dode van Tielman, zijn vader, niet te verzuimen met lijftocht van zijn moeder, LRK 62, f 28.
OV	1996	295	106		Polre. 2 morgen dijk in heer Genemans polre.
				1390	Geneman Tielmansz., uten Polre met ledige hand, LRK 422, f 18, nr 58.
OHZ	4	565-571	2285	<29-3-1287	Deken en kapittel van St Jan te Utrecht geven (in erfelijke pacht) aan Jan van Tolloysen de tiend geheten de Brockentiende, gelegen in diens ambacht tegenover de tienden die Giso Dukink van hen in erfelijke pacht houdt. Deken en kapittel van St Jan te Utrecht geven de grove en smalle tienden in het ambacht van Jan van Tolosen en in het aangrenzende nieuwe land, samen met de halve hoeve waar de priester van de kerk van Erkentrudekerke op woont, voor de duur van 53 jaar in erfelijke pacht aan Giso Dukink uit Dordrecht, gedurende de eerste dertien jaar tegen 27 pond Hollands en twee zalmen jaarlijks en gedurende de overige veertig jaar tegen 32 pond en twee zalmen jaarlijks, met de bepaling dat, ingeval Giso met betrekking tot de pachtbetaling in gebreke blijft, de door hem aangewezen borgen met hem in Dordrecht in leistung zullen gaan; en omschrijven de wijze van vererven van de pacht:

Omnibus presentes litteras inspecturis nos decanus totumque capitulum ecclesie sancti Iohannis Traiectensis notum facimus quod communi utilitate ecclesie nostre diligenter inspecta concessimus in pactum honesto viro Gisoni dicto Dukingh de Dordrecht omnes decimas nostras magnas et minutas quas ad presens habemus vel habituri erimus in antea, infra vel extra aggeren nunc in presenti iacentem, tam ex opposito decime que diciter Brockentiende quam alias quocumque locorum optulerit se facultas Domino concedente in iurisdictione Iohannis de Tolloysen et in nova terra adiacente que polre vulgariter appellatur, et ad hec dimidium mansum nostrum in quo nunc manet presbyter ecclesie in Erkentrudekerke, ad quinquaginta et tres annos integros proximo et immediate datam litterarum presentium subsequentes libere possidendas, conditione tali quod ad omnem casum et eventum quemcumque primes tredecim annis istorum quinquaginta trium annorum solvet nobis singulis annis viginti et septem libras Hollandensium denariorum usualium et legalium et duos salmones, et residuis extunc quadraginta annis sequentibus quolibet anno triginta et duas libras denariorum Hollandensium predictorum et duos similiter salmones nomine pensionis seu pacti predicti, una medietate denariorum dicte pensionis seu pacti in festo beati Andree apostoli et alia in festo Palmarum, salmonibus vero enter festum Pentecostes et festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste singuli annis nobis sive camerario nostro qui tunc pro tempore fuerit persolvendis in civitate Traiectensi propriis suis laboribus, periculis et expensis. Decima veto prelibata que dicitur Brockentiende secundum continentiam litterarum nostrarum quas habet a nobis dictus Iohannes de Tolloysen et decima sacerdotalis loci ipsius sent dumtaxat exepte a decimis memoratis. Et preterea recepit in se dictus Giso omne periculum et omne onus que incubuerint dicto dimidio manso nostra, undecumque, quandocumque vel quocumque modo evenerint, suis laboribus et expensis omnimode procuranda.

Pactum siquidem predictum ex nunc in antea singulis annis predictis terminus solvere omni casu et eventu cessante, et omnes condiciones premissas observare et adimplere iuravit in maiori altari ecclesie nostre sancti Iohannis sollempniter idem Gyso. Et nichilominus ad maiorem certitudinem premissorum constituit nobis fideiussores ipse Gyso Nicolaum dictum Kermere, Iohannem de Strene et Iohannem dictum Malegijs coniuncta manu et eorum quemlibet in solidum, tali modo: Si, quod absit, dictus Gyso aliquo istorum terminorum alicuius anni pendente dicte locationis sive concessionis termino in huiusmodi solutione defecerit dicti pacti, quod ex tunc idem Gyso et pronominati fideiussores eius moniti a nobis vel nostro simplici nuncio intrabunt in opido Dordrecht unum hospicium quod eis ibidem duxerimus assignandum, in suis propriis expansie, et sibi ipsis acquirendo comedendo in ipso hospicio certis et debitis horis diei singulis diebus et modo simili dormiendo de nocto donec nobis de pacto detento et de residuo non soluto ac de expensis quas pro monendis ipsis fideiussoribus et Gisone fecerimus per omnia satisfecerint vel de nostra recesserint voluntate; et preterea cadit ex tunc ipso facto dictus Giso a predicto pacto et ab omni iure et conditione quod vel que sibi in dictis decimis sive

bonis quoquo modo ex locatione sive concessione presenti competere videbantur, et ex tunc decime predictae ac dictus dimidius mansus ad nos et ecclesiam nostram, prout expedire viderimus disponendi, libere revertentur. Insuper conductum est, si durante dicto termino locationis predictae aliquis istorum fideiussorum obierit, quod tunc ipse Giso monitus a nobis ponet loco illius defuncti fideiussorem alium eque bonus defuncto. Et adiectum est etiam, si dictum Gisonem contingerit mori infra dicte locationis terminum. quod tunc senior eius legitimus filius succedet eidem in dicto pacto;

et post mortem illius filii succedentis dicto Gisoni iterum senior legitimus filius eius, aut senior eius filia si filium non habuerit ille succedente eidem. Et si ille primus senior filius dicti Gisonis decesserit absque prole legitima, tunc devolvetur modo consimili dictus pactus ad alium proximum seniore filium sepredicti Gisonis, et sic deinceps de filio ad filium ac filiam in filiam descendendo, ut dictum est quamdiu aliquis superest filiorum vel filiarum dicti Gisonis vel descendendum ab eodem sub forma, penis et conditionibus antedictis libere devolvetur etiam dictus pactus. Si vero nichil omnimode superfuerit de stirpe dicti Gisonis seu semine filiorum sive filiarum ipsius: tunc proximus senior heres ipsius Gisonis, sive masculus fuerit aut femina, succedet in dicto pacto usque ad terminum dicte locationis completum, super omnia tamen hoc adiecto quod ipse Giso, quamdiu vixerit, poterit unum de pueris suis, filium vel filiam, quemcumque vel quamcumque voluerit ad hoc ordinare, quod succedat eidem in pacto predicto secundum formam et modum expressum superius, et quod semper dicta bona toto isto locationis tempore integra et indivisa maneant apud unam personam. Ille vero qui primo succedet dicto Gisoni in hoc pacto, petet seu requiret ea a nobis infra proximum annum post ipsius Gisonis mortem, et solvet nobis in recognitionem proprietatis et dominii pro dictarum decimarum acquisitione unam annuatim vini et de solvendo dictum pactum nobis terminum antedictum et aliis conditionibus superius expressis observandis cautionem faciet competentem; et eodem modo faciet semper unus post alium quilibet successorum dum requisierint dicta bona a nobis, quamdiu duraverint dicti anni locationis pmissae. Promisimus insuper Gisonem predicto quod durante dicte locationis sive concessionis termino quinquaginta et trium annorum non vendemus nec obligabimus alicui dicta bona sive decimas antedictas.

In cuius rei testimonium dedimus presentes litteras Gisoni predicto, sigillo nostri capituli roboratas.

Datum anno Domini M CC LXXX sexto, IIII kl. aprilis.

Giso Dukink uit Dordrecht neemt de grove en smalle tienden in het ambacht van Jan van Tolloysen en in het aangrenzende nieuwe land, samen met de halve hoeve waar de priester van de kerk van Erkentrudenkerke op woont, voor de duur van 53 jaar in erfelijke pacht van deken en kapittel van Sint Jan te Utrecht, gedurende de eerste dertien jaar tegen 27 pond Hollands en twee zalmen jaarlijks en gedurende de overige veertig jaar tegen 32 pond en twee zalmen

jaarlijks; wijst borgen aan die, ingeval hij met betrekking met tot de pachtbetaling in gebreke blijft, met hem in Dordrecht in leistung zullen gaan; en omschrijft de wijze van vererven van de pacht.

*Omnibus presentes litteras inspecturis ego Gyso dictus Dukingh de Dordrecht notum facio quod venerabiles viri decanus totumque capitulum ecclesie sancti Iohannis Traiectensise communi utilitate ecclesie diligenter inspecta concesserunt michi in pactum omnes decimas suas magnas et minutas quas ad presens habent vel habituri erunt in antea, infra vel extra aggerem nunc in presenti iacentem, tam ex opposito decime que dicitur Brockentiende quam alias quocumque locorum obtulerit se facultas Domino concedente in iurisdictione Iohannis de Toloyen et in nova terra adiacente que **polre** vulgariter apellatur, et ad hec dimidium mansum suum in quo nunc manet presbyter ecclesie in Erkentrudekerke, ad quinquaginta et tres annos integros proximo et immediate sequentes datum litterarum presentium subsequentes libere possidendas, conditione tali quod ad omnem casum et eventum quemcumque primis tredecim annis istorum L trium annorum, solvam eis singulis annis XX et VII libras Hollandensium denariorum usualium et legalium et duos salmones, et residuis XL annis sequentibus quolibet anno triginta et duas libras denariorum Hollandensium predictorum et duos similiter salmones nomina pensionis seu pacti predicti, una medietate denariorum dicte pensionis suis parti in festo beati Andree apostoli et alia in festo Palmarum, salmonibus vero enter festum Pentecostes et festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste singulis annis ipsis decano et capitulo sive camerario eorum qui tunc pro tempore fuerit persolvendis in civitate Traiectensi propriis meis laboribus, periculis et expensis. Decima quidem prefata que dicitur Brockentiende secundum continentium litterarum ipsorum decani et capituli quas habet ab eis dictus Iohannes de Toloyen et decima sacerdotalis loci ipsius sunt dumtaxat excepte a decimis memoratis. Et pretorea recepi in me omne periculum et omne onus que incumbuerint dicto dimidio manso ipsorum, undecumque vel quandocumque seu quocumque modo evenerint, meis laboribus et expensis omnimode procuranda. Pactum siquidem predictum ex nunc in antea singulis annis terminis predictis solvere omni casu et eventu cessante, et omnes conditiones predictas observare et adimplere iuravi in maiori altari dicte ecclesie sancti Iohannis sollempniter ego Gyso.*

Et nichilominus ad maiorem certitudinem premissorum constitui dictis decano et capitulo fideiussores Nicholaum dictum Karmere, Iohannem de Strene et Iohannem dictum Malegijs, coniuncta manu et lorum quodlibet in solidum tali modo: Si, quod absit, aliquo istorum terminorum alicuius anni pendente dicte locacionis sive concessionis termino in huiusmodi solutione defecero dicti parti, quod ex tunc ego et pronominati mei fideiussores moniti a predictis decano et capitulo vel a simplici nuncio forum intrabimus in opido Dordrecht unum hospitium quod nobis ibidem duxerint assignandum, in propriis expensis nostris et nobis apsis

acquirendo comedendo in ipso hospicio certis et debitis horis diei singulis diebus et modo simili dormiendo de nocte, donec ipsis decano et capitulo de pacto detento et residuo non soluto ac de expensis quas pro monendis dictis fideiussoribus et me fecerint per omnia satisfecero vel de ipsorum decani et capituli recesserimus voluntate; et nichilominus cado extunc ipso facto a pacto predicto et ab omni iure et conditione quod vel que michi in predictis bonis sive decimis quoquomodo ex locatione sive concessione presenti competere videbantur, et ex tunc decime predictae ac dictus dimidius mansus ad ipsos decanum et capitulum, prout expedire viderint disponendi, libere revertentur. Insuper condictum est si durante sepedicto termini locationis predictae aliquis istorum fideiussorum meorum obierit, quod tunc ego monitus ab ipsis decano et capitulo ponam loco defuncti illius fideiussorem alium equibonum defuncto. Adiectum est etiam premissis, si me mori contigerit infra dicte locationis terminum, quod tunc senior mens legitimus filius succedet michi in dicto pacto; et post mortem illius succedet etiam illi senior filius eius legitimus, aut senior filia eius legitima si non habuerit filium succedet illi. Si vero primus senior filius meus decesserit absque prole legitima, tunc devolvetur modo simili dictus pactus ad alium proximum seniorem filium meum, et sic deinceps de filio ad filium et filia in filiam descendendo, ut predictum, quamdiu aliquis superest liberorum meorum vel etiam filiarum vel descendantium a me vel ab ipsis sub forma, penis et condicionibus antedictis devolvetur libere dictus pactus. Si vero nichil omnimode superfuerit de stirpe mea seu semine filiorum aut filiarum meorum, tunc proximus senior heres meus, sive fuerit masculus aut femina, succedet michi in dicto pacto usque ad terminum dicte locationis completum, super omnia tamen adiecto hoc quod ego, quamdiu vixero, possum unum de pueris meis, filium vel filiam, quemcumque vel quamcumque, voluero ad hec ordinare, quod succedat mihi in pacto premissis secundum formam et modum per omnia superior memoratum, et quod dicta bona semper toto istius locationis tempore integra et indivisa maneant apud unam personam. Ille vero qui primo succedet michi in istis bonis, petet seu requiret ea a dictis decano et capitulo infra proximum annum post mortem meam, et solvet eis in recognitionem proprietatis et dominii pro dicteram decimarum seu bonorum acquisitione unam amam vini et cautionem de solvendo pacto predicto prefatis terminis et aliis condicionibus memoratis faciet competentem eisden; et eodem modo faciet semper unus post alium quilibet successorum, quamdiu duraverint dicti anni locationis predictae, dum requisierint dicta bona. Promiserunt insuper mihi dicti decanus et capitulum quod durante istius locationis sive concessionis termino L trium annorum non vendent nec obligabunt alicui dicta bona sive decimas antedictas.

In cuius rei testimonium dedi presentes litteras dictis decano et capitulo, sigillo meo ac etiam sigillo opidi Dordrecht publice communitas.

Et nos predicti fideiussores promissimus omnia premissa servare bona fide sub sigillis appensis.

Datum anno Domini M CC LXXXVI, IIII kl. aprilis.

Mieris	2	112	15-7-1310	<p>Graaf Willem geeft de deken en het kapittel van St Pieter te Utrecht zijn land genaamd Moentkye en de twee Oorden enz. in Zuid-Holland voor de tienden in Zeeland welke hetzelfde godshuis bezaten en nu aan hem vermangeld had, over:</p> <p><i>Wi Willam, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende heere van Vrieslant, maken cont ende kenlic allen den ghenen die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wi om wandel ende om wissel van guede, dat eersame lude die Dekene ende dat Capitel van den Goitshuse van Sente Peters tUtrecht hadden in Zelant of sculdich waren te hebbene, hebben ghegheven ende gheven met desen jeghenwordighen brieve voer ons ende onse erfnamen ende nacomelinge in vrien eighendome onse lant dat men heet de Moentkye ende twe Orde an ende daer bi gheleghen in Tyesselensward in Zuytholland, houdende altesamene hondert ende drie ende twintich marghen lants. Ende dit sullen sy ende hore nacomelinghe ewelike houden, hebben ende besitten ende alle die ghene die des ghebruken van horen wegghen, vri van allen coste, bede van dikene ende van dammene, binnen Tyesselensward ende der buten, ende van slusen te makene of te vermakene, van watergancghelde, van ghemenen werke, van herewarden (heervaart?) ende van herevartgelde ende van allen beden ende van allen coste of van ofnemene van ghelde, in wat manieren dat men die noemen mach. Voert soe hebbe wi hem ghegheven al onse tiende die emmirmeer comen of vervallen mach van al den lande voerseit. Ende al onse husinge ende timmeringe die wi op dat voerseide lant hebben. Voert soe hebben wi hem ghegheven vier marghen tienden leggende in Wolbrantskerke, of te metene van den lande voerseit noirtwaert tot Apersambocht waert van der Mile. Ende waert dat hem daer an iet ghebrake dat sellen si in onsen tienden die wi leggende hebben an die ander side van den lande voerseit zuitwarts ofmeten tot dien dat sy haer vier marghen voerseit al vol hebben sonder archlist. Voert soe hebbe wi ghegheven hem al onse visscherie van Wolbrantskerke toten Dubbeldamme. Voert soe hebbe wi hem ghegheven onsen jaerlixen cins¹⁰ dien wy hebben in de Nesse. Voert so hebbe wi hem ghegheven ende gheven al onsen tiende dien wi hebben in de polre, leggende int ambocht van den Polre, ende alle onse tiende leggende in de Nesse in Hughemans ambocht vanden Polre. Voert so hebbe wi hem ghegheven alle onse tienden van Tiesselynskerke of van den ouden lande.</i></p> <p><i>Ende al dit guet voerseit ende elc bisonderlange so hebbe wi hem ghegheven ende gheven in vrien eighen alsoe dat te hebbene ende te ghebrukene in alle der vrihede ende rechte ende ghewoente daer wy tende onse ouders in ghehat hebben ende ghebruuct of noch hebben ende ghebruken mochten of onse nacomelinghe, wart dat dat guet onse blieden ware. Ende des guets so love wi hem nu ende ewelike te ghewaerne voer ons ende onse nacomelinge ende im te houdene ende te bescerme.</i></p>
--------	---	-----	-----------	---

¹⁰ In de latijnse oorkonde van 8.7.1310 staat bij de cijns ook 'marghengelt' vermeld.

					<p><i>Ende waer dat sake, dat Got verbieden moete, dat den Deken ende den Capittel, of hore kerke voerseit, hier of alse van dese wandel voerseit van yemande scade of moynesse quamen, die zulle wi hem of doen met gueder trouwe na al onser macht. Ende alle dese stucken voerseit, ende elc bisonder, bede in desen Duitschen brief ghescreven ende in andren brieven in Latine ghescreven ghemaect van desen wandel van den guede voerseit beseghelt met onsen zeghele, zoe love wi den voerseiden Deken ende Capitel ende hoerre kerke voerseit met ghehevender trouwe ende met onsen ghesworen eede ewelyc vast ende stade te houden. Ende in deser manire soe verbinde wi tot allen desen stucken voerghenoemt, ende elken bisonder, alle onse erfnamen ende nacomelinghe ende elken bi sonder ewelyc na ons comende. In orconde desen brieve beseghelt met onsen zeghele ende ghegheven des Woensdaghes voer Zente Margareten dach int jaer ons Heren dusent driehondert ende tiene.</i></p>
Mieris	2	115		9-12-1310	<p>De graaf bekent dat de tienden van de Polder in de Tieselenswaard, waarover in de vorige 'vermangeling' niet gerept was, ook aan deken en kapittel van St Pieter te Utrecht horen.</p> <p>Deze post, die wel in de middelnederlandse versie van 15.7.1310 staat, is inderdaad in de latijnse oorkonden van 8.7.1310 weggefallen.</p>
Mieris	2	194		24-3-1318	<p>Graaf Willem verlijdt het ambacht van de Nesse op Zeger van der Tolne en zijn zoon (zie ook Balen 496):</p> <p><i>Wy Willem, graeve van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende Heere van Vrieslant, enz. maecken cond allen luyden dat alsulcke recht alse Hugeman heeren Ghenemans sone vyten Polre hadde aan 't ambocht dat men heet de Nesse dat leget in Thiesselins Waert, van Wollebrants Kerke opwaert thot Heeren Ghenemans polre ende aen die visscheryen die totten ambaochte voorseyt toebehoren, die gelegen syn van Heeren Ghenemans polre westwaerts tot der Heeren visscheryen van S. Pieters t'Utrecht in den Dubbel dat Zeger van der Tolne jegens Hugheman Heeren Ghenemans sone wten Polre gecocht heeft den voorseyden Zeger van der Tolne ende Heyneken synen soone verlyt hebben ende verlyen, van ons te houdene in al den selven rechten, alsoe Hugheman Heeren Ghenemenas soone vuyten Polre voornoemt van ons plach te houden sonder arch list. In oirconde desen brieff bezegelt met onsen zegele. Gegeven in den Haege des Saterdages op onser Vrouwen avond in Martio in 't jaer ons Heeren M CCC ende achtien.</i></p>
Mieris	2	200		4-12-1318	<p>De graaf verlijdt Clais Oom met het ambacht van Dubbeldam:</p>

					<i>Wy Willem, grave van Henegouwen, enz. maecken condt allen luden, dat voor ons quamen Jan Heeren Ghenemans soone uyten Polre ende Geneman synen soone, ende droegen ons op met zamender hant tambocht ten Dubbeldam leggende tusschen Apers ambocht Uteroide (noot: Utermile) en Segers ambocht vander Tolne, streckende an 't Poort-recht van onser poirte van Dordrecht dat sy van ons te houden plagen, welck ambocht voorsz. alsoe, alst voergenoempt is, ende alsoo groot als sy 't van ons te houdene plagen, wy voort verleent hebben Clays Oem, Clays Oems soone, onsen getrouwe man ende poirter van Dordrecht, van ons in rechte liene te houden. In oirconde desen brieve bezegelt met onsen zegele. Gegeven in den Haege, des maendages voor S. Ambrosius Dach, in 't jaer ons Heeren duysent drie hondert en achtiene.</i>
StPiet er			205	14-8-1319	Johannes Egidiusz (Jan Gillisz) burger van Dordrecht, erkent van het kapittel in erfpacht te nemen de tiend in Genemans Polre in Tieselenswaard op de voorwaarden vervat in 's kapittel's ingelaste brief dd 14.8.1319.
RegH an			136	18-2-1325	Graaf Willem verlijdt Jan heer Gillisz, zijn rentmeester van Zuid-Holland, met land in Hugemansambacht, 's Heer Geenemanszoon, in Tieselenswaard en bij Wolbrandskerke in Claes Ooms Ambacht. Reg. E.L. 6, f 40. E.L. 24, f 32.
Mieris	2	426		25-4-1327	De graaf bevestigt de lijftocht, door zijn kamerling, Willem van Duvenvoorde, gemaakt aan zijn echtgenote Heylewyf van Vyanen: <i>Wi Willaem, grave van Henegouwe, enz. maken condt allen luden dat Willaem van Duvenvoorde, onse trouwe camerling, met onser hand ghemaect hevet joncfrouwen Heylewyf, sinen wive, haren Zueders dochter van Vyanen, tote hare lyftochte vyf honder zuarter tornoyts tsjaers, den groten over zestien penninghe gherekent, in manieren, waer dat zake, dat Willaeme storve, eer si ende si en ghiene kinder en hadde bi Willame, zo soude zi behouden die vyf hondert pond zuarter tornoyts 's jaers tote hare lyftochte; mar storve Willaem eer si ende Willaem kinder by hair hadde zo en soude zi behouden mar vier hondert pond zuarter tornoyts 's jaers toet hare lyftochte. Ende dese renten hevet hair heer Willaem bewiset ende ghemaect op den tienden in die Liere, die haren Vranken van Hoyle was, tachtich pond zuarter tornoyts 's jaers, uten tiende tote Noedorp van achte hoeven dertich pond zuarter tornoyts 's jaers, uten tienden tote Haeswaerdswoude vyftich pond zuarter tornoyts 's jaers, die heren Pieters van Leyden waren, uter tollen van Niemantsvriend, vyftich pond zuarter tornoyts 's jaers, die Jans van Brandenburgh waren, ses en dertich pind tornoyts 's jaers uten tollen van Ammers, die Florens van Juytfaes waren ute den dertich morghen lands in Maeslander ambocht die Jabbe Coppem</i>

					<p>zoens waren, twee ende twintich pond zuarter tornoy's jaers uten vere van Alemonde, tinse ende ene morghen lands dair 't huys op staet, zes ende vyftich pond zuarter tornoy's jaers uten vere in den Polre, zestien pond zuarter tornoy's jaers ute den smaeltiende van Almonde, ende van Dubbelmonde, viertich pond zuarter tornoy's jaers ute den corentiende van Almonde, ende van Dubbelmonde, boven dien dat Willaem cofte yeghens Willem van Hoirne tseventich pond zuarter tornoy's jaers. Dit coemt in ene summe vyf hondert pond zuarter tornoy's jaers. Ende waer dat zake dat dit ghoet voirsz. 's Jaers meer renten dan joncfrouwen Heylewys lyftochte jaerlix beliepe, dat zouden op hare Willaems kindre, jof die ghene dairt met eenen rechte op quamen [comen]. Hier over waren onse lieve ende ghetrouwen haer Daniel van der Meerwede, hair Dieric, borchgrave van Leyden, hair Aernt van Yselsteyne, hair Jan van den Zille, ridderen, Jan van Arcle, Jan van Pollanen, Mathys Renghaers zone ende Enghebrecht van Voirscoeten, knapen. Ende in deser lyftochte voirscreven gheloven wi te houden joncvrouwen Heylewys voirsz. Als wi sculdich sien te doen na zede ende costume van onsen lande. In oirconde, enz. Ghegheven tote Zente Gheerdenberghe, op Zente Marchus dach Ewangelist in 't jaer ons Heren M CCC zeven ende twintich.</p>
StPiet er			242	1360	<p>Akte, waarbij de erfgenamen van Johannes Egidiusz. verklaren te voldoen aan de kameraar van het kapittel, een termijn van de verschuldigde penningen wegens de door hun erflater in leen bezeten tienden in Tiesselenswaard, welk geld de kameraar verklaart aan te nemen onder protest, dat het kapittel daardoor niet verkort wordt in het recht op die tienden, waarvan de genoemde erfgenamen door verzuim zouden vervallen zijn, 1360.</p>
AktBk	13	64r	849	15-4-1409	<p>Acte van de verkoop door Gozewijn Dirkszoen Zaey aan Jan Ghenemans van een stuk ingeland in Heer Gheemans polre:</p> <p>Int jaer negen xv dagen in aprille quam Goiswiin Dirx Zaeye zoen inder kamer ende veride dat hi vercoft heeft Jan Ghenemans zoen een vierde deel van vijftals ingenlants mit sinen toebehoren gelegen in heer Ghenemans Polre tusschen Jan Ghenemans zoen westwart ende Willem Jans zoen oestwart ende dat hem betaelt is de die eerste penninc metten lesten ende gheloofden hem clnt vorscr te waren van alle commer wtgeset sheren thijs.</p> <p>Borghen hier of sijn Pieter Foreest ende Wouter Jacobs zoen gesamenen hi des heeft gesworen van sinnen borgen gelooft scadeloes te houden, hier of tuichde Tielman Dirx zoen ende Daem Coernelis zoen als heemraden inde ambocht vorscr dat si mitte rechter ende andere den heemraden over die gifte stonden ende den eygendom vry kenden wtgeset sheren thijs ende dat die coep ghecondicht woert inden kerke tsonnendagh na intri hrem lestlede.</p>
AktBk	13	71r	936	6-7-1409	<p>Acte van verkoop van een kwart van 4,5 morgen in Heer Ghenemans Polre door Jan van</p>

					<p>Rosendael aan Jan Ghenemansz.:</p> <p><i>Int jaer vorscr vi daghen in julio quam voerden raet inder kamer Jan van Rosendael heren Jans zoen van Rosendael ende verghiede dat hi vercoft heeft Jan Ghenemans zoen een vierendeel van vijfrehalven merghen lants leggende in Her Ghenemans Poelre tusschen Willem Jans zoens lande aen die oestzide ende Jan Ghenemans aen die westzide, den selve Jan Ghenemans zoen vorn vercoft heeft ende dat hen hier of betaelt is die eerste penninc metten lesten, hijr bi soe heeft Jan van Rosendael vorsc den selve jan Ghenemans zoen geloeft dit lant te waren wtghenomen sheren thiins als een vry goet van allen kommer en aenale hijr of hebben getuucht ter selver tijt Tielman Dirx zoen ende Gherrit Willems zoen heemraden inden ambocht vorn op horen eedt dat si metten rechter daer over ghestaen hebben dat ende den eychendom daer of vry gekent hebben ende dat die coop daer of gecondich wert onder der hoemisse inder kerke vanden ambocht vorn des sonendags op sinte Jans avont Baptiste lestleden hijr of is borghe van desen coop vorn Huge Stapels zoen waert datter yet aengebrake dat te voldoen als een guet borghe des soe heeft Jan vorscr sinen borghe vorn geloeft scadeloes te houden.</i></p>
AktBk	13	86v	1146	29-10-1410	<p>Getuigeverklaring over de verkoop van land in Oudeland en Gheemanspolre:</p> <p><i>Int jaer toen xxix dagen in octobris quamen voer scepenen inder kamer die heemraders ten Oulande Pieter Pieters zoen, Gheneman Willems zoen ende uut den Polre Jan Ghenemans zoen ende Tielman Dirx zoen ende tuuchden op horen eedt dat si over den eygendom van sulken lande mit sinen toebehoren stonden mitte rechter ende anders den heemraders vanden ambochten vorscr als Jacop Birenbroet vercoft heeft Baselus Pouwels zoen inden ambochten vorscr gelegen ende dat si den eygendoem daer of vry kennden utgeset der vrouwen thijns vander Lecke.</i></p>

4.13 Sliedrecht

Naam	Deel	Pag	Nr	Datum	Tekst
OV	1977	190	12.		Lenen van Voorne SLIEDRECHT De hoge ban van het Kortambacht in Zuid-Holland, gelegen aan de Merwede (1398: het Kortambacht van Sliedrecht).
				..-13. . :	Nikolaas van den Kortenambacht, vermeld 1329, Nassause Domeinraad, 1, inv. 44 fo. 138.
				. .-13. . . :	Jan van de Merwede zoals Jan van den Kortenambacht, V 29 fo. 67 nr. 195.
				..-1355:	Nikolaas van de Merwede bij dode van Jan, zijn vader, V 29 fo. 67 nr. 195.
				2-5-1393:	Jan van de Merwede zoals Nikolaas van de Merwede, ridder, zijn vader, LRK 52 fo. 79 nr. 346.
				1-10-1398:	Dirk van de Merwede bij dode van Jan, zijn broer, op verzoek van de heer van Heukelum, zijn oom, LRK 52 fo. 296v.
			13.		De hoge ban van Sliedrecht aangaande, waar tAuterbuur in staat tot Sliedrecht en tot het Kortambacht (1398: het ambacht van Sliedrecht in het Langambacht].
				-.13. . . :	Heer Nikolaas van de Merwede, vermeld 1329, V 29 fo.;7, N.D., 1, inv. 44 fo. 138.
				..-13. . . :	Heer Nikolaas van de Merwede, V 29 fo. 17.
				..-13. . . :	Jan van de Merwede, V 29 fo. 67 nr. 195. De volgende beleningen zijn gelijk aan nr. 12.
OV	1996	308	116		SLIEDRECHT 20 à 24 morgen tienden in Sliedrecht in de woning van de leenman (1346: de; 1382: koren, tiende in het ambacht van de leenman; 1382: in Sliedrecht).
				5-12-1325	Nikolaas van de Merwede, ridder, draagt over aan de leenheer voor 200 pond hollands voor Jan heer Gillisz., rentmeester, eventueel te lossen door de leenman en anders mag de leenheer Jan heer Gillisz., neef belenen, LRK 22, f 38, nrs. 194-195.

				7-7-1331	Nikolaas van de Merwede, ridder, geeft zijn goed in achterleen aan Jan van de Merwede, zijn oudste zoon, LRK 22, f 56, nr 380.
				28-2-1336	Lijftocht van Sofia, gehuwd met Jan van de Merwede heer Nikolaasz., op 16 morgen tienden in de Merwede (!), LRK 22, f 67, nr 472.
				1346	Jan van der Merwede Lodewijksz., voor Nikolaas heer Jansz., van de Merwede, ridder, LRK 5, f 28.
				4-9-1382	Lijftocht van Heilwig, dochter van de heer Heukelum, gehuwd met haar Nikolaas van de Merwede, op de helft, LRK 50, f 199, nr 1316.
OV	1996	308	117		Een viertel land in Sliedrecht, in het ambacht van heer Nikolaas van de Merwede.
				1326	Grote Hein bij opdracht, LRK 22, f 43, nr 228.
OV	1996	308	118		7 gaarden land in het ambacht van Nikolaas van de Merwede, oost: Willem die Kok, west: Daniel van de Merwede.
				18-1-1353	Lijftocht van Dierwieve, dochter van Jan Ridder, gehuwd met Tielman Jacobsz., op de mindere helft, LRK 31, f 26, nr 133.
OV	1996	308	119		De zijdwinde in Sliedrecht .
				22-9-1355	Jan van Hamer zoals Jacob Deysenz., zijn vader, LRK 42, f 23, nr 175.
OHZ	1	164-167	86	2-5-1064	Koning Hendrik IV stelt de kerk van Utrecht weer in het bezit van de haar door graaf Diederik III en zijn zonen ontnomen goederen en kerken, alsook van de koningsban in Holland, en bevestigt de beide (Utrechtse) munsters in de immuniteit van hun goederen tussen IJssel en Lek. De beroemde falsum wordt door Koch gedateerd tussen mrt 1121- mei 1122, maar door Henderikx (1997-2001) 56, noot 71, tussen 1145-1150: <i>In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Henricus divina favente clementia rex. Notum esse volumus omnibus in Christo fidelibus tam futuris quam presentibus, qualiter nos ea dona que iniuste ablata fuerant sancte ecclesie Traiectensi a Theodrico comite eiusque filiis a tempore Henrici secundi et Adelboldi eiusque sedis episcopi, pro quibus et idem imperator</i>

					<p><i>Heinricus et avus noster Conradus et pater noster pie memorie Heinricus plurimum laboraverunt, multa bella fecerunt, nos quoque nostrique fideles multum laboris impendimus, notum inquam esse volumus, qualiter ea ob remedium anime nostre et pii patris nostri Heinrici aliorumque antecessorum nostrorum, interventu quoque et consilio principum nostrorum Annonis Coloniensis archiepiscopi, Sigefridi Moguntini, Adalberti Bremensis, Euerhardi Treuerensis, Burchardi Halberstatensis, Fretherici, Godefridi, Gerhardi ducum aliorumque fidelium nostrorum, necnon ob fidele servicium Willelmi, eiusdem sedis episcopi reddimus et restituimus et regali auctoritate eidem sancte ecclesie confirmamus. Sunt autem hec: in loco qui dicitur Crempene IIIIor mansi; de fine fluminis Alblas usque Merewede, inde usque Menkenesdreth dimidietatem totius terre cum omni districtu; item de Riede iuxta Merewede usque Sclidreth; item iuxta Merewede in Thuredrit, inde in Duble, inde in Duuelhara, inde in Wal, inde iterum in Merewede usque Thuredrith cum capella noviter constructa; de Thuredrith ad orientem usque Godekineshofstat, quod est iuxta Wirkenemunde; in Holtreca VII mansi; in Ualkenburg XVI curtilla cum terra ad ea pertinenti; ibidem III mansi; silva quedam propria inter Balkenberg et Grotereheurekestegron usque Litte incendiis lignis et venatione et pascuis et omni utilitate; in Hemstede mansus I; ecclesia in Flardinge cum capellis; Kiricwerua cum capellis; Heligelo cum capellis; Pethem, Aldenthrope cum capellis; ad hoc comitatus omnis in Holland cum omnibus ad bannum regalem pertinentibus; preterea beneficium quod comes Unroch ab episcopo Adelboldo tenuit, ab eo loco qui dicitur Sigeldrith usque Rinesmuthon, inde sursum ab occidentali parte Reni usque in Bodengrauen, post Unroch Godezo, post Godezonem Theodricus Baue filius, quem Theodricus comes expulit et vi sancto Martino abstulit. Precipimus etiam, ne quis comes aut aliqua sub comite persona iuxta Islam et Lake in locis ad duo monasteria pertinentibus ullam potestatem habeat, immunitatibus Ottonis primi, qui ea primus sancto Martino tradidit, aliorumque antecessorum nostrorum. Et ut hec nostre confirmationis auctoritas firma et inconvulsa permaneat, hanc paginam inde conscriptam manu propria corroborantes sigilli nostri impressione insigniri iussimus.</i></p> <p><i>Signum domni Heinrici quarti regis. Sigehardus cancellarius vice Sigefridi archicancellarii recognovi.</i></p> <p><i>Data VI non. Mai, anno dominice incarnationis M LXVIII, indictione II, anno autem ordinationis domni Heinrici quarti regis VIII, regni vero VIII; actum Werede; in Dei nomine feliciter. Amen.</i></p>
OHZ	1	190-192	93	1105	<p>Burchard, bisschop van Utrecht, beslecht het geschil tussen de bewoners van Sliedrecht en die van Houweningen over de vraag of de kerk van Houweningen een dochterkerk is van die van Sliedrecht (te vinden in vertaling in Van Dalen, Oorkonden Dordrecht, 124-125, nr 6):</p> <p><i>Deviare a tramite iustitie Deo contrarium est; iustitiam sequi, rectum facere iudicium, Deo constat acceptissimum esse.</i></p>

					<p><i>Notum sit ergo Christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod ego Burchardus, Dei gratia Traiectensis episcopus, controversiam que erat inter homines de Schlidreht et illos de Hougninke, quam rectius potui secundum veritatem et iustitiam terminavi et ad finem perduxi. Controversia autem hec erat, quod illi de Hougninke dicebant ecclesiam suam, Boiteskerke vocatam, matrem esse per se liberam et ecclesie de Schlidreht non debere cesse subditam: et illi de Schlidreht affirmabant, illam ad suam ecclesiam pertinere, et omnia que debet matri filia, ecclesiam de Hougninke ecclesie de Schlidreht debere persolvere. Audit sunt utrique in presentia mea, et illi de Hougninke, prolata in medium carta quam dederat eis Conradus episcopus, conati sunt per illam causam suam roborare ac defendere. Carta diligentissime perlecta est, sed quia legitima non erat, recto iudicio prepositorum et omnium clericorum qui aderant, repudiata est; et ita causa et ratio eorum de Schlidreht prevaluit, et vera et firma esse omnibus innotuit. Itaque decretum ac iuste iudicatum est, quos homines de Hougninke ecclesie de Schlidreht deberent subdite esse, synodum ibi observare, ecclesiam construere, sepe atrii facere et alia omnia que debent filii matri ecclesie. Tamen concessi eis in sua ecclesia, scilicet Boiteskerke, missam audire, baptismum et sepulturam habere, sic tamen ut presbyter de Schlidreht, si vult, cantet ibi; si non vult, habeat ibi presbyterum vicarium suum. Bannum autem episcopalem apposui, et omnia que feceram in hac causa, rata et firma esse multis presentibus clericis et laicis episcopali banno precepi.</i></p> <p><i>Et ut in hac re nostri devreti auctoritas stabilis semper et inconvulsa permaneat, cartulam hanc inde conscribi et sigilli nostri impressione roborari atque insigniri iussimus.</i></p> <p><i>Testes affuerunt idonei tam clerici quam laici: clerici: Rodulfus maioris ecclesie prepositus, Herimannus sanctie Bonifacii prepositus, Godebaldus sancti Iohannis prepositus, Engelbertus prepositus de Eleste, Adalbertus capellanus episcopii; de sancto Bonifacio: Razo, Dodo, Euerwacrus, Theodericus, Adalhardus; de sancto Petro: Sigbandus, Lantfridus; de sancto Iohanne: Fredericus; de sancta Maria: Rodulfus, Wezelo; presbyteri parochiani, Hugo de Papendreht, Sigfridus de Duplamunde, Franco de Herradeskerke, Engelfridus de Almifuthe, Gisebertus de Wolfgersdike, Euerwocrus de Fornhe, Rauengerus de Herdingfelde, Adelhelmus de Riede; servientes episcopi: Otto castellanus, Galo scultetus, Ansfridus scultetus de Muthen, Wolfgerus scultetus de Amestello; de Traiecto: Ansfridus, Giselbertus, Abbo, Lieferus, Gelpradus, Lantfridus, Arnulfus; liberi homines: Altgerus, Wolbodo, Aldrauen, Euerwaldo, Henricus, Sileph, Sibrandus, Fredebertus, Ico, Adeloldus, Euerboldus, Herebrandus, Isbodus. Actum est hoc anno dominice incarnationis millesimo CV, indictione XIII, regnante Henrico IIIto imperatore.</i></p>
OHZ	3	425	1397	8-10-1265	<p>Hendrik, pastoor van Sliedrecht, stemt ermee in dat de begijnen van Dordrecht in Sliedrecht een kapel stichten, en staat hun toe de inkomsten daaruit te ontvangen met uitzondering van die</p>

					<p>met Pasen, Pinksteren en Kerstmis. Origineel, afschriften noch drukken voorhanden. Deze oorkonde, waarvan de tekst verloren is gegaan, is bekend uit een notitie in de rekening van de procuratoren van de offeranden van de Grote kerk te Dordrecht, over de periode 1470 apr 29-1471 apr 21 (GA Dordrecht, restanten kerk- en kloosterarchieven nr 5-3, f 12 r).</p> <p>De notitie luidt:</p> <p><i>Dominus Heynricus pastor in Slidrecht concessit et consensum dedit begutis iam residentibus in Dordraco construere unam capellam in Slidrecht et concessit eis habere omnia emolumenta depreteritis tribus principalioribus festis, scilicet Pasche. Penthecostes et Nativitate Christi. Datum anno 1265. feria quinta post Remigii.</i></p> <p>Weliswaar wordt niet met zoveel woorden van een oorkonde gesproken, maar op grond van de vorm van de datering mogen we aannemen dat degeen die de notitie vervaardigde, een desbetreffende oorkonde onder ogen had.</p>
OHZ	3	502	1459	11-10-1267	<p>Hugo Botter, ridder, heer van Haastrecht en Schoonhoven, schenkt het patronaatsrecht van de kerk van Slidrecht en de kerk zelf met toebehoren aan abt en convent van Sint Pietersdal te Heisterbach:</p> <p><i>Universis presencia visuris Hugo dictus Doeter, miles, dominus de Havestreich et de Schonehoue salutem in Eo qui est salus omnium.</i></p> <p><i>Noverit universitas vestra quod ego compos mentis mee et bona voluntate ius patronatus parochialis ecclesie de Slydreich, Traiectensis diocesis, quod ad me spectabat, ac ipsam ecclesiam de Slydreich cum attinenciis suis contuli et donavi viris religiosi abbati et conventui Vallis Sancti Petri in Heisterbahg, ordinis Cisterciensis, Coloniensis diocesis, perpetuo possidenda et tenenda propter salutem anime mee ac meorum progenitorum presentibus domino Gibone persona de Durdreich, domino Friderico de Suuender milite, Hugone de Vlothen et Hoyone, ac pluribus aliis probis viris.</i></p> <p><i>In cuius facti memoriam et munimen presentem litteram dedi prefatis abbati et conventui sigillo meo sigillatam.</i></p> <p><i>Actum et datum anno Domini M CC LX septimo, in crastino Victoris.</i></p>
OHZ	4	172	1975	17-8-1281	<p>Willem, heer van Brederode, beleent Herbaren van Drongelen met een huis en de hoeve land waar dat huis op staat op het Vroonland te Slidrecht.</p> <p>Deze oorkonde, waarvan de tekst verloren is gegaan, is bekend uit een uiterlijk in 1641 tot</p>

					<p>stand gekomen vermelding in één van de libri probationum van Arn. van Buchell (RA Utrecht, hs. nr 358-1, f 32 v-33 r). De vermelding luidt:</p> <p><i>Willem here van Bredenrode geeft te lene Herbern van Drongelen sijnen neve het huijse te Slijdrecht opt Vroonlant met eene hoeve daer het huijs op staet; op sonnendach na Onser Vrouwen dach ten halver oosten anno 1281.</i></p>
AktBk	13	28v	406	1405	<p>Akte over het onderhoud van een watergang tussen Slidrecht en Tolloysen die daar in de Vliet uitkomt bij het land van Willem Graman, waar deze een rij wilgen mag planten:</p> <p><i>Int jaer vorsz tsaterdach na sinte Gheertrude dach wert een segghen geseit van scepenen inder kamer tusschen Dirc vander Merwede ende siin gebueren van sinen ambacht Slidrecht op deen zide ende Willem Graman Hugon sone op dander zide mits gebliften aen scepenen van beide ziden roerende van enen waterganc Talloysen inden Vliet gaende neffens den lande dat Willem Graman aldaer leggende heeft ende tegens Sander die Biscops gecoft heeft, soe siin scepenen bij daer off inhouden in desen maniere dat Dirc vander Merwede met sinen gebueren tSlidrecht die waterghanc vorscr. houden sullen inden Vliet vorscr. ende rumen die als van ouds haer comen is, des sal Graman die ka vande Vliet moghen besteken met willighen alsoe lange als siin lant strecket alsoe rume darmen die aerde daer tusschen leggen mach ende die layc daer tusschen gaen mach als gewoentlic ende haer comen is ende des sal Graman voert siin huere hier of gheven als hi tot naertoe ghedaen ende ghegeven heeft ende daer toe sal graman den ka vorscr. houden sonder argelist.</i></p> <p><i>Voert tuichde die heemraet van Tallousen op horen eedt dat die kore vanden ka vorscr die si geleit hadden oudt was.</i></p>

4.14 Tolloysen

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	311	127		TOLLOISEN Het ambacht Tolloisen, waarvoor de leenman met een kogge (13..: met 17 man) zal dienen en de leenheer per schip 4 mijl van Dordrecht zal vervoeren, (1319: vermeerderd met 29; 1391: 29,5 morgen land aldaar bij de woning van Tolloisen met hofstede en uitland en de molen).
				14-8-1316	Rikout van Noordeloos, dienaar van de leenheer, bij koop na de dood van Gijsbert van Tollisen voor 400 pond hollands en hij een woning en stal voor die leenheer zal maken en het heergewaad zal 100 pond zijn, LRK 22, f 5, nr 33.
				1-6-1319	Rikout van Noordeloos bij opdracht met 29 morgen, gekocht van Jan van Rosenberg heer Simonsz., van Benthem, LRK 22, f 5v, nr 35.
				13..	Heer Rikout van Tolloisen bij koop, LRK 302, f 26v.
				24-4-1389	Dirk van de Merwede Hendrik Waasz., na de dood van heer Daniel van Tolloisen, LRK 50, f 291, nr 1867.
				1390	Dirk van de Merwede, zoon van Hendrik van Waas, met ledige hand, LRK 422, f 19v, nr 82.
				17-8-1391	Lijftocht van Alverade, dochter van Nikolaas Scoutete, gehuwd met Dirk van de Merwede, LRK 52, f 16, nr 84.
				29-8-1393	Dirk van Zuilen Zwedersz., bij dode van Dirk van de Merwede, zijn neef, LRK 52, f 94v-95, nr 411.
				20-2-1415	Jan Venedau bij overdracht door Dirk van Zuilen, te lossen, LRK 54, f 125.
				6-3-1421	Jan Venedau, LRK 62, f 212.
OV	1996	311	128		15 morgen land in Tolloisen, west: Jan Maddijn, oost: 't Honterland.
				20-5-1366	Jan van Kamerik bij dode van Elisabeth Arnout Wisscharts Gerard Notendochter, LRK 50, f 97, nr 587.

OV	1996	312	129		7,5 morgen land in het ambacht Tolloisen , behorend aan heer Daniel van Tolloisen.
				5-12-1355	Simon van Bysanten Nikolaas Oomsz., bij dode van zijn moeder, LRK 42, f 24, nr 181.
				19-11-1368	Boudijn van Brulis bij de dode van Jacob Jan Simonsz., LRK 50, f 104, nr 563.
OV	1996	312	130		5 morgen land in Tolloisen (1392: gemeen met 5 morgen, die de leenman houdt van Arnout van Leyenberg, west: Lude Hendriksz., burger van Dordrecht, oost: kinderen Arnout Bindorp; 1421: enerzijds: de leenman, anderzijds: erven Arnout Hendriksz.
				6-12-1359	Jacob Elenz. bij overdracht door Jan Stoopmans, LRK 50, f 46, nr 227.
				1390	Arnout Bindorp Eliasz., bij dode van Jacob Elenz., zijn broer, LRK 50, f 311v, nr 1972, LRK 422, f 18, nr 56.
				23-11-1392	Elias Bindorp bij dode van Arnout Bindorpsz., zijn vader, LRK 52, f 52v, nr 244.
				8-3-1421	Jan jonge Arnout Bindorpsz., bij dode van Elias, zijn broer, LRK 62, f 192v.
OV	1996	312	131		De Kerkoord in Tolloisen , vrij van dijk, tiende en wetering.
				20-6-1309	Foppe Besemer, dienaar van de leenheer, gehuwd met Victorie, niet te versterven, LRK 22, f 4, nr 27, LRK 50, f 58v, nr 292 en f 152v-153, nr 991, LRK 49, f 61v-62.
				8-11-1360	Arnout Riem voor Jan van Amerongen, zijn zoon, burger van Utrecht, zoals Foppe Besemer, LRK 50, f 59, nr 292.
				8-7-1379	Folpert van Amerongen bij overdracht door Jan van Amerongen, zijn broer, die aankwam van Katherina, diens moeder, LRK 50, f 152v, nr 990, LRK 49, f 62.
				27-2-1388	Lijftocht van Natalie, dochter van Werner van Loenen, gehuwd met Folpert van Amerongen, op de mindere helft, LRK 50, f 270v, nr 1751.
				1390	Folpert van Amerongen te Utrecht met ledige hand, LRK 422, f 26, nr 10.
				2-9-1402	Folpert van Amerongen ten eigen, LRK 53, f 10v.
				22-5-1405	Folpert van Amerongen ten eigen, LRK 54, f 8.

OV	1996	312	132		7 pond op de Slootoord in het ambacht Tolloisen .
				2-8-1332	Lijftocht van Beatrijs, weduwe Jan Keizer, gehuwd met Jan Moyaart, die had voor zijn leven, ook op Gravenambacht, LRK 22, f 57v-58, nrs 401-402.
OV	1996	312	133		De Spijkoord in Tolloisen , tijns- en tiendvrij.
		313		23-11-1342	Mr. Tielman heer Jansz. heer Gillisz., deken van St. Pieter te Utrecht, zoals Jan heer Gillisz., en Gillis, diens zoon, met lijftocht van Elisabeth, zijn moeder, en Machteld, Gillis'dochter, mag daarna lossen voor een deel van 1500 oude schilden, LRK 50, f 102v, nr 642.
				2-10-1368	Machteld, burggravin van Leiden, bij dode van mr. Tielman heer Jansz., haar oom, LRK 50, f 101v, nr 639.
OV	1996	313	134		Rodegairs oord tussen het ambacht Tolloisen en 'hoirs gemeens polre'.
				1-8-1369	Mr. Ulrich, kok van de gravin, voor zijn leven na de dood van Jacob Lysenz., uten Hage, LRK 50, f 141, nr 938.
OHZ	4	144	195 2	6-4-1281	Daniel vd Merwede en Jan van Tollosen bepalen in overleg met heemraden van de Grote Waard dat burgers van Dordrecht zijn vrijgesteld van de betaling van rechten voor de onlangs nabij de stad in de Dubbel gelegde sluis tenzij die burgers in de Grote Waard land bezitten dat door die sluis uitwatert (orig GAD 1, nr 76, reg 21, in Smits en Schotel, 70, Van Dalen, Oork Dordt 174-176: <i>[Wij Daniel van] der Marweden ende Jan van Tholousen doen kont alle den ghenen [...] brief sullen sien ende horen dat wi bi ghemeenen rade der heemradren van [..] Gro[.]en Waerde dies te rade sijn worden ende ouer een hebben ghedraghen dat ne gheen portre van Dordrecht ne ghenrehande cost noch scade liden sal van sluus ghelde, also langhe alse die sluus gheduren mach die nv niewelinghe gheleghet es bi der port ter Dubbelen ward, ende daar of ghelouen wise van alre cost, van banne ende van boeten scadeloes te houdene, sonder die ghene die portren sijn ende land hebben inden [. . .] Ward ende die tote der vorseider sluus wateren, die sullen ghelden mede [. . .] marghen ghelike. In erkende desen dinghen so hebben wi desen brief bese[....] met onsen seghelen. Vort land dat binnen der graft van Dordrecht le [..] sal oec vri bliuen van sluus ghelde ende quite. Ende w [.] vorseide heem [. . .] dit onder der vorseider Daniels ende Jans seghele. Dese [.] jeuen jnt jaer ons Heren M CC een ende tachtich, Palme daghe.</i>
OHZ	4	565-	228	<29-3-1287	Deken en kapittel van St Jan te Utrecht geven (in erfelijke pacht) aan Jan van Tolloysen de

	571	5	<p>tiend geheten de Brockentiende, gelegen in diens ambacht tegenover de tienden die Giso Dukink van hen in erfelijke pacht houdt.</p> <p>Deken en kapittel Sint Jan te Utrecht geven de grove en smalle tienden in het ambacht van Jan van Tolloysen en in het aangrenzende nieuwe land, samen met de halve hoeve waar de priester van de kerk van Erkentrudekerke op woont, voor de duur van 53 jaar in erfelijke pacht aan Giso Dukink uit Dordrecht, gedurende de eerste dertien jaar tegen 27 pond Hollands en twee zalmen jaarlijks en gedurende de overige veertig jaar tegen 32 pond en twee zalmen jaarlijks, met de bepaling dat, ingeval Giso met betrekking tot de pachtbetaling in gebreke blijft, de door hem aangewezen borgen met hem in Dordrecht in leistung zullen gaan; en omschrijven de wijze van vererven van de pacht:</p> <p><i>Omnibus presentes litteras inspecturis . . nos decanus totumque capitulum ecclesie sancti Iohannis Traiectensis notum facimus quod communi utilitate ecclesie nostre diligenter inspecta concessimus in pactum honesto viro Gisoni dicto Dukingh de Dordrecht omnes decimas nostras magnas et minutas quas ad presens habemus vel habituri erimus in antea, infra vel extra aggeren nunc in presenti facentem, tam ex opposito decime que diciter Brockentiende quam alias quocumque locorum optulerit se facultas Domino concedente in iurisdictione Iohannis de Tolloysen et in nova terra adiacente que polre vulgariter appellatur, et ad hec dimidium mansum nostrum in quo nunc manet presbyter ecclesie in Erkentrudekerke, ad quinquaginta et tres annos integros proximo et immediate datam litterarum presentium subsequentes libere possidendas, conditione tali quod ad omnem casum et eventum quemcumque primes tredecim annis istorum quinquaginta trium annorum solvet nobis singulis annis viginti et septem libras Hollandensium denariorum usualium et legalium et duos salmone, et residuis extunc quadraginta annis sequentibus quolibet anno triginta et duas libris denariorum Hollandensium predictorum et duos similiter salmone nomine pensionis seu pacti predicti, una medietate denariorum dicte pensionis seu pacti in festo beati Andree apostoli et alia in festo Palmarum, salmonibus vero enter festum Pentecostes et festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste singuli annis nobis sive camerario nostro qui tunc pro tempore fuerit persolvendis in civitate Traiectensi propriis suis laboribus, periculis et expensis. Decima veto prelibata que dicitur Brockentiende secundum continentiam litterarum nostrarum quas habet a nobis dictus Iohannes de Toloyesen et decima sacerdotalis loci ipsius sent dumtaxat exepete a decimis memoratis.</i></p> <p><i>Et preterea recepit in se dictus Giso omne periculum et omne onus que incubuerint dicto dimidio manso nostra, undecumque, quandocumque vel quocumque modo evenerint, suis laboribus et expensis omnimode procuranda.</i></p> <p><i>Pactum siquidem predictum ex nunc in antea singulis annis predictis terminus solvere omni casu et eventu cessante, et omnes conditiones premissas observare et adimplere iuravit in maiori altari ecclesie nostre sancti Iohannis sollemniter idem Gyso. Et nichilominus ad maiorem</i></p>
--	-----	---	---

certitudinem premissorum constituit nobis fideiussores ipse Gyso Nicolaum dictum Kermere, Iohannem de Strene et Iohannem dictum Malegijis coniuncta manu et eorum quemlibet in solidum, tali modo: Si, quod absit, dictus Gyso aliquo istorum terminorum alicuius anni pendente dicte locationis sive concessionis termino in huiusmodi solutione defecerit dicti pacti, quod ex tunc idem Gyso et pronominati fideiussores eius moniti a nobis vel nostro simplici nuncio intrabunt in opido Dordrecht unum hospicium quod eis ibidem duxerimus assignandum, in suis propriis expansie, et sibi ipsis acquirendo comedendo in ipso hospicio certis et debitis horis diei singulis diebus et modo simili dormiendo de nocto donec nobis de pacto detento et de residuo non soluto ac de expensis quas pro monendis ipsis fideiussoribus et Gisonem fecerimus per omnia satisfecerint vel de nostra recesserint voluntate; et preterea cadit ex tunc ipso facto dictus Giso a predicto pacto et ab omni iure et conditione quod vel que sibi in dictis decimis sive bonis quoquo modo ex locatione sive concessione presenti competere videbantur, et ex tunc decime predictae ac dictus dimidius mansus ad nos et ecclesiam nostram, prout expedire viderimus disponendi, libere revertentur. Insuper conditum est, si durante dicto termino locationis predictae aliquis istorum fideiussorum obierit, quod tunc ipse Giso monitus a nobis ponet loco illius defuncti fideiussorem alium eque bonus defuncto. Et adiectum est etiam, si dictum Gisonem contingerit mori infra dicte locationis terminum. quod tunc senior eius legitimus filius succedet eidem in dicto pacto;

et post mortem illius filii succedentis dicto Gisoni iterum senior legitimus filius eius, aut senior eius filia si filium non habuerit ille succedente eidem. Et si ille primus senior filius dicti Gisonis decesserit absque prole legitima, tunc devolvetur modo consimili dictus pactus ad alium proximum seniore filium sepe dicti Gisonis, et sic deinceps de filio ad filium ac filia in filiam descendendo, ut dictum est quamdiu aliquis superest filiorum vel filiarum dicti Gisonis vel descendentium ab eodem sub forma, penis et conditionibus antedictis libere devolvetur etiam dictus pactus. Si vero nichil omnimode superfuerit de stirpe dicti Gisonis seu semine filiorum sive filiarum ipsius: tunc proximus senior heres ipsius Gisonis, sive masculus fuerit aut femina, succedet in dicto pacto usque ad terminum dicte locationis completum, super omnia tamen hoc adiecto quod ipse Giso, quamdiu vixerit, poterit unum de pueris suis, filium vel filiam, quemcumque vel quamcumque voluerit ad hoc ordinare, quod succedat eidem in pacto predicto secundum formam et modum expressum superius, et quod semper dicta bona toto isto locationis tempore integra et indivisa maneant apud unam personam. Ille vero qui primo succedet dicto Gisoni in hoc pacto, petet seu requiret ea a nobis infra proximum annum post ipsius Gisonis mortem, et solvet nobis in recognitionem proprietatis et dominii pro dictarum decimarum acquisitione unam amam vini et de solvendo dictum pactum nobis terminus antedictus et aliis conditionibus superius expressis observandis cautionem faciet competentem; et eodem modo faciet semper unus post alium quilibet successorum dum requisierint dicta bona a nobis, quamdiu duraverint dicti anni locationis premissae. Promissimus insuper Gisonem predicto

quod durante dicte locationis sive concessionis termino quinquaginta et trium annorum non vendemus nec obligabimus alicui dicta bona sive decimas antedictas.

In cuius rei testimonium dedimus presentes litteras Gisoni predicto, sigillo nostri capituli roboratas.

Datum anno Domini M CC LXXX sexto, IIII kl. aprilis.

Giso Dukink uit Dordrecht neemt de grove en smalle tienden in het ambacht van Jan van Tolloysen en in het aangrenzende nieuwe land, samen met de halve hoeve waar de priester van de kerk van Erkentrudekerke op woont, voor de duur van 53 jaar in erfelijke pacht van deken en kapittel van Sint Jan te Utrecht, gedurende de eerste dertien jaar tegen 27 pond Hollands en twee zalmen jaarlijks en gedurende de overige veertig jaar tegen 32 pond en twee zalmen jaarlijks; wijst borgen aan die, ingeval hij met betrekking tot de pachtbetaling in gebreke blijft, met hem in Dordrecht in leistung zullen gaan; en omschrijft de wijze van vererven van de pacht.

Omnibus presentes litteras inspecturis ego Gyso dictus Dukingh de Dordrecht notum facio quod venerabiles viri decanus totumque capitulum ecclesie sancti Iohannis Traiectensise communi utilitate ecclesie diligenter inspecta concesserunt michi in pactum omnes decimas suas magnas et minutas quas ad presens habent vel habituri erunt in antea, infra vel extra aggerem nunc in presenti iacentem, tam ex opposito decime que dicitur Brockentiende quam alias quocumque locorum obtulerit se facultas Domino concedente in iurisdictione Iohannis de Tolloysen et in nova terra adiacente que polre vulgariter apellatur, et ad hec dimidium mansum suum in quo nunc manet presbyter ecclesie in Erkentrudekerke, ad quinquaginta et tres annos integros proximo et immediate sequentes datum litterarum presentium subsequentes libere possidendas, conditione tali quod ad omnem casum et eventum quemcunque primis tredecim annis istorum L trium annorum, solvam eis singulis annis XX et VII libras Hollandensium denariorum usualium et legalium et duos salmones, et residuis XL annis sequentibus quolibet anno triginta et duas libras denariorum Hollandensium predictorum et duos similiter salmones nomina pensionis seu pacti predicti, una medietate denariorum dicte pensionis suis parti in festo beati Andree apostoli et alia in festo Palmarum, salmonibus vero enter festum Pentecostes et festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste singulis annis ipsis decano et capitulo sive camerario eorum qui tunc pro tempore fuerit persolvendis in civitate Traiectensi propriis meis laboribus, periculis et expensis. Decima quidem prefata que dicitur Brockentiende secundum continentium litterarum ipsorum decani et capituli quas habet ab eis dictus Iohannes de Toloyesen et decima sacerdotalis loci ipsius sunt dumtaxat excepte a decimis memoratis. Et pretorea recepi in me omne periculum et omne onus que incumbuerint dicto dimidio manso ipsorum, undecumque vel quandocumque seu quocumque modo evenerint, meis laboribus et expensis omnimode procuranda. Pactum siquidem predictum ex nunc in antea singulis annis terminis predictisolvere omni casu et

eventu cessante, et omnes conditiones predictas observare et adimplere iuravi in maiori altari dicte ecclesie sancti Iohannis sollempniter ego Gyso. Et nichilominus ad maiorem certitudinem premissorum constitui dictis decano et capitulo fideiussores Nicholaum dictum Karmere, Iohannem de Strene et Iohannem dictum Malegijs, coniuncta manu et lorum quodlibet in solidum tali modo: Si, quod absit, aliquo istorum terminorum alicuius anni pendente dicte locacionis sive concessionis termino in huiusmodi solutione defecero dicti parti, quod ex tunc ego et pronominati mei fideiussores moniti a predictis decano et capitulo vel a simplici nuncio forum intrabimus in opido Dordrecht unum hospitium quod nobis ibidem duxerint assignandum, in propriis expensis nostris et nobis apsis acquirendo comedendo in ipso hospicio certis et debitis horis diei singulis diebus et modo simili dormiendo de nocte, donec ipsis decano et capitulo de pacto detento et residuo non soluto ac de expensis quas pro monendis dictis fideiussoribus et me fecerint per omnia satisfecero vel de ipsorum decani et capituli recesserimus voluntate; et nichilominus cado extunc ipso facto a pacto predicto et ab omni iure et conditione quod vel que michi in predictis bonis sive decimis quoquomodo ex locatione sive concessione presenti competere videbantur, et ex tunc decime predicte ac dictus dimidius mansus ad ipsos decanum et capitulum, prout expedire viderint disponendi, libere revertentur. Insuper conditum est si durante sepedicto termini locationis predicte aliquis istorum fideiussorum meorum obierit, quod tunc ego monitus ab ipsis decano et capitulo ponam loco defuncti illius fideiussorem alium equibonum defuncto. Adiectum est etiam premissis, si me mori contigerit infra dicte locationis terminum, quod tunc senior mens legitimus falies succedet michi in dicto pacto; et post mortem illius succedet etiam illi senior filius eius legitimus, aut senior filia eius legitima si non habuerit filium succedet illi. Si vero primus senior filius meus decesserit absque prole legitima, tunc devolvetur modo simili dictus pactus ad alium proximum seniorem filium meum, et sic einceps de filio ad filium et filia in filiam descendendo, ut predictum, quamdiu aliquis superest liberorum meorum vel etiam filiarum vel descendendum a me vel ab ipsis sub forma, penis et condicionibus antedictis devolvetur libere dictus pactus. Si vero nichil omnimode superfuerit de stirpe mea seu semine filiorum aut filiarum meorum, tunc proximus senior heres meus, sive fuerit masculus aut femina, succedet michi in dicto pacto usque ad terminum dicte locationis completum, super omnia tamen adiecto hoc quod ego, quamdiu vixero, possum unum de pueris meis, filium vel filiam, quemcumque vel quamcumque, voluero ad hec ordinare, quod succedat mihi in pacto premissis secundum formam et modum per omnia superior memoratum, et quod dicta bona semper toto istius locationis tempore integra et indivisa maneant apud unam personam. Ille vero qui primo succedet michi in istis bonis, petet seu requirit ea a dictis decano et capitulo infra proximum annum post mortem meam, et solvet eis in recognitionem proprietatis et dominii pro dicteram decimarum seu bonorum acquisitione unam amam vini et cautionem de solvendo pacto predicto prefatis terminis et aliis condicionibus memoratis faciet competentem eisden; et eodem modo faciet semper unus post alium quilibet

	<p><i>successorum, quamdiu duraverint dicti anni locationis predicte, dum requisierint dicta bona. Promiserunt insuper mihi dicti decanus et capitulum quod durante istius locationis sive concessionis termino L trium annorum non vendent nec obligabunt alicui dicta bona sive decimas antedictas.</i></p> <p><i>In cuius rei testimonium dedi presentes litteras dictis decano et capitulo, sigillo meo ac etiam sigillo opidi Dordrecht publive communitas.</i></p> <p><i>Et nos predicti fideiussores promissimus omnia premissa servare bona fide sub sigillis appensis.</i></p> <p><i>Datum anno Domini M CC LXXXVI, IIII kl. aprilis.</i></p>
Mieris 2 174 8-8-1316	<p>De graaf geeft aan Rijkhoud van Noordeloos, zijn waard in Dordrecht, om zekere bijzondere diensten te doen. enz. het ambacht van Tolloysen:</p> <p><i>Wi Willaem enz. maken cond allen luden dat wi Rychoud van Nordeloes, onsen lieven ende ghetrouwen Knape, ende onsen wart van Dordrecht, gegheven hebben ende gheven alle dat ambocht van Tolleisen met allen den goede datter toe behoert, also goet alst Ghizebrecht van Thelousen van ons plach te houdene ende ons van hem met allen rechte verstorven es, ende al dit vorsejde ambocht ende goet zullen heer Ricoud voernoemt ende sine nacomelinghe hantieren ende bedriven ghelike anders ambochtsheren te houdene van ons ende van onsen nacomelinghen, hem ende sinen nacomelinghe toten rechten erflene ende hier omme so heft ons Ricoud voersz. in rechten coepe ghegheven vier hondert pond Hollands in ghereder penninghe, die hi ons vol ende al betaelt heeft, daer wi ons wel ghepajet of houden.</i></p> <p><i>Noch meer so sullen Ricouds erfnamen op wien dit ambocht ende goet voersz. anecomen zal ende versterven na sinen doet ons gheven ende betalen so welke tyt dat syt ontfanghen sullen van ons ende van onsen nacomelighen, hondert pond Hollands ende also dicke als voert anecomen sal ende besterven van den enen op den anderen van hoirre thonre ewelike zullen si ons gheven hondert pond Hollands, telken dat syt van ons ontfanghen sullen of van onsen nacomelinghen, ende binnen jaers moghen si hoer leen ontfaen sonder versumene.</i></p> <p><i>Vort sullen ons Ricoud ende sine nacomelinghe voeren met enen scepe op die vier milen van Dordrecht so waer wi willen, als wys hem vermanen, ende ware si langher ute met ons dan enen dach, dat soude wezen op onsen cost.</i></p> <p><i>Vort so sal Ricoud ende sine nacomelinghe metten ambocht van Thelousen ons dienen met enen heren cogghe ende met XVII mannen dar binnen dien cogghe voersz. op haer selves cost, so welke tyt dat wi herevard hebben ende die van Zuithollant onse herevard varen. Ende lette Ricoud of sinen nacomelinghen sinne so moghen si setten enen goeden Knape in hare stede met ons te varen.</i></p> <p><i>Vort so sal Ricoud voirsz. ene woninghe ende enen stal tot Tolleysen doen maken up sinen cost tot onser behoef, daer wi in sullen comen als wi willen of senden van onsen luden ende van</i></p>

					<p>onse pairden, alst ons goet dunket up onzen cost. Ende ware dat zake dat ane Ricoud voirsz. Of ane sine nacomelinghe eit ghebrake in enighen van desen zaken voirsz. So sullen wyt selve doen doen op horen cost ende onse hand slaen aan al dat ambocht ende goet voersz. tot dier wilen dat ons alvoldaen ware. Ende hier in so verbint hem Ricoud voirnoemd voor hem ende voir sine nacomelinghen alle dese punten voersz. wel ende ghetrouwelike te houdene sonder archlist. Ende wi gheloven in goeder trouwen vor ons ende vor onse nacomelinghen Ricoud ende syn nacomelinghen dat voersz. ambocht van Tolleysen met allen goede datter toe behoerd te waren jehens elken man ende onghemoyt daer in te houdene ende hem ende horen luden die in den ambocht wonen niet te veronrechtene noch laten veronrechten vorder dan recht ende vonnesse wirst vanden lande ende hem helpen vorderen ende sterken in haren rechte daer sys te doen zullen hebben. Ende omme alle dese voersz. zaken te houdene ende te volcomene in goeden trouwen, verbinden wi ons ende onse nacomelinghen dat wyt wel ende wittelike houden zullen ewelike sonder ghebrec ende sonder alrehande archlist. In orconde desen brief bezeghelt met onse zeghele wthanghende. Ghedaen ende ghegheven tot Caysnoit des Saterdaghes voer Sente Laurens dach, anno Domini M CCC & XVI.</p>
Mieris	2	216		1-6-1319	<p>Ricout van Noorloos, draagt land in het ambacht Tolloysen en molen daar met alle rechten die hij van Jan van Rosenborch Simons sone van Bentem had gekocht, op aan de graaf:</p> <p><i>Wi Willaem, enz. maken cond dat voer ons quam Ricoud van Nordeloes met sinen vrien moet willen ende droeh ons op XXIX morghen lands en ene halve morghen legghende in den ambocht van Toleysen, also also ghelegghen syn jehens die woninghe van Tolleysen metter hofsteden ende mitten wytlande also verre alst jeghen den vorisz. lande ghelegghen is ende die moelen die nu terwilen staet in den ambochte van Tolleysen met alle den rechte, dater moelen toe behoert tot onsen vrien eyghendome. Welc land ende molen voirsz. dat hi cofte jeghens Janne van Rosenborch, heren Simons sone van Bentem, Vort so hebbe wi Ricoude voersz. dat voersz. land also alst ghelegghen es ende die voersz. molen met allen den rechte datter molen toebehoerd, verliet van ons te houden van enen rechten erflene. Ende hier over waren haer Jan van Heynnegouwe, onse lieve broder, ende her Arnoud van Bolland, ridders, ende Willem, onse kamerlinc, ende Willem uten Campe, cnapen, also manne. Ende omme dat wi dit vaste ende stade willen houden so hebben wi desen brief bezeghelt met onsen zeghel. Datum in Dordrecht feria sexta ante Bonifacii anno Domini M CCC XIX.</i></p>
Mieris	3	520-		24-4-1389	Hertog Albrecht ontslaat Diederik van der Merwede op diens verzoek van de dienst welke hij

		521			<p>schuldig was vanwege het huis Henegouwen in Dordrecht, dat 's Graven herberg was:</p> <p><i>Aelbracht, enz. doen cond allen luden want ons Dirc van der Merweden Heynric Waes zoen overgegeven heft tot enen eyghen onsen vrien wille mede te doen dat huys tot Heneghouwen, staende binnen onser stede van Dordrecht, mit allen sinen toebehoren also verre als recht is, so hebben wi Dirc voersz. ende sinen nacomelinghen voer ons ende onsen nacomelinghen verdraghen ende quyt ghescouden den dienst die hi ons op Heneghouwen sculdich was te doen, dats te verstaen beddinghe, taflen ende scraghen ons te leveren als wi Tordrecht waren ende van den ambocht tot Tolloysen ons te te dienen mit enen scepe te voeren enen dach buten onsen cost ende husinghe ende stallen ons daer te leveren tot orbaer tot alre tyt als wys te doen hadden. Ende hebben Dirc van der Merweden voersz. voert verlyet ende verlyen mit desen brieve alsulke goede als her Daniel van Tolloysen van ons te houden plach ende op Dirc bestorvan syn, Dirc voersz. ende sinen nacomelinghen te houden van ons ende van onsen nacomelinghen al allen manieren als her Daniel voersz. die van ons hielt ende die hantvesten daer of begripen die Dirc van onsen voervaderen daer of heeft. In orcunde enz. Gegeven in den Haghe tzaterdaghes na Paesken anno LXXXIX.</i></p>
AktBk	13	28v	406	1405	<p>Akte over het onderhoud van een watergang tussen Sliedrecht en Tolloysen die daar in de Vliet uitkomt bij het land van Willem Graman, waar deze een rij wilgen mag planten:</p> <p><i>Int jaer vorsz tsaterdag na sinte Gheertrude dach wert een segghen geseit van scepenen inder kamer tusschen Dirc vander Merwede ende siin gebueren van sinen ambacht Slidrecht op deen zide ende Willem Graman Hugen sone op dander zide mits gebliften aen scepenen van beide ziden roerende van enen waterganc Talloysen inden Vliet gaende neffens den lande dat Willem Graman aldaer leggende heeft ende tegens Sander die Biscops gecoft heeft, soe siin scepenen bij daer off inhouden in desen maniere dat Dirc vander Merwede met sinen gebueren tSlidrecht die waterghanc vorscr. houden sullen inden Vliet vorscr. ende rumen die als van ouds haer comen is, des sal Graman die ka vande Vliet moghen besteken met willighen alsoe lange als siin lant strecket alsoe rume darmen die aerde daer tusschen leggen mach ende die layc daer tusschen gaen mach als gewoentlic ende haer comen is ende des sal Graman voert siin huere hier of gheven als hi tot naertoe ghedaen ende ghegeven heeft ende daer toe sal graman den ka vorscr. houden sonder argelist. Voert tuichde die heemraet van Tallousen op horen eedt dat die kore vanden ka vorscr die si geleit hadden oudt was.</i></p>
AktBk	13	47r	658	14-7-1408	<p>Uitspraak in een geschil over het bezit van een sloot, naast het Kerkoort in Tolloyzen, tussen</p>

	<p>Velpert van Amerongen en Tielman van Ratingen, waarbij de eerste wordt bevestigd in het bezit van de halve sloot endat hij aan de oostzijde mag omheinen:</p> <p><i>Int jaer achte xiiii dagen in Julio wart gewiist met vollen vonnes tusschen Volpert van Ameringen van vers. op deen zide ende Tielman van Ratingen heren Herman Vinken soen op dander zide roerende van enen sloet neffens den Kerc oert van Talloysen gelegen, daer si op beide ziden vorscr om dringden ende wart dus gewiist na woerden en wederwoerden na alle bedingder talen ende na getugen ende waerheit die scepenen gehoert hebben vanden heemraet van Talloysen binnen bans, dat Volpert van Amerongen vorscr int bezit vanden halven sloet vorscr tot desen dagh toe geweest heeft ende heeft doen heynen en voert heynen ende behouden sal aen die oostzide toter tiit datten Tielman of yemant anders daer wt winnet met beteren betoen ende rechte dan scepenenen noch daer of gesien ende ghehoert hebben.</i></p>				
AktBk	13	53r	734	15-12-1408	<p>Een grote acte met de huwelijksvoorwaarden van Martijn die Hont en jonkvrouw Hillegont, geregeld door hun vaders Damaes de Hont en Borchaert de Grote, met de belofte van bezit in de Grote Waard en huizen aan de Poortzijde in Dordrecht:</p> <p><i>Int jaer achte xv daghen in decembri waert bevolen dese cedula van hilighsen bi vorwaerden hier in te teyken inhoudende van woerde te woerde als hier na geschreven staet. In deser manieren ende vorwaerden soe siin in witachtigen hilike versament Borghaert die Grote mit joncfrouwe Hillegont siinre dochter optie een zide ende Damaes die Hont mit Martijn die Hont sinen soen optie ander zide, dats te weten dat Borchaert die Grote mit joncfrouwe Hillegont siin dochter te hilic gheven sal eerst een weer lants met sinen toebehoren gelegen in Munster ambocht houdende acht mergen ende men noemt Repers weer ende Pieter van Baern nv ter tijt in huere heeft. Item die heelft van enen steehuuys staende binnen Dordrecht aen die Poertzide opten Nyewendijc metter eenre helfte van alle sinen toebehoren tusschen Jan Jacops zoens huys ande die een zide ende Wouter Nagelaers huys aen dander zide. Item hier toe vijftich engelse nobel te betalen teynden jaers ende daer toe sal Borchaert die Grote vorscr Martijn die Hont ende joncfrouwe Hillegont sijn dochter met hem houden een jaerlang duerende bynnen sinen huys. Voert sal Damaes die Hont vorschr met Martijn sinen soen vorscr in desen hilic gheven eerst drie ende vijftich mergen lants aen malc anderen gelegen inden ambocht van Talloysen ende men noemt opt Spijc met alle alsulke husinghe berghe ende tymeringen alster op staet ende toebehoert. In manieren dat Damaes die Hont ende Zoete sijn wijf hoer lijftocht behouden sal aen die helfte vanden drien ende vijftich mergen lants met sinen toebehoren vorscr also lange dinende als hore een van beyde in levende live is. Item een huys met sinen toebehoren staende bide Poertzide bider Groter Kerken ende Dirc Hoddemont nu ter tijt in woent naest den huys daer Pieter Burendijc nu ter tijt in woent aen deen zide ende Jan Aernts</i></p>

					<p>zoens (doorgestreept) die Scoemakers huys aen dander zide. Ende voert soe sal Damaes die Hont Martijn sinen soen ende joncfrouwe Hillegont sijn wijf een jaer langc met hem houden bynnen sinen huysse teynden der houdinge van Borchaert die Grote vorscr jof hi sal voer dat jaerhoudinge also vele gheven als die zamenwerking van desen hilic vorscr besceydelic dienet dare te verstaen Gillijs Humans zoen, Jan heren Martijns soen ende Jan Haec, des soe ist vorwaerde waert dat sake dat joncfrouwe Hillegont vorscr oflivich werde eer Martijn die Hont hoer man vorscr, sonder blivende geboerte bi hem after hoer te laten, soe souden joncfrouwe Hillegonden erfnamen wtgaen met alle alzulke goede also an Martijn die Hont hoer man te hilic bracht ende vorscreven staen met zulke cleder, cleynoden ende juwelen als dan tot hoeren live behoert ende met sulke goede als hoer dan mits besterfte van horen vrienden bestorven ende aan ghecomen waren vrij sonder scult te gelden. Ende waert dat Martijn die Hont vorscr oflivich werde eer joncfrouwe Hillegont sijn wijf vorscr sonder blivende gheboerte bi haer after hem te laten, so soude joncfrouwe Hillegont vorscr wtgaen met alzulke goede alsse aen horen an vorscr te hilic bracht ende vorscreven staet met sulke cleder, cleynoden ende juwelen als dan tot horen live behoert mit sulke goede als hoer dan mits besterften van horen vrienden bestorven ende aen ghecomen waren ende hondert willems hollandse gulden wt Martijn die Hont hoers mans goede met hoer beste bedde met sinen toebehoren vry sonder scult te gelden. Ende des so salmen hier of elx den anderen goede scepenen brieve gheven teerst dat scepenen tDordrecht sijn ende des so sal Borchaert die Grote ende Damaes die Hont Martijn die Hont vorscr inde gift vanden vorscr lande doen binnen den ambocht daert geleghen si tot Martijns vermanen alle dinc sonder argelist. Ende om die meerre sekerheyt so hebben wi Damaes die Hont ende Borchaert die Grote vorscr gebeden Wormbout vanden Wijnghaerden, Aernt Heymans zoen, Gillijs Humans zoen ende Tielman van Ratinghen dat si om onser bede willen willen dese cedule op ons besegelen ende wi Wormbout, Aernt, Gillijs ende Tielman van Ratingen om bede willen Damaes ende Borchaerts vorn hebben ons segelen hier op gedruet. Int jaer ons heeren m cccc ende achte des vrydaghes na sinte Lucien dach.</p>
AktBk	13	61r	814	7-3-1408/1409	Verkoopacte van land in Tolloysen door Damaes die Hont aan Willem Graman:
					<p>Int jaer achte vii dagen in marcio quam Damaes die Hont voer den raet ende die oude scepenen Aernd Heynrix zoen, Willen Ghijsbrechts zoen, Gillijs Humans zoen ende Wormbout vande Wiingerden ende verghiede dat hi vercoft heeft Willem Gramans heren Hugemans zoen een vierendeel van achtalven mergen lants streckende vande Grave te schore toe gelegen Tolloysen tusschen Aernt Heynrics zoen int westwert ende Heinric Mols lant oestwert ende beloefdet hem te waren (inktvlek) commer ende anetale. Hier of hebben getuicht Dirc Wouters zoen ende Ghijsbrecht Cyrsen zoen als heemraden binnen ambocht vorscr dat si mittern rechtens ende ambocht heemraden van Talloysen over die ghifte vanden lande vorscr stonden ende die</p>

					<i>eygendom vrij kende ende dat die coep aldaer inder kerke Talloysen gecondicht wort tsonnendagh iii dagen in marte lestleden.</i>
AktBk	13	66v	882	20-5-1409	Acte van verkoop van Daniel Danielsz (van der Merwede?) van land in het Ramoert in Talloysen :
					<i>Int jaer negen xx dagen in meye quam voer den raet Daniel Daniels zoen ende verghiede dat hi vercoft heeft heer Hughemanne, priester, (doorgestreept) viif deelen van zevendelen van enen vierendeel vanden ghehelen oert gheheten die Ramoert gelegen Talloysen ende dit hem betaelt is daer of die eerste penninc mitten lesten ende geloefde hem dese vijf deelen vander oert vorscr te waren van allen commer ende aentalen, voert vercoft hi hem hier toe noch een vierendeel vande selve oert voerscr ende bekende dat hem daer of oic betaelt is de eerste penninc mitten lesten ende geloefde hem dat vierendeel oic te waren van allen commer ende aentalen, borgen voer dese geheelle coep vorscr of daer aen gebrake Heylwy MichielHednrizoens wedue dat te voldoen als een goet borge, hier of heeft Daniel vorscr sinen borge gelooft wel te quiten ende scadeloes te houden, hier of tuuchden Jan die Jonge en Lambert van Cloetwiic heemraden Talloysen dat si mitten rechter ende andere den heemaraden van Talloysen an die ghifte vanden lande vorscr stonden ende den eygendom vry kenden ende dat de coep gecondicht was tsonnendag na crucio inuero lestlede.</i>
AktBk	13	67r	888	22-5-1409	Acte van verkoop van 3,5 morgen land in 3 weren in Talloysen door Gerrit Janss en Jan Ansens aan Everdey van Ghenderen:
					<i>Item ter selver tiit lest vorscr quamen voer den raet inden kamer Gherit Jans zoen ende Jan Ansen zoen ende verghieden dat si mit gesamenderhant ende ongescheiden vercoft hebben Everdey Wouters zoen van Ghenderen vierdalf morgen lants mit allen horen toebehoren</i>
AktBk	13	67v	891	26-5-1409	Acte van verkoop van 1,5 morgen land in een weer van 6 morgen in Talloysen door Koenraad Willemsz aan Pieter Scaert Dirksz.:
					<i>Int jaer negen xxvi in meye quam voer den raet Koenraet Willems zoen ende verghiede dat hi vercoft heeft (doorgegsteept) Pieter Schaert Dirx zoen anderhalf mergen lants mit sinen toebehoren gelegen Talloysen ghemeen mit Pieter Schaert vorn in een weer hout zes mergen ende hem hier of betaelt is die eerste penninc mitten lesten hier bi heeft hi hem dese anderhalf mergen ants mit sinen toebehoren gelooft te waren van alle commer ende aentalen act(erende?) voer Aernt Heymans zoen, Tielman Oem, Tielman van RatingenHermans zoen ende Jan Fazout.</i>

AktBk	13	71v	938	16-7-1409	<p>Acte van verkoop van 6 morgen land in Talloysen door Ewout Laurens van Claes Hugens de Backer:</p> <p><i>Int jaer vorscr xvi dagen in julio verghiede Ewout Laurens zoen voer den raet inder kamer dat hi vercoft heeft Claes Hugen zoen die Backer zes morghen lants in tambocht van Talloysen tusschen Herman Haex ende Ghijsbrecht die Cleis zoen die Backers lande gesamenlik aen die weestzide ende Claes Hugen zoens lande vorscr aen die oestzide ende hem hier of betaelt is den eersten penninc ende die leste. Hier bi soe heeft Ewout vorscr gheloeft Claes vorn dat lant vorscr te waren als een vry guet van allen kommer ende aentalen hijr of tuuchden ter selver tijt op horen eedt Laurens van Cloetwyc Jans zoen ende Willem Dirc Billers zoen, als heemraden inden selve ambocht vorscr dat si metten rechter over die ghifte van deze landen vorn hebben ghestaen enden eygendom daer of vry kende en dat die coep van dese lande vorscr gecondicht wart inder hoemisse inder kekrken van den ambochte vorscr tusschen nu en sonendags lestleden.</i></p>
Mieris	4	449-450		12-1-1418	<p>Vrouw Jacob begiftigt en bewijst de kinderen van Walraven, heer van Brederode, die in haar dienst in Gorinchem gesneuveld was, met geld of aan verscheidene goederen:</p> <p><i>Jacob, enz. doen cond allen luden, want wy om vuel truer diensten wille, die onse lieve getruwe heere Walraven, heer tot Brederode, die God genadich sy, ons in sinen leven gedaen heeft ende sonderlinge overmits den ontfarmeliken doit die hi in onsen dienste binnen onser stat van Gorichem geleden heeft, onsen gemynden Gysbrecht, heer tot Brederode, sinen zoon, gegeven hebben te hulpe om sulke noitsculde ende leistinge te betalen ende te vervallen als onse getruwe die heer van Brederoden, syn vader voirnoemt, him gelaten heef die somme van zess duzent Vrancrixen cronon, dair wi him voir bewyst ende in handen geset hebben onse goede ende renten, gelegen in onsen landen van Zuuthollant, geliken hier na beschreven staet, dat is te weten: [...]</i></p> <p><i>...die visscherie... van den Maesdam... Item een tiendecken tot Tolleozen ende gelt drie pont 's jaers. Item onse tiende in Wioldrecht omtrent zes cronon 's jaers. Item onse lamtienden aldair omtrent II cronon 's jaers. Item onse aendeel van den tienden tot Kruuskerck. Item van den dycwalle ende liden van Wioldrecht. [...]</i></p> <p><i>Gegeven in den Hage opten XII sten dach in januario in 't jair ons Heren M CCCC ende zeventhien na den lope van onsen hove.</i></p>
AktBk	13	175r	232 5	3-3- 1420/1421	<p>Land in het ambacht van Tolloisen aan de Dubbelzijde: gekopieerde schepenbrief over lijftocht van Gheaert van Bennenbroeck voor zijn aanstaande vrouw jonkvrouw Beatrijs Jan Maleghijsdr, waarin o.a. land in Talloysen onder veel ander land in de Zwijldrechtse Waard en Dordrecht:</p>

Int jaer xx opten derden dach in marte werd bevolen desen nagestelde scepen briff hier in te teikenen:

Wi Gheraert vanden Steenhuse Jans zoen, Heiman Cleis zoen, Henric Zas Ghijsbrechts zoen ende Cleis Buweel heren Wormbouts sopen, scepene in Dordrecht orconden ende kennen dat voer osn quamen Gheraet van Bennebroec voer hemselven op deen ziden ende jonfrou Beatriis Jan Maleghiis dochter mit enen gecoren voecht optie andre zide ende veghieden dat si aen malcanderen wetachtigen huwelike versamenden sullen in suker manieren ende vorwaerden als hier na gescreven staen, dats te weten dat Gheraet van Bennebroec vorscr der voern jonfrou Beatrice gemeact heeft ende gelooft te bewisen uut hare liiftochte binnen den eerste halven jaer naestcomende wt sinen gueden dat hi nu ter wilen leggende heeft in Noort Hollant alsinen ons seit daer sire wel aen verseker sal siin, tachtich guede enden goude scilde keisers of vranxkeriix guet van goude ende vol van gewichte tsaers ende haer die doen verliden van sinen heren daer hi die gueden of hout, also daer of gewoentlic is, voert ist vorwaerde waert dat sake dat Gheraet van Bennebroec vorscr van live ter doot quame eer jonfrou Beatriis vorn weder dat hi geboirte bi haerafter hem liete of en dede dat si wtgaen soude mit hare liiftochte vorscr mit sulke gueden als der vorscr jonfrou Beatrice dan mit besterfte aencome wart van ahre vrienden mit sulke clederen cleynoden ende juwelen als haer dan ter wilen tot haren live bbehoerde ende mit anders alsukke gueden als si nu ter wilen aen hem brenget te hilike ende hier na genoemt staen vry sonder enich scut te gelden, eerst die een helfte van elff mergen lants gelegen in Swijndrecht in den Sandelingen in heren Pieters Oulants ambocht mit Janslande van Brakel ghemeen tusschen Herman Haexlande aen deen zide ende Mathiis Simons lande aen dander zide. Item die een helfte van zevendalfs margen lants gelegen in Zwindrecht in den selven ambocht aen die Devel mit des vorscr Jans lande van Brakel ghemeen tusschen Henric Scoutates lande anen deen zide ende Witteman heren Oulants basterts soens lands aen dander zide, Item die een helfte van enen ghehelen weer lants dat gelegen is in Rierambacht ende men noem tSceynkelweer. Iten die een helfte van zeven pont hollants siaers eweliken renten gelegen in Rierambacht vorn op Coenraet Damaes zooens lant alsinen ons seit. Item die een helfte van ses mergen lants lennden binnen den poirtrecht van Dordrecht aen die Dubbelzide. Item twee weren lants aen malcanderen mit Reynout Jans Minnenbodes soens lande ghemeen. Item een vierendeel van viifftalven mergen lants...

4.15 Twintighoeven

Naam	Deel	Pag.	Nr.	Datum	Tekst
OV	1996	313	135		TWINTIGHOEVEN Het ambacht Twintighoeven, met alle wildernis van de halve Maas opwaarts naar Brabant, zover het graafschap gaat, behalve de gersuur en de gagels van de Zwaluwe, die de leenheer behoudt.
				26-10-1325	Willem van Duvendoerde, kamerling, bij koop na de dood van Gerard van Wieldrecht voor 200 pond hollands, betaald door Nikolaas Gerardsz., van Wieldrecht aan Jan van Leiden, kapelaan van de leenheer, LRK 22, f 48v, nr 290, LRK 114, f 130.
					De volgende beleningen zijn gelijk aan nr. 1. Almonde.
OV	1996	313	136		Een blok koren- en smaltienden in het ambacht Twintighoeven, strekkend oost van het weer, waar Hannart Loydinxz. op woont, tot Jan Jan Govertsz., en den de Maas zuidwaarts zover het ambacht gaat; een koren- en smaltiende aldaar uit 30 morgen naast Dubbelmonde.
				1390	Herbaren van Riede met ledige hand met zijn goed, waarvan hij specificatie zal zenden, LRK 422, f 18v, nr 66.
				4-9-1410	Reinout van Brakel bij overdracht door Herbaren van Riede, ridder, met lijftocht van Johanna, zijn vrouw, LRK 54, f 68.
OV	1996	313	137		De visserij van Twintighoeven.
				6-3-1325	Daniel van de Merwede bij koop na de dood van Gerard van Wieldrecht, aan wie verpacht was, LRK 22, f 32v, nr 169.
Mieris	2	138		1313	De graaf begiftigt Gerard van Wieldrecht met verscheidene goederen in Zuid-Holland: <i>Wi Willaem, grave van Heneghouwen, enz. maken kont allen luden dat wi ghegheven hebben ende gheven Gheraerd van Wieldrecht, onsen trouwen man, alsulc goet ende alsulc erfnesse als na ghescreven staet, dat es te verstante alle die wilderd die ghelegghen es jehghens den ambocht van Raemsdonc tuysken Tielmans ver Belien soens moer en de tuysken Trysebroec buten den dyc, diit ghemene land daer helt toterer Duncga toe, in enen eweliken erfhtyns van elker hoeve</i>

					<p><i>te ghevene twaelf penningen groter tornoyes elcs jaers, alle jaer te ghevene te Sinte Martyns misse, naest comende over twee jare.</i></p> <p><i>Voird so wat lude dat bi Gheraerd voersz. op deze voersejde wildert ende hoeven comen binnenden voerseiden palen dien zullen ter tafel niet comen voer den Baeliu, mar Gheraerd zal daer of een Rechter wesen van alre misdaet, die si op die wilderd mesdoen, ten si van manslachte, van diefte, van vredebrake, van vrouwen te vercraftene ende van moerdbrande die zullen wi doen berechten onsen Baeliu van Zuitholland, gheliken datmen anders waer doet in Zuytholland van zulker sake, daer bi zal Gheret voersz, syn dordendeel daer an behouden.</i></p> <p><i>Voert soe hebben wi ghegheven ende gheven Gheraerd voersz. Alle die wilderd die ghelegghen es teghens 't ambocht van Wilderecht ende jehghens 't ambocht van Twintichhoeven tysken de ambochten van der Wede an die ene zide, ende den ambochte van Dubbelminde an die ander zide, opwaerd gaende also verre also onze Graefscip gaet ende also verre alst onghoert ende onghesayt es, ende dit sal hi hebben in alsulken pacht ende in alsulker manieren also voersz. es, sonder allene dat Gheraerd voersz. van deser voersejder wilderd jehghens den twien ambochten voersz. ende ghienen pacht gheven en sal also langhe als hi levet.</i></p> <p><i>Voerd soe en sal Gheraerd voersz. up alle dese wilderd voersz. beyde boven ende beneden nimet brenghen ute onsen lande noch verpachten en sie bi ons.</i></p> <p><i>Voerd soe en sal Gheraerd voersz. behouden zal den Broec t'siere orbaer ende t'siere nutscip also langhe als hi leeft, sonder ons enighe thyns of enighen pacht daer of te ghevene, also als hi ghelegghen es. Ende na Gheraerds levenen voersz. soe zal alle dese voersz. wilderd ende Broec an ons comen met anders sinen goede dat hi van ons hout ende hier bi soe sel Gheraerd voersz. alle die tiende ghebruken ende behouden van dese voersejden goede also langhe als hi leeft. In orkonde desen brief bezeghelt met onsen zeghele. Ghegheven in 't jaer ons Heeren MCCC ende dortiene, des.....</i></p>
Mieris	2	337		7-3-1324	<p>Graaf Willem geeft Wieldrecht te leen aan Daniel van der Merwede:</p> <p><i>Wy Willem, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende heere van Vrieslant, maken condit allen luden, dat wy vercoft hebben Daniel van der Merewede, onzen trouwen knape, onze ambocht van Wieldrecht mit den winden, met visscherien ende med veren, binnen den ambochte leggende, binnen desen palen an die noirdzide die Mase, an die westzyde dat ambocht van der Wede, an die oestzyde Twintich hoeven enda an die zuytzyde des heeren lant van Putte ende die visscherien van Twintich hoeven, alzoe groet als zy nu te tyden is om een somme van penningen, daer hy ons off voldaan hevet, in lene van ons te houden in manieren, dat nae syne doit comen sal op synen outsten wittachtigen sone, liet hy oic gehenen soon, op syn wittachtige dochter, ende van zynen eenen kinde op dat ander wittachtige kint te comen dat van synen live gecomen es, ende daeren tenden in rechten leene van ons te houden.</i></p>

					<i>In oirconde desen brieve besegelt med onsen segele. Gegeven totte Sente Geerdenberge, des eirsten woensdages in Maerte, in 't jaer ons Heeren dusent driehondert ende vier ende twintich.</i>
Mieris	2	366		26-10-1325	De graaf verkoopt en beleent Willem van Duvenvoirde, zijn kamerling, met het ambacht van Twintighoeven onder zeker beding: <i>Wi Willem, grave van Henegouwe, enz. maken cond enz. dat wi vercoft hebben ende verghist Willame van Duvenwoirde, onsen trouwen camerlinc, onse ambocht van Twintich hoeven met al der wildert van half der Mase, opwaerds streckende te Braband waerd, alse verre als onse graefscip ghaet, met sulken rechte alst ons ane quam van Gheraerde van Wieldrecht, diet van ons plach te houden, behouden onser gheershuren ende ons ghaghels van der Zualwe, dat hi yeghens ons cofte omme twee hondert pond Hollands, die hi ons bi Clayse Gheraerds zone van Wieldrechte vol ende al betaeld hevet, ende Jan van Leyden, onse capellaen, ons of gherekent hevet, alsoe dat wi ons van dien ghelde wel ghepaiyet houden. Wilc ambocht metter wildrecht. Alst voirschreven es, wi hebben wel verliet ende verliet Willem, onsen camerlinc voirsz. Ende sinen nacomelinghen van ons ende van onsen nacomelinghen in rechten leene te houden ende ghelovet hem te waren yeghens elken man. In oriconde desen brieve enz. Ghegheven tote Zente Gheerdenberghe, des Zaterdaghes voir Sente Symon ende Juden dach in 't jaer ons Heeren M CCC vive ende twintich.</i>
Mieris	2	480		30-3-1329	De graaf belooft aan Jan van Polanen, indien diens broer Willem van Duvenvoorde stierf zonder wettige kindern na te laten, hem dan met de burg en het gerecht van St Geertruidenberg en andere goederen van zijn broeder te zullen belenen: <i>Wi Willaem, grave enz. maken cond, enz. dat wi omme trouwen dienste die hair Jan van Pollanen, onse trouwe ridder, ende sine voirvorders ons dikke ghedaen hebben en hi ons noch doen zal, hebben ontrumet ende bevolen toit sinen live, waer dat 's heren Willem van Duvenvoirde, syns broeders, voir hem ghebrake, onse burch tote Zente Gheerdenberghe metten gherechte binnen der vriedheden aldaer om den derden penning van den vervallen ende boeten op te heffen van den gherechte, ghelike anderen ambochtes heren in Zuytholland ende onse voirseyde burch behoeden ende verwaren met dien, datter tot behoirt, toet onser behoef ende orbaer onser ghesellinnen, der gravinnen, ende onser kindere, altoes open ende ghereyt hebben toit onsen ende haren ghebode ende dair in ghetrouwe te wesen als een burchzate sculdich es te doene ende hi ons ghesuoren hevet. Voirt hebben wi haren Janne van Pollanen vorsz. ontrumet ende berliet tote sinen live in liene te houden, wair dat heren Willem ghebrake sonderwittachtighe boirte van hem te laten, alsulc lien</i>

	<p><i>ghoet als hair Willem voirsz. van ons hout ende hier na ghescreven staet also die ambochten ende gherechten van Almonde, van Dubbelmonde, ende van XX hoeven met alle de renten ende vervalle dair binnen gheleghen also als hair Willem nu van ons houd ende XXV lb. Hollands 's jaers die hair Willem hout van ons uter tiende van Haeswairdwoude ende achte hoeven moers tote Noitorpe metter tienden als hair Willem van ons hout ende XXVIII morghen lands luttel min jofte meer dat men hiet dat Gheerland ende hair Willem voirsz. cofte yeghens Boudyn van den Poele.</i></p> <p><i>In wilken lien ghoede wi haren Jannen voirsz. also verre als heren Willaems ghebrake sonder wittachtighe boirte van hem te laten tote sinen live houden zullen wi ende onse nacomelinghe in zulker manieren also voirseyt es. Hier over waren onse lieve neve, hair Gheraird, here van Voirne, burchgrave van Zeeland, hair Gheraird, here van Pottes, ridder, mayster Heynric van Gheldenake, onse clerc.</i></p> <p><i>In oirconde enz. Ghegheven te Valenchien, des donresdaghes voir halvasten in 't jaer ons Heeren dusent driehondert neghen ende twintich.</i></p>				
<table border="1"> <tr> <td data-bbox="174 679 286 715">Mieris</td> <td data-bbox="286 679 398 715">2</td> <td data-bbox="398 679 510 715">782</td> <td data-bbox="510 679 788 715">3-7-1350</td> </tr> </table>	Mieris	2	782	3-7-1350	<p>Willem van Duvenvoorde, heer van Oosterhout, maakt en bewijst aan zijn neef heer Jan van Polanen heer van de Lecke, de burcht van Sint Geertruidenberg en de heerlijkheid van de stede met meer andere goederen om ze na zijn dood te bezitten:</p> <p><i>Willem van Duvenvoirde, here van Oesterhout, maken cond ende kenlyc allen luden, want wi kennen ende aensien fat gheen dinc so zeker is also die doot noch gheen dinc soe onseker allse die ure van der doot. Ende want onse lieve geminde vrouwe, vrouwe Margriete, bider gratien Goeds keiserinne van Roemen, gravinne van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant ende vrouwe van Vrieslandt, gratie gedaen heeft dat wi alle heerlicheden, huse, tiende ende gerechten ende alle ander goede die wi binnen der graeflicheit van Hollant ende hueren voirvaders ende van huer gehouden hebben ende houden, verlyen mogen ende verleenen, wie wi willen, in alle manieren alsdie brieve houden, die wi van haer open besegelt met hueren zegele, sprekende van woerde te woerde, also hierna bescreven staet.</i></p> <p><i>Margriete, by der genaden Goeds keiserinne van Roemen, enz. Gegeven in den Haghe opten tienden dach van oechstmaent in 't jair ons Heren M CCC XLVI.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>ende die gerechten van Almonde, van Dubbelmonde ende van Twintichhoeven met allen tienden ende allen renten die dair toe behoren, gelikerwys dat die brieve houden die hy dair af heeft ende wise verccregen tegens onsen lieven here, heren Willem, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelandt ende here van Vrieslandt, daer God die ziele af hebben, ende zy hem aenquamen van den here van Putte, met dien hondert pond Hollanschen tsjaers, die gingen uten tienden van Almonde ende van Dubbelmonde, dair die vrouwe van Hoirne op bewyst was,</i></p>
Mieris	2	782	3-7-1350		

	<p><i>des heren dochter van Putte, tot haere medegaven die tsheren wyf was van Hoerne, dair wi die hondert ponden tsjaers af gecregen. Ende die dusent pond tornois tsjaers die wi coften tegens den grave van Gulicke, liggende in Tieselenswaert, die men hout van heren Janne van Henegouwen, ende ute dien dusent ponden tornoisen tsjaers zal sy gelden der vrouwen van Oesterhout na onser doot, alle jaer alsoe langhe als leeft, vyf hondert pondt tornoise tsjaers voir haere duwarie, onse borgen ende onse brieve dair mede te quiten, die wy dair voir geloeft ende geset hebben.</i></p> <p><i>[...]</i></p> <p><i>Gegeven in 't jair osn Heren dusent driehondert ende vyftigh des saterdachs na Sinte Sacraments dach.</i></p>				
<table border="1"> <tr> <td data-bbox="174 549 280 582">Mieris</td> <td data-bbox="280 549 392 582">3</td> <td data-bbox="392 549 593 582">564</td> <td data-bbox="593 549 788 582">13-5-1390</td> </tr> </table>	Mieris	3	564	13-5-1390	<p>Hertog Albrecht bevestigt de douarie door de heer van Breda aan zijn echtgenote Odellie van Zalm gemaakt, bestaande uit de Nieuwevaard, Dubbelmonde, Almonde, Twintighoeven, Kleinwaspijk en Nieuwlekkerland:</p> <p><i>Aelbrecht, enz. doen cond allen luden dat voer ons ghecomen is onse lieve ende ghetrouwe, die here van der Lecke ende van Breda, ende heeft ghemaect mit onser hant Odely van Zalm, vrouwe van der Lecke ende van Breda, sinen wittachtighen wive in recht duwarien ende lyftochten die Nuwevaard mit horen toebehoeren, Dubbelmonde ende Almonde, Twintichhoeven ende Cleyn Waspick mit tienden, hit heerlichede ende mit allen renten die daer toe ghelegghen syn.</i></p> <p><i>Item alle sulke heerlichede, tienden ende ander renten als hi legghende heeft tuschen Lecke ende Merwede ende gheheten is Nuwe Leckerlant. In welker duwarien ende lyftochten wi hoes gheloeft hebben ende gheloven te houden na rechte ende custumen van onsen lande. Hier waren bi alsoe manne here Philips van Wassenaer, Willem van Naeldwyc, Ghysken van Diepenburch ende Florys Ghysbrechts zoen.</i></p> <p><i>In oercunde desen brieve beseghelt mit onsen seghele.</i></p> <p><i>Gegeven in de Haghe dertien daeghe in meye 't jaer ons Heren M CCC ende tneghentich.</i></p>
Mieris	3	564	13-5-1390		

4.16 Wieldrecht

<i>Naam</i>	<i>Deel</i>	<i>Pag.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Datum</i>	<i>Tekst</i>
OV	1996	316	145		WIELDRECHT Het ambacht Wieldrecht met wind, visserijen en veren, noord; de Maas, west: het ambacht Weede, oost: Twintighoeven, zuid: de heer van Putten.
				6-3-1325	Daniel van de Merwede, dienaar van de leenheer, bij koop na de dood van Gerard van Wieldrecht, aan wie verpacht was, LRK 22, 32v, nrs 169-170.
					Van nr 145 is 145a afgesplitst.
OV	1996	316	145a		125 oude franse schilden op renten en goed in Wieldrecht.
				23-8-1404	Zweder, burggraaf van Montfoort, bij overdracht door Willem van Brederode, heer van Stein en de Merwede, voor Margaretha van Stein en de Merwede, diens vrouw, LRK 53, f 59, LRK 422, f 18v.
				24-5-1413	Heer Jan, heer van Montfoort, domproost te Utrecht, bij dode van Zweder, zijn broer.
OV	1996	316	146		Alle tienden van Wieldrecht.
				26-6-1341	Jan die Droge zoals Gerard van Wieldrecht, zijn grootvader, LRK 30, f 46, nr 288.
OV	1996	316	147		De smaltiende in het nedereind van Wieldrecht .
				1390	Wouter Pietersz., wondende te Weede aan de Maasdam, met ledige hand, LRK 422, f 17v, nr 46.
					De volgende beleningen zijn gelijk aan nr 142: Weede.
OV	1996	316	148		Een hoeve te Wieldrecht , genaamd Vrije Hoever (1382: groot 24 morgen; 1405: waar Costijn die Rode op zit), met tienden en gift van de kerk aldaar.
				29-3-1354	Hannart die Voogd van den Vene, LRK 42, f 19v, nr 155.

					De volgende beleningen zijn gelijk aan nr 86: Houweningen.
OV	1996	317	149		6 gaarden land, genaamd Samsons land, in Wieldrecht , enerzijds: Jacob Heemen, anderzijds: Arnout Wolfbrandsz.
				1-7-1323	Wouter Nikolaasz. bij koop na de dood van Foppe Besemer, die voor diens leven had, ten eigen voor 60 pond, LRK 22, f 25v, nr 129.
OV	1996	317	150		De tiende in Achthoven in Wieldrecht (1498: die onder water ligt sinds de inbraak van de Zoute waard) strekkend van de Maas tot het veen, beiderzijds: wijlen Gerad van Wieldrecht met zijn tienden.
				14-5-1325	Lijftocht van Elisabeth, dochter van Jan Westfaling, gehuwd met Willem Arnoutsz., LRK 22, f 33, nr 176.
				1-1-1352	Lijftocht van Elisabeth, gehuwd met Arnout van der Linde heer Willemsz., LRK 31, f 9v, nr 46.
					De volgende beleningen zijn tot 1498 gelijk aan OV 1987, 70-71, nr 8, vermeerderd met:
				17-6-1398	Lijftocht van Ida, dochter van Laurens Florisz., gehuwd met Willem van Lynden, LRK 52, f 289v, nr 1232.
OHZ	2	749	1049	25-6-125(?)	Gerard van Kruiningen, heer van Wieldrecht etc. wordt genoemd als scheidsrechter in een acte van Raas van Liedekerke: <i>arbitrium domini G. de Cruninghen, domini de Wildrecht et Zirici de Zantwlich.</i>
OHZ	3	857-858	1739	27-6-1276	Aleid, weduwe van heer Jan van Avesnes, verklaart dat Jan van Tolloisen de schenking van de halve tiend van Tieselinskerke, destijds door wijlen zijn grootvader Gerard, ridder, heer van Wieldrecht aan de abdij ter Doest gedaan, bevestigt: <i>Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis Aleidis uxor quondam domini Iohannis de Auennis salutem et noscere veritatem. Noverit universitas vestra quod in nostra presentia constitutus Iohannes de Tholouse, filius quondam Hughemanni de Wieldrecht, confessus est donationem dimidie partis decime de Tieselinskerke a Gerardo milite, quondam domino de Wieldrecht, avo suo, ecclesie beate Marie de 'I'hosan pro remedio anime sue factam se habere ratam et firmam, promittens omnia et</i>

					<p><i>singula contenta in privilegio dicti G. militis super donatione predicta confecto inviolabiliter observare.</i></p> <p><i>In cuius rei testimonium pretentibus litteris sigillum nostrum duximus apponendum.</i></p> <p><i>Datum et actum ammo Domini M CC LXXVI, sabbato post festum Nativitate beate Johannis Baptiste.</i></p>
OHZ	4	521-522	2249	12 tot 18-11-1285	<p>Broeder Hendrik, prior van de predikheren te Leuven, broeder Godfried van den Bos van het predikherenklooster te Antwerpen en broeder Hugo van der Moer van het predikherenklooster te Zierikzee doen op gezag van het provinciaal kapittel van Esslingen uitspraak in een geschil tussen het Antwerpse en het Zierikzeese predikherenklooster over de onderlinge afgrenzing van hun termijngebieden, waarbij wordt vastgesteld dat de villa Zache alsmede de parochies Valkenberg, Overdrage, Striene, Wede, Wieldrecht, Dubbelmonde en Drimmelen tot het gebied van het Zierikzeese klooster zullen behoren:</p> <p><i>Universis presens scriptum visuris frater Henricus prior fratrum ordinis praedicatorum in Lovanio, frater Godefridus de Busco eiusdem ordinis domus Antverpiensis, et frater Hugo de Moere domus Zirziensis, limitatores terminorum constituti inter conventum Antverpiensem et conventum Zirziensem a venerabilibus patribus fratre Guielmo priore Treverensis, fratre Wigando priore Ratisponensis et fratre Gerone domus Roechwillensis, iudicibus deputatis provincialen capituli in Exlingen celebrandi anno Domini 1285, salutem in Domino sempiternam. Notum sit universitati vestrae quos nos in conventu Antverpiensi convenientes infra octavas beati Martini secundum tenorem litterarum ad nos ex parte iudicum supradicti capituli directarum, inspectis diligenter utriusque conventus conditionibus et auditis utriusque partis rationibus, inter iamdictos conventus terminos hoc modo decrevimus limitare: Assignamus enim conventui Zirziensi villam quandam quae vocatur Zache et parochias illas, quarum nomina inferius continentur, videlicet Valkenbergae, Overdragae, Striennae, Wiedae, Wieldrecht, Dubbelmondae et Driemilensis, hac conditione apposita quod fratres de Ziriczcae de cetero non possint impetere fratres Antverpienses pro habendis terminus nec ipsi eorum terminos intrare liceat sed presenti limitatione cum huiusmodi conditionibus contenti erunt, nec aliquid de cetero predictae limitatione contrarium liceat illis de Ziriczcae contra conventum Anverpiensem aliquatenus attenare. Istam vero limitationem volumus autoritate supradictorum iudicum nobis in hac parte comissa enter predictos conventus de cetero inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium ego frater Henricus prior Lovaniensis supradictus huic litterae sigillum meum apposui ad robur et munimen. Ego vero frater Godefridus de Busco cum sigillum non habeo, utor sigillo prioris mei Antverpiensis. Ego etiam frater Hugo contentus sum sigillo fratris Egidii de Nederdorp ad confirmationem omnium praedictorum. Datum et actum anno Domini 1285, in octavis beati Martini.</i></p>

RekPut	2	264	43	ca. 1304	<p>Oudste lijst van leenmannen van Putten, afschrift van zeer slechte kwaliteit in no. 142 , folio S 27 en 30 en volgende:</p> <p><i>Dit sijn die manne, die liengood houden van mijn here van Putte in Zuuthollant.</i> [...] <i>Item Ghibe van Gheisteren 8 gaerden lands in Wildrecht.</i> <i>Dit sijn mijns heren leemanne van Putte in 't lant van Putte.</i> [...] <i>Item des papen sone um Wieldracht twie merghen lands die leggen in veren Oeder weder in die oostzide van 's papen were.</i> [...]</p>
Mieris	2	138		1313	<p>De graaf begiftigt Gerard van Wieldrecht met verscheidene goederen in Zuid-Holland:</p> <p><i>Wi Willaem, grave van Heneghouwen, enz. maken kont allen luden dat wi ghegheven hebben ende gheven Gheraerd van Wieldrecht, onsen trouwen man, alsulc goet ende alsulc erfnesse als na ghescreven staet, dat es te verstante alle die wilderd die ghelegghen es jegghens den ambocht van Raemsdonc tuysken Tielmans ver Belien soens moer en de tuysken Trysebroec buten den dyc, diit ghemene land daer helt toterer Duncga toe, in enen eweliken erfhtyns van elker hoeve te ghevene twaelf penningen groter tornoyes elcs jaers, alle jaer te ghevene te Sinte Martyns misse, naest comende over twie jare.</i> <i>Voird so wat lude dat bi Gheraerd voersz. op deze voerseyde wildert ende hoeven comen binnenden voerseiden palen dien zullen ter tafel niet comen voer den Baeliu, mar Gheraerd zal daer of een Rechter wesen van alre misdaet, die si op die wilderd mesdoen, ten si van manslachte, van diefte, van vredebrake, van vrouwen te vercraftene ende van moerdbrande die zullen wi doen berechten onsen Baeliu van Zuitholland, gheliken datmen anders waer doet in Zuytholland van zulker sake, daer bi zal Gheret voersz, syn dordendeel daer an behouden.</i> <i>Voert soe hebben wi ghegheven ende gheven Gheraerd voersz. Alle die wilderd die ghelegghen es tegghens 't ambocht van Wildrecht ende jegghens 't ambocht van Twintichhoeven tysken de ambochten van der Wede an die ene zide, ende den ambochte van Dubbelminde an die ander zide, opwaerd gaende also verre also onze Graefscip gaet ende also verre alst ongheert ende onghesayt es, ende dit sal hi hebben in alsulken pacht ende in alsulker manieren also voersz. es, sonder allene dat Gheraerd voersz. van deser voerseyder wilderd jegghens den twien ambochten voersz. ende ghienen pacht gheven en sal also langhe als hi levet.</i> <i>Voerd soe en sal Gheraerd voersz. up alle dese wilderd voersz. beyde boven ende beneden</i></p>

					<p><i>nimet brenghen ute onsen lande noch verpachten en sie bi ons. Voerd soe en sal Gheraerd voersz. behouden zal den Broec t'siere orbaer ende t'siere nutscip also langhe als hi leeft, sonder ons enighe thyns of enighen pacht daer of te ghevene, also als hi ghelegghen es. Ende na Gheraerds levenen voersz. soe zal alle dese voersz. wilderd ende Broec an ons comen met anders sinen goede dat hi van ons hout ende hier bi soe sel Gheraerd voersz. alle die tiende ghebruken ende behouden van dese voerseyden goede also langhe als hi leeft. In orkonde desen brief bezeghelt met onsen zeghele. Ghegheven in 't jaer ons Heeren MCCC ende dortiene, des.....</i></p>
Mieris	2	337		7-3-1324	<p>Graaf Willem geeft Wieldrecht te leen aan Daniel van der Merwede:</p> <p><i>Wy Willem, grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende heere van Vrieslant, maken condit allen luden, dat wy vercoft hebben Daniel van der Merewede, onzen trouwen knape, onze ambocht van Wieldrecht mit den winden, met visscherien ende med veren, binnen den ambochte leggende, binnen desen palen an die noirdzide die Mase, an die westzyde dat ambocht van der Wede, an die oestzyde Twintich hoeven enda an die zuytzyde des heeren lant van Putte ende die visscherien van Twintich hoeven, alzo groet als zy nu te tyden is om een somme van penningen, daer hy ons off voldae hevet, in lene van ons te houden in manieren, dat nae syne doit comen sal op synen outsten wittachtigen sone, liet hy oic gehenen soon, op syn wittachtige dochter, ende van zynen eenen kinde op dat ander wittachtige kint te comen dat van synen live gecomen es, ende daeren tenden in rechten leene van ons te houden. In oirconde desen brieve besegelt med onsen segele. Gegeven totte Sente Geerdenberge, des eirsten woensdages in Maerte, in 't jaer ons Heeren dusent driehondert ende vier ende twintich.</i></p>
Mieris	2	366		26-10-1325	<p>De graaf verkoopt en beleent Willem van Duvenvoirde, zijn kamerling, met het ambacht van Twintighoeven onder zeker beding:</p> <p><i>Wi Willem, grave van Henegouwe, enz. maken cond enz. dat wi vercoft hebben ende verghist Willame van Duvenwoirde, onsen trouwen camerlinc, onse ambocht van Twintich hoeven met al der wildert van half der Mase, opwaerds streckende te Braband waerd, also verre als onse graefscip ghaet, met sulken rechte alst ons ane quam van Gheraerde van Wieldrecht, diet van ons plach te houden, behouden onser gheersshuren ende ons ghaghels van der Zualwe, dat hi yeghens ons cofte omme twee hondert pond Hollands, die hi ons bi Clayse Gheraerds zone van Wieldrechte vol ende al betaeld hevet, ende Jan van Leyden, onse capellaen, ons of gherekent hevet, alsoe dat wi ons van dien ghelde wel ghepaiyet houden. Wilc ambocht metter wildrecht. Alst voirschreven es, wi hebben wel verliet ende verliet Willem, onsen camerlinc voirsz. Ende</i></p>

					<p><i>sinen nacomelinghen van ons ende van onsen nacomelinghen in rechten leene te houden ende ghelovet hem te waren yeghens elken man.</i></p> <p><i>In oriconde desen brieve enz. Ghegheven tote Zente Gheerdenberghe, des Zaterdaghes voir Sente Symon ende Juden dach in 't jaer ons Heeren M CCC vive ende twintich.</i></p>
Mieris	2	476		16-12-1328	<p>De graaf bekent aan enige poorters van Dordrecht die erven bezaten te Wieldrecht, de overmaten der landen tot een vrij eigendom verkocht hebben:</p> <p><i>Wi Willem, grave van Henegouwe, enz. maken cond, enz. dat wi bi rade ons raeds vercoft hebben onse poirteren, die nu poirters sien ende gheweest hebben in onse stede te Dordrecht, dair die nameliken hier na of ghescreven staen ende arve legghende hebben tote Wieldrecht, eyghen jof lien.</i></p> <p><i>In den eirsten Jans Riken kinderen vier, Jan Gheraerd Overwi ende Lizebet Jacob Stevens zone, Pouwels Hughen zone, Steven Arnouds zone, Michiel Pouwels zone, Batte Arnouds Witter wedue, Gheraerd die Jonghe, Coppekyn Ghereaerds zone, Symen Wonnen zone, Pieter Stevens zone, Arnoud Rembouds zone, Jan die Scoemaker, Gheraerd Snoec, Florens van der Timpel, Jan heren Hughen zone, Costyn die Roede, Arnoud Boudyns zone, Willaem die Volre, Heynric Maleghys, Jacob Wonnen zone, Heynekyn Heyne Costyns zoens kind, Hanne Banoc, Hannekyn Jacobs zone, Hughe Nyclais zone, Hannekyn Hughen zone, Ghene van Wilperen, Willem die Slechte, Gheraerd Boudyns zone, Badeloghe Jan Moederkyns zone wedue ende hoir kinderen die zi hadde bi Janne Moederkyn voirseyt, Lizebet Willem Baertoud zoens wedue ende hoir kinderen, die zi hadde bi Willame voirseyt, ende Romboud Coeman, allen onse overmate, die bi Janne 's heren Gillys zone, onsen rentemayster van Zuytholland ende van onsen weggen ghemeten es ende an haren lande ghelegghen es, eist ane eyghen jof ane leine, toten haren vrien eyghnedom, beyde boven den weghe ende beneden den weghe, elke morgghen omme dertich scellinghe Hollantsche ende hier of hebben si ons betaelt den ersten penning ende den lesten, hier bi so beloven wi hem alle onse overmate voirnoemd te waerne als een vri eyghen erve ende sonder dyc ende sonder alrehande arghenlist.</i></p> <p><i>In oirconde desen brieve bezeghelt met onsen zeghele.</i></p> <p><i>Ghegheven in 't jaer ons Heren M CCC achte ende twintich, des vridaghes na Zente Lucien daghe.</i></p>
RekPut	2	317	129	26-4-1347	<p>Beatrijs, vrouwe van Putte, etc. oorkondt dat zij Hessel Aertnssoon heeft beleend met een huis en hofstede met vier morgen land in het Boegartweer in Wieldrecht. Afschriften in nr 142, f 57 en nr. 144, f 244v.</p>

RekPut	2	346-47		?	<p>Mannen van de heer van Gaasbeek, Putten en Striene in Zuid-Holland:</p> <p><i>Manne in Zuutholland buten mijns heeren lande van Gaesbeke, van Putte ende van Striene. [...]</i> <i>Item Arnd Hesselssone houd 4 marghen lands met sinen ghezate in Wieldrechts ende die helft van elf hoeven in die Zwalwe. [...]</i></p>
Mieris	4	233		24-5-1413	<p>De hertog beleent Jan, heer van Montfoort en domproost van Utrecht met de goederen die diens broer Zweder, heer van Montfoort, in leen had en die door diens dood werden nagelaten:</p> <p><i>Willem, enz. doen cond allen luden dat wy verliet hebben ende verliet mit desen brieve onzen getrouwen heere Jan, heere van Montfoirde ende domproest tot Utrecht alle alsulke goede, lande, huysse ende renten als hier na bescreven staen ende hem zijn aengecomen ende besturven syn by dode ons geminden Zweders, heere van Montfoirde, syns broeders, ende die selve van ons te lien te houden plach, dat's te weten: [...]</i> <i>Item hondert ende vive en twintich oude Vrancruxe scilde sjaers wten goeden ende renten van Wieldrecht mit hoeren toebehoeren, gelegen in onsen lande van Zuythollant the houden van ons ende van onsen nacomelingen onsen getrouwen voirscreven ende sinen nacomelingen tot enen onversterfelicken erfleen, [enz...]</i> <i>In oirconde enz. Gegeven in den Hage upten XXIIIIsten dach in meye anno XIIIc XIII.</i></p>
Mieris	4	313		20-2-1415	<p>Willem, graaf van Holland, gebiedt op verzoek van de heer van Zevenbergen aan die van Wieldrecht in de Achthoven de Zyl open te houden:</p> <p><i>Willem, by der ghenaden Godts, palensgrave opten Rhyn, hertoghe in Beyeren, grave van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt ende heere van Vrieslandt, doen condt allen luyden want wy verstaen hebben dat een zyl ende waterganck gelegen is in den ambachte van Wieldrecht in die Acht-hoven, die man tot veel tyden toe plach te houden, also dat het water synen loop niet hebben en mocht, daer wy ende veel onser goeden luyden grootelycks by beschadicht werden ende niemant by beholpen noch gevordert was, soo is't dat wy daerom ende overmits beden wille ons lieven ghetrouwen des heeren van Sevenberhen, die ambachtsheer aldaer is, gegeven ende geconsenteert hebben, geven ende consenteren mits desen brieven onsen goeden luyden van Wieldrecht in eenen Achthoeven voorsz. geseten, datse voortaan ten eeuwighen daghen de voorsz. zyle ophouden sullen ende dat water synen ganck daer door sullen laten hebben tot allen tyden, als hen des genoecht ende oorbaer dunckt,</i></p>

					<p><i>sonder onsen dyck-grave of heemraet, als die nu zyn of naermaels wesen zullen, of yemenden van onsen wegen hem des te bewinden in eeniger wys.</i></p> <p><i>Ende want wy voor ons ende onsen erven onsen goeden luyden voorschreven ende haren nacomelinghen dat vast ende ghestade ghehouden willen hebben tot eeuwichen daghen soo hebben wy in kennisse hier af desen brief besegelt, enz. Gegheven in den Haghe den XX dagh in februario anno veerthienhondert en veerthien, secundum cursem curiae.</i></p>
Mieris	4	449-450		12-1-1418	<p>Vrouw Jacob begiftigt en bewijst de kinderen van Walraven, heer van Brederode, die in haar dienst in Gorinchem gesneuveld was, met geld of aan verscheidene goederen:</p> <p><i>Jacob, enz. doen cond allen luden, want wy om vuel truer diensten wille, die onse lieve getruwe heere Walraven, heer tot Brederode, die God genadich sy, ons in sinen leven gedaen heeft ende sonderlinge overmits den ontfarmeliken doit die hi in onsen dienste binnen onser stat van Gorichem geleden heeft, onsen gemynden Gysbrecht, heer tot Brederode, sinen zoon, gegeven hebben te hulpe om sulke noitsculde ende leistinge te betalen ende te vervallen als onse getruwe die heer van Brederoden, syn vader voirnoemt, him gelaten heef die somme van zess duzent Vrancrixen cronon, dair wi him voir bewyst ende in handen geset hebben onse goede ende renten, gelegen in onsen landen van Zuuthollant, geliken hier na beschreven staet, dat is te weten: [...]</i></p> <p><i>...die visscherie... van den Maesdam... Item een tiendeken tot Tolleozen ende gelt drie pont 's jaers. Item onse tiende in Wieldrecht omtrent zes cronon 's jaers. Item onse lamtienden aldair omtrent II cronon 's jaers. Item onse aendeel van den tienden tot Kruuskerck. Item van den dycwalle ende liden van Wieldrecht. [...]</i></p> <p><i>Gegeven in den Hage opten XII sten dach in januario in 't jair ons Heren M CCCC ende zeventhien na den lope van onsen hove.</i></p>

4. Conclusies (M.C. Dorst)

Tussen oktober 2008 en juni 2009 is een archiefonderzoek uitgevoerd. Het doel hiervan was het opstellen van een corpus van historische vermeldingen van de ambachten in de Grootte Waard, die vermoedelijk binnen het huidige grondgebied van de gemeente Dordrecht lagen. Hierin zijn alleen de historische vermeldingen opgenomen tot en met de periode 1421-1424, de periode waarin de Grootte Waard ten gevolge van de St. Elisabethsvloeden verloren ging.

Ten aanzien van de geformuleerde vraagstellingen kan het volgende worden geconcludeerd.

Vraagstellingen:

1. *Is het mogelijk om aan de hand van de gevonden vermeldingen een globaal beeld te schetsen van de aard, datering en ligging van de bewoningslocatie? Is er bijvoorbeeld sprake van huizen (al dan niet op terpen of dijken)? Is er sprake van een kerk? Zijn er exacte data voor de bewoningslocatie aanwezig, op basis waarvan een bewoningsperiode te bepalen is?*

2. *Kunnen de gevonden bronvermeldingen de aannames ondersteunen dat de nu bekende archeologische bewoningslocaties daadwerkelijk de dorpen Houweningen, Erkentrudenkerke (/Tolloysen?) en Wolbrandskerke zijn?*

Conclusies:

Het doen van uitspraken over de aard en ligging (en begrenzing) van de verschillende ambachten en de dorpen daarin, is op basis van de individuele, (primaire bron)vermeldingen per ambacht niet mogelijk. Hiervoor is een gerichte vraagstelling met betrekking tot het betreffende ambacht/dorp noodzakelijk. Voor een betrouwbare interpretatie en suggestie over de ligging is dus een intensievere, onderlinge vergelijking van de verschillende historische vermeldingen noodzakelijk. Hierbij dienen ook historische bronnen uit latere perioden te worden betrokken.¹¹

Een voorbeeld van een dergelijk specifiek nederzettingsgerelateerd onderzoek is gepresenteerd in DiEP Magazine 11, het cultuurhistorisch magazine voor Dordrecht en regio.¹² Deze is toegevoegd als bijlage 1. Op basis van een studie naar de specifieke vermeldingen is onderzocht of de laatmiddeleeuwse nederzettingsresten op de locatie Gezondheidspark te Dordrecht, toe te schrijven zijn aan één van de historisch bekende dorpen, specifiek Wolbrandskerke of Kruiskerke.

Voor wat betreft nederzettingvormen en de aanwezigheid van specifieke gebouwen en infrastructuur; in de bronnen wordt hier slechts oppervlakkig melding van gemaakt. Daarnaast worden de panden geografisch gezien meestal niet specifiek aangeduid dan het ambacht waarin ze gelegen waren. In de volgende tabel zijn de genoemde panden en infrastructurele werken per ambacht of specifiek dorp (Erkentrudenkerke en Wolbrandskerke) weergegeven.

¹¹ Zoals de recent gepubliceerde verslagen van interviews door een onderzoekscommissie naar de aanwassen in de Verdrongen Waard uit 1521-1523. Wikaart V. et al, 2009: *'Nijet dan water ende wolcken'. De onderzoekscommissie naar de aanwassen in de Verdrongen Waard (1521-1523)*. Stichting Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg.

¹² Jong, 't, H., 2009a: Wolbrandskerke teruggevonden? In: *DiEP Magazine 11*. Cultuurhistorisch Magazine Dordrecht Regio. Erfgoedcentrum DiEP, Dordrecht, april 2009, p. 32-34.

<i>Ambacht (of dorp)</i>	<i>Vermelde panden en infrastructurele werken (?)</i> ¹³
Almsvoet	huis met hofstede, gracht, hoeve, molen, kerk, dijk
Kruiskerke	kerk?
Dordrechtse Waard	
Dubbeldam	huis met erf op een dijk, een timmering, midsloot, de halve Graaf, dam?, sluis
Dubbelmonde	kerk
Erkentrudenkerke (<i>dorp</i>)	kerk?, huis, (halve) hoeve
Houweningen	molen met windgemaal, hoeve, kerk, dijk
Merwede	dijk
De Mijl	kerk, molen
Nesse	zijdewinde ¹⁴ , dijk, huizen, weg
Tieselenswaard	kerk(en), dijk, landweer ¹⁵ , sluis (onduidelijk of deze ook gebouwd is), (huis)kamp
Polre	dijk
Sliedrecht	zijdewinde, kerk, kapel (onduidelijk is of deze ook gebouwd is), huis en hoeve, watergang tussen Sliedrecht en Tolloysen
Tolloysen	woning en stal, woningen met hofsteden, molen, sloot en omheining, huizen en timmeringen, kerk, watergang tussen Tolloysen en Sliedrecht
Twintighoeven	hoeves?
Wieldrecht	kerk, dijk, hoeve (mogelijk een aantal bij elkaar; Achthoven?), huis met hofstede, watergang (de Zyl)
Wolbrandskerke (<i>dorp</i>)	kerk?

Tabel 1. Overzicht van de vermelde panden en infrastructurele werken per ambacht (of dorp) in de onderzochte middeleeuwse bronnen.

¹³ Van de panden en infrastructuur met een vraagteken wordt de aanwezigheid vermoed op basis van de naam.

¹⁴ Dit is een binnendijk of kade die een uitstreckende landstreek aan de zijkant beschermt. Zijdewindes lagen aan de 'bovenkant' van een ontginning en zorgden ervoor dat bij eventueel groot water, het water afgevoerd werd naar achter de ontginning.

¹⁵ Een landweer is een verdedigingswerk dat bestaat uit een doorgaande aarden wal, meestal voorzien van grachten, greppels, doornenhagen of aangepunte palen.

In tabel 2 zijn de vroegste en laatste vermeldingen van de ambachten en de dorpen, waaronder Erkentrudenkerke en Wolbrandskerke, vermeld. Het gaat hier om vermeldingen waarin met zekerheid sprake is van land of goederen. Van de jaartallen met een vraagteken is niet duidelijk of er nog sprake is van 'droog' land in het betreffende ambacht. Hierbij moet opgemerkt worden dat de jaartallen slechts een globale bewoningsbegrenzing aangeeft, omdat het gebaseerd is op de spaarzaam overgeleverde schriftelijke bronnen.

<i>Ambacht (of dorp)</i>	<i>Vroegste vermelding</i>	<i>Laatste vermelding (vóór november 1421)</i>
Almsvoet	1105	1405
Kruiskerke	1385	1418
Dordrechtse Waard	1200	1200
Dubbeldam	1310	1425 / 1430?
Dubbelmonde	1227	1390
Erkentrudenkerke (dorp)	1240	1322
Houweningen	1105	1405
Merwede	1314	1424?
De Mijl	1310	1385 / 1421?
Nesse	1310	1409 / 1421?
Tieselenswaard	1126 (Thieselenskerke)	1421 (Thieselenswaard)
Polre	1287	1410
Sliedrecht	1064	1405
Tolloysen	1287	1421
Twintighoeven	1313	1390
Wieldrecht	125(?)	1418
Wolbrandskerke ¹⁶ (dorp)	1310	1325 / (1391) ¹⁷

Tabel 2. Overzicht van de dateringen van meldingen van de ambachten (en de dorpen Erkentrudekerke en Wolbrandskerke) in de onderzochte middeleeuwse bronnen.¹⁸

De vroegste vermeldingen betreffen de ambachten Sliedrecht (1064) en Almsvoet (1105). De meeste andere vroegste vermeldingen liggen echter tussen 1200 en het begin van de 14e eeuw. Opvallend is de vroegste vermelding van Kruiskerke. Dit ambacht wordt vermeld tussen 1385 en 1418. Wolbrandskerke echter wordt vermeld vanaf 1310 tot mogelijk 1391. In een interview uit 1521 van de gezworen waterscheiders met een visser blijkt dat Kruiskerke en Wolbrandskerke niet één en hetzelfde dorp was, zoals door sommigen wordt gedacht (o.a. Ramaer, 1899). Bovendien lagen ze in verschillende ambachten: Kruiskerke in het ambacht Nesse, Wolbrandskerke in het ambacht Dubbeldam. Maar of beide parochies gelijktijdig bestonden valt uit de 16e - eeuwse bronnen niet op te maken.

Bovenstaande dateringen maken deze vraag op z'n minst interessant. Voor wat betreft de laatste vermeldingen kan gesteld worden dat het grootste aantal ligt in het eerste

¹⁶ behorende tot het ambacht Dubbeldam.

¹⁷ Dit betreft geen melding in de hier onderzochte bronnen, maar een vermelding door Ramaer (1899, 108-109). Het betreft een 'mededeling', die in één van de onuitgegeven registers van graaf Albrecht te vinden is. Dit is een soort regestenverzameling van allerlei zaken. In een akte uit 18 maart 1391 wordt gesproken over: "...Wolbrandskercke ten brunen cruce in Teyzelenswaert...". Om de vermelding te interpreteren is echter een nadere studie van de context noodzakelijk.

¹⁸ Van de jaartallen met een vraagteken is niet duidelijk of er nog sprake is "droog" land.

kwart van de 15^e eeuw. Waarschijnlijk is in vrijwel alle ambachten de bewoning net vóór of gedurende de periode van de St. Elisabethsvloeden beëindigd. Opvallend hierin is de laatste vermelding van het dorp Erkentrudenkerke, namelijk in 1322. Dit hoeft echter niet te betekenen dat het dorp rond die periode verlaten werd.¹⁹ Vermeldingen van het ambacht waarin dit dorp lag, namelijk Tolloysen, dateren wel tot ten minste 1421. Hier tegenover staat de late vermelding van Dubbeldam. Het laatste jaar waarin met zekerheid sprake is van bewoning is 1425 en mogelijk is er in 1430 nog sprake van "droog" land in dit ambacht. Dit geeft aan dat niet ieder ambacht net vóór of tijdens de periode van de St. Elisabethsvloeden tussen 1421 en 1424 geheel is verlaten.

Ten slotte moet worden opgemerkt dat de huidige (wijk)namen Dubbeldam en Wioldrecht oude dorpsnamen zijn voor nieuwe stichtingen op andere locaties. Blijkbaar zijn de dorpsnamen wel in de herinnering bewaard gebleven, maar hun exacte ligging (mogelijk) niet.

Voor vragen over de conclusies in dit rapport kan contact worden opgenomen met M.C. Dorst, senior archeoloog, Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht, tel. (078) 639 84 21.

¹⁹ Houweningen wordt in de middeleeuwse bronnen ook maar tot 1405 genoemd, terwijl in post-middeleeuwse bronnen (Wikaart 2009) vermeld staat dat er in 1521 nog of alweer gewoond wordt en dat er een herberg aanwezig was.

Literatuur

Dorst, M.C., 2008: Programma van Eisen voor het uitvoeren van een archiefonderzoek m.b.t. vermeldingen van laat-middeleeuwse dorpen in de Groote Waard. *Dordrecht PvE nummer 2008-12*.

Hos, T.H.L., in prep.: Gezondheidspark Amnesty Internationalweg. Een definitief archeologisch onderzoek, putten 1-3. *Dordrecht Ondergronds Rapport 4*.

Jong, H. 't, 2009a: Wolbrandskerke teruggevonden? In: *DiEP Magazine 11*. Cultuurhistorisch Magazine Dordrecht Regio. Erfgoedcentrum DiEP, Dordrecht. April 2009, 32-34.

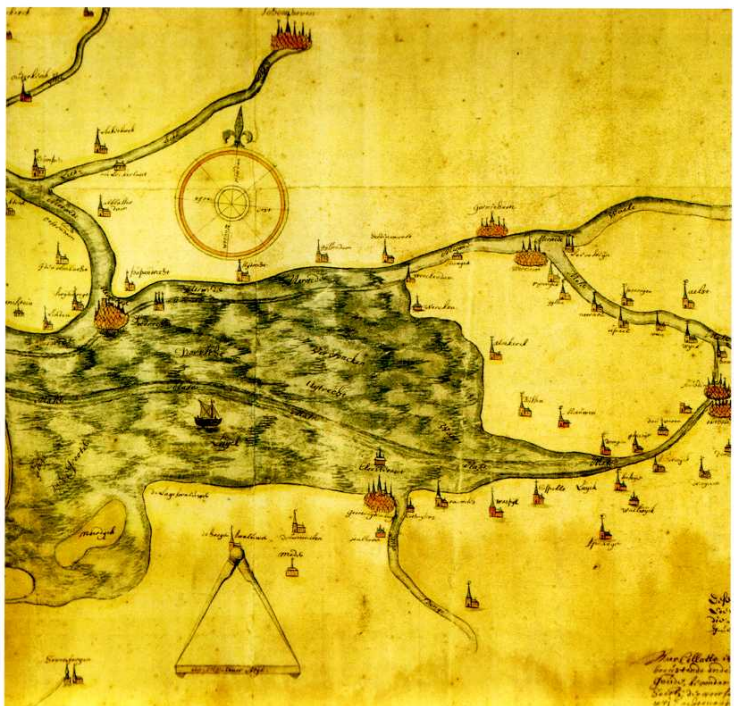
Jong, H. 't, 2009b: *"Het troetelkind der Dortenaren"*. *De speciale positie van de Tieselenswaard vóór de ondergang van de Grote Waard in 1421*. MA Thesis Middeleeuwse Geschiedenis, Universiteit van Leiden, d.d. mei 2009.

Ramaer, J.C., 1899: Geographische geschiedenis van Holland bezuiden de Lek en de Nieuwe Maas in de Middeleeuwen. In: *Verhandelingen der Koninklijke Akademie voor Wetenschappen (Afdeling Letterkunde), nieuwe reeks II*, no. 3. Johannes Müller, Amsterdam.

Wikaart V. et al, 2009: *'Nijet dan water ende wolcken'*. *De onderzoekscommissie naar de aanwassen in de Verdonken Waard (1521-1523)*. Stichting Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg.

Afkortingen

Bureau MZA Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht
PvE Programma van Eisen

Henk 't Jong

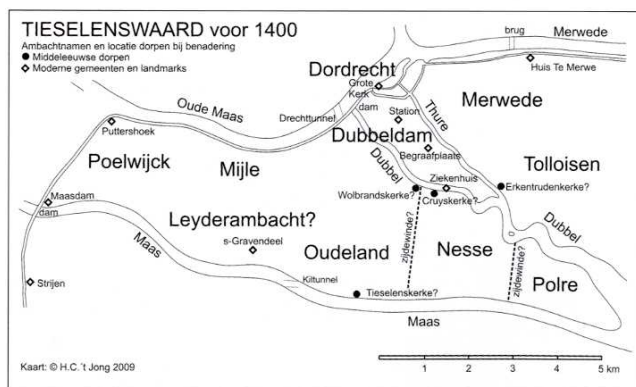
In 2006 werden op het terrein van het toekomstige Gezondheidspark ondermeer de middeleeuwse resten van een netjes afgevlakt torenfundament teruggevonden. Dit moest wel op een kerk wijzen, maar van welk dorp was deze kerk? Want na de overstromingen als gevolg van de St. Elisabethsvloed in 1421, was niet meer precies bekend waar welk dorp had gelegen.

Dordrecht na 1421, een reconstructiekaart van N. Dierts uit 1565.

Wolbrandskerke teruggevonden?

Al snel kwam in de discussie de naam Wolbrandskerke bovendien en die naam bleef hangen. Dit was één van de dorpen in de voormalige Tieselenswaard, een zelfstandig waterschapje in het uiterste noordwesten van de Grote Waard, even ten zuiden van Dordrecht. Over dit dorp is niet veel bekend, behalve dat het, net als het eerder teruggevonden Erkenrudkerke, aan de daar stromende Dubbel lag. De twee dorpen zouden niet al te ver van elkaar hebben gelegen, alleen aan verschillende oevers. Maar is dat wel zo?

Oudere schrijvers die zich met de Elisabethsvloed en haar oorzaken hebben beziggehouden – en die waren er al in de 17e eeuw – hebben altijd aangenomen dat Wolbrandskerke in het ambacht Nesse ligt. Dat feit wordt echter nergens in de bronnen vermeld. Integendeel. Het grafelijke leenregister zegt met zoveel woorden: Een derde van de tiende in Wolbrandskerke, in het

ambacht van Nicolaas Oem (1347) op Dubbeldam (1388) in de Tieselenswaard.² Hieruit blijkt dat het dorp Wolbrandskerke in het ambacht Dubbeldam ligt. Wel moet het vlak naast Nesse gelegen hebben, want in diezelfde registers staat:

...t ambocht dat men heet de Nesse dat leget in Thiesselins Waert, van Wollebrants Kerke opwaert thot Heeren Ghenemans polre ende aen die visscheryen die totten ambochte voorseyt toebehoren, die gelegen syn van Heeren Ghenemans Polre westwaerts tot der Heeren

visscheryen van S. Pieters t'Utrecht in den Dubbel.³ Hier staat dus niet dat Wolbrandskerke in Nesse ligt, maar dat het ambacht zich vanaf daar uitstrekt langs de Dubbel naar (Heer Genemans) Polre; het meest oostelijke ambacht in de Tieselenswaard. De vraag blijft nu of de in 2006 opgegraven delen van een dorp in het ambacht Dubbeldam lagen, of dat het daar inderdaad Nesse was. Een probleem is dat we niet precies weten hoe groot die verdronken ambachten waren. We kunnen dus geen oppervlaktematen afpassen op de inmiddels via boringen bekende kaart van de Tieselenswaard (zie afbeelding). We weten waar de Maas (het Oude Maasje), de zuidelijke grens, liep en hoe de Dubbel, de noord-oostgrens, zich daar ongeveer van afsplitste en waar deze in de huidige Oude Maas uitmondde. Daar werd even vóór 1282 de Dubbeldam gelegd, ongeveer op de plaats waar nu het benzinstation onder de oprit van de Zwijndrechtse brug staat. Negentiende-eeuwse schrijvers hebben beweerd dat het ambacht Dubbeldam, dat bij deze dam ontstond, niet meer dan een stuk dijk met het aanpalende land was. Het is echter de vraag of een invloedrijk heer als Claes Dem, één van de eerste leenmannen, met zo weinig tevreden was geweest. Het lijkt waarschijnlijker dat het ambacht zich langs beide zijden van de Dubbel, tot onder de muren van Dordrecht uitstrekte en aansloot bij de Thure, die waarschijnlijk de grens tussen dat ambacht en Tolloisen vormde.

Cruyskerke?

De enige andere mogelijkheid die overblijft is het geheimzinnige Cruyskerke. In het verleden is er een hele controverse ontstaan over dit dorp. Er zijn aanhangers van de theorie dat Cruyskerke een andere naam was voor Erkenrudkerke in Tolloisen, anderen denken hetzelfde over Wolbrandskerke. De vraag is natuurlijk waarom een dorp onder twee namen bekend zou staan. Waarom zou het geen zelfstandig dorp kunnen zijn? Trouwens: 16e eeuwse bronnen vermelden dat er in het verdronken gebied gevist werd in het gebied waar zowel Cruyskerke als Wolbrandskerke hadden gelegen: twee aparte dorpen dus.⁴ Over Cruyskerke weten we ook dat het een zelfstandig ambacht was dat oorspronkelijk aan de heren van de Merwede hoorde: ...in het ambacht van de leenman ten Kruise in de Nesse.⁵ De leenman was Jan Zegersz., dezelfde die in de vroege 14e eeuw Nesse in leen had van de graaf.

Op zoek naar de tijd

Deborah Paalman

Heeft u het al gezien? Op de grote parkeerplaats van het Albert Schweitzer Ziekenhuis in Dordrecht en op de opgravingslocatie (Amnesty Internationalweg) hangen sinds begin dit jaar prachtige illustraties van de in 2006 opgegraven kerk die mogelijk (hoewel...?) van Wolbrandskerke was. De afbeelding toont de zomer van 1421, maar boven het zorgeloze dorp pakken zich donkere wolken samen: de St. Elisabethsvloed is op komst... We weten alleen nog lang niet alles van dit dorp. In april beginnen dan ook nieuwe opgravingen op het Gezondheidspark. Opnieuw worden middeleeuwse graven verwacht. Het onderzoek achter de schermen staat evenmin stil. Diverse dateringsonderzoeken zijn uitgevoerd, gebaseerd op verschillende methoden: **dendrochronologie**, **OSL** en **14C (AMS)**.

Dendrochronologie dateert hout met behulp van jaarringpatronen. In onze klimaatstreken leggen bomen elk jaar tussen maart en oktober een nieuwe houtring aan onder de bast. De breedte van deze 'jaarringen' kan variëren: zijn de omstandigheden gunstig, dan vormt de boom een brede jaarring, bij ongunstige omstandigheden een smalle. De afwisselend smalle en brede ringen vormen samen een reeks van de jaarlijkse groeiomstandigheden. Om een stuk archeologisch hout te dateren worden de jaarringpatronen vergeleken met bekende groeikalenders van bomen in veel gebieden van Europa. Deze 'standaardkalenders' omvatten duizenden jaren. Als ook de laatst gevormde ring – die direct onder de boomschors zat toen de boom werd omgehakt – in het houten object aanwezig is, is exact te bepalen in welk jaar de boom is gekapt.

Optisch gestimuleerde luminescentie (OSL) datering bepaalt het moment van afzetting en begraving van zand- of siltkorrels. De methode is toepasbaar voor sedimenten van enkele jaren oud tot ongeveer 150.000 jaar. Het maakt gebruik van een klein lichtsignaal dat kwartskorrels – aanwezig in sommige sedimenten en potscherven – kunnen uitzenden. Dit licht (luminescentiesignaal) wordt op nul gesteld (gebleekt) zodra het sediment in aanraking komt met zonlicht. Na afzetting en begraving van de korrels bouwt het signaal op doordat de korrels natuurlijke achtergrondstraling absorberen uit hun directe omgeving. Het luminescentiesignaal is te meten: hoe sterker het is, hoe langer het sediment al geen zonlicht meer heeft gezien en dus hoe ouder het is.

Meer bekend is de reguliere **'C14-methode'** en de **14C-AMS-methode**. In de natuur komen radioactieve koolstofisotopen voor. Die worden continu geproduceerd in de atmosfeer door kernreacties van neutronen met stikstof. Doordat planten 14C opnemen uit de atmosfeer, komt het ook in mensen en dieren terecht. Maar zodra het organisme sterft, houdt de uitwisseling van 14C met de omgeving op. Wat rest is het radioactieve verval en daarvan is bekend dat het 5730 jaar duurt voordat het verval in een organisme op de helft is. Als je vervolgens weet hoeveel het resterende 14C-gehalte in het organisme nog is, kun je de ouderdom ervan bepalen (reguliere **14C-methode**). De **14C-AMS-methode** werkt ook met koolstofisotopen, maar is niet van het radioactieve verval afhankelijk. Het meet direct de 14C-concentratie in het monster. Daarnaast heeft de **14C-AMS-methode** als voordeel dat slechts heel weinig monstermateriaal nodig is en dat de meetduur veel korter is. Ook kleine monsters zijn daarmee geschikt geworden voor 14C-datering, zoals houtskoolfragmenten,

Er zijn twee mogelijkheden: Cruyskerke was een echt ambacht dat aansloot bij Nesse, of het was een tamelijk laat ontstaan dorp aan de Dubbel in Nesse. Het wordt namelijk pas in de tweede helft van de 14e eeuw genoemd. Interessant is de vraag of dit 'late dorp' zou kunnen aansluiten bij de tweede opbouwfase van het opgegraven dorp: uit het archeologisch onderzoek blijkt dat het gevonden dorp twee opbouwfasen kende. Gezien de voorlopige dateringen (zie inzet) zou het één met het ander verband kunnen houden.

De opgegraven kerk met zijn kerkhof ligt in elk geval op de zuidelijke oever van de Dubbel. Dat klopt zowel voor Wolbrandskerke als voor Cruyskerke, maar ondanks dat nu niet precies bekend meer is waar de scheidslijn tussen de ambachten Dubbeldam en Nesse liep, valt de opgegraven kerk waarschijnlijk toch in het gebied dat traditioneel aan Nesse wordt toegeschreven. Wolbrandskerke lag, zoals we zagen, niet in Nesse, maar aan het oostelijke eind van het ambacht Dubbeldam en moet dus westelijker gelegen hebben. Misschien is het gevonden dorp dus wèl Cruyskerke en hebben de archeologen eindelijk de kerk, die 'ten Brunen Cruce' genoemd werd, gevonden.

¹ Een ambacht is een stuk land dat via een belening door de leenheer, in bezit was van een heer en waarin meestal wel een dorp lag waar de lokale parochiekerk stond. Ambacht en dorp heetten meestal niet hetzelfde, maar af en toe wel.

² Leen- en Rekenkamer 50, f 230, nr 1529, zie: J.C. Kort, 'Repertorium op de grafelijke lenen in de Grote of Zuidhollandse Waard (1276-1650)', Ons Voorgeslacht 51 (1996) 237.

³ LRK 22, f 11, nr 59., 24.3.1319; zie ook: F. van Mieris, Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en heren van Vriesland..., 2 (Leiden 1754) 194, 22.3.1318.

⁴ Rentmeestersrekening Zuid-Holland, 1535, geciteerd in J.H. Hingman, De Maas en de dijken van den Zuid-Hollandschen Waard in 1421 ('s-Gravenhage 1885) 25-26.

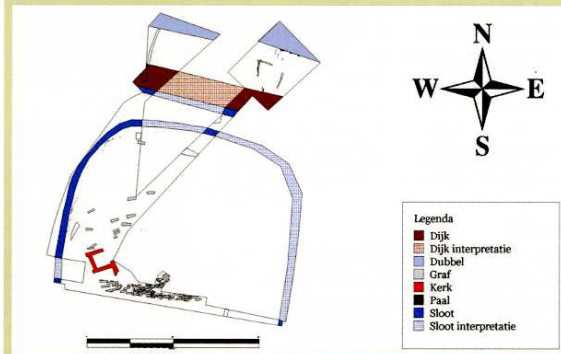
⁵ J.C. Kort, 'Repertorium op de lenen van de Merwede, 1319-1801', Ons Voorgeslacht 33 (1978) 17.

zaden, pollen, macrofossielen, aankeksels op potten en (gecremeerde) botten.

De Dubbel. De dateringsonderzoeken leverden al enkele resultaten op. Op grond van 7 dendromonsters bleek de kapdatum van het eikenhout uit het dak van de kerktoeren¹ te dateren in het tweede kwart van de 14e eeuw, vermoedelijk ergens tussen 1320 en 1340.

Voor OSL-dateringen werden grondmonsters van de binnenste/oudste en buitenste/jongste fase van een opgegraven dijke² opgestuurd naar Engeland (Oxford). Maar de resultaten zijn vreemd: de dateringen pakken veel vroeger uit dan verwacht. De verwachting is dat de dijk rond 1200-1300 is opgeworpen, tegelijkertijd met de ontginning van het gebied en het ontstaan van 'de terp Wolbrandskerke'. Aangenomen wordt dat de vervaardiging van de dijk vóór de afdamming van het Oude Maasje (1230-1270) heeft plaatsgevonden, omdat de Dubbel daarna geen water meer kreeg en overstromingen waarschijnlijk niet meer frequent voorkwamen.

Maar waarom vallen de dateringen veel vroeger? Mogelijk heeft het gedateerde sediment tijdens het steken van de kleiplaggen voor de dijk geen daglicht gezien, waardoor het luminescentiesignaal niet op nul is gezet. De dateringen geven dan niet aan wanneer de klei is verwerkt in de dijk, maar wanneer deze door de rivier de Dubbel werd afgezet. Dat was waarschijnlijk ergens tussen 400 en 800 na Chr. Daarmee weten we dus wel iets over wanneer de rivier de Dubbel actief was, maar helaas niet over de dijk.

Fase 2 van Wolbrandskerke, tot ca. 1425.

Wel weten we inmiddels dat het dorp een eerste en een tweede opbouw-fase kende. OSL-dateringen van de bovenste lagen van de terp, eveneens opgestuurd naar Engeland (Liverpool), lijken namelijk wel te kloppen. Ze geven een datering van rond 1275 na Chr. Het geeft de start van de tweede fase weer. De dendrodateringen bevestigen dit. De start van de eerste fase kon dus helaas nog niet worden gedateerd. Misschien als de 14C-AMS dateringen terug zijn, naar verwachting eind april. Daarvoor werden enkele stukjes dierlijk- en wat menselijk bot uit de onderste en bovenste lagen van het kerkhof opgestuurd naar een laboratorium in Groningen.

De vraag blijft daarnaast vooral: wat weten we eigenlijk uit originele (primaire) bronnen over dit dorp? Aan dat archiefonderzoek wordt momenteel hard gewerkt.

¹ DiEP Magazine 8, p. 5. / ² DiEP Magazine 8, p. 4.

Erratum

In DiEP Magazine 11 wordt in het artikel 'Wolbrandskerke teruggevonden?' getracht te achterhalen van welk middeleeuws dorp de kerktoren en het kerkhof in 2006 zijn opgegraven op het Gezondheidspark. Maar bepalen om welk dorp het gaat is lastig, want kaarten van vóór 1421, met de ligging van de dorpen in de Grote Waard, zijn er niet. We weten zelfs niet in welk ambacht we dit dorpje moeten plaatsen: Dubbeldam, of Nesse? We kennen de grootte en grenzen van de ambachten niet meer. Lag het dorp in het ambacht Dubbeldam, dan kan het Wolbrandskerke zijn, lag het in het ambacht Nesse, dan kan het om Cruyskerke gaan. Maar: er bestaan ook ideeën dat de beide dorpen één en hetzelfde dorp waren, of dat ze elkaar opvolgden.

Kàn dat, dat de dorpen elkaar opvolgden en niet gelijktijdig bestonden? Daarvoor hebben we de originele bronnen op een rij gezet waarin Wolbrandskerke en Cruyskerke voorkomen. Dan blijkt dat alle bekende vermeldingen van Wolbrandskerke tussen 1310 en 1325 vallen en die van Cruyskerke tussen 1384 en 1418...

Cruyskerke wordt dus pas genoemd vanaf 1384. Maar in het artikel wordt die betreffende bron, door een paar ontbrekende woorden, ineens een stuk ouder, namelijk rond 1318. Daarmee zou Cruyskerke al voorkomen in het begin van de 14e eeuw en dus wèl gelijk met Wolbrandskerke hebben bestaan. De theorie dat de dorpen elkaar opvolgden verdampt...

We moeten dus even wat rechtzetten. De betreffende bron vermeldt: "...in het ambacht van de leenman(:) ten Kruise in de Nesse" (te Cruyskerke in het ambacht Nesse). Die leenman is bekend: Jan Zegersz. Op p. 33 in het artikel staat echter: "De leenman was Jan Zegersz, **dezelfde** die in de vroege 14^e-eeuw Nesse in leen had van de graaf." Daarmee plaatsen we deze bron ook in de vroege 14^e eeuw (1318). Maar: Jan Zegersz. leefde rond 1384, niet rond 1318. Toen leefde zijn overgrootvader: Zeger van der Tolne. Oók leenman van Nesse, maar wel van een andere generatie. Correct is het dus pas als er staat: "De leenman was Jan Zegersz, **van dezelfde familie** die in de vroege 14e-eeuw Nesse in leen had van de graaf." Daarmee wordt de bron wèl rond 1384 gedateerd en blijft de mogelijkheid overeind dat Cruyskerke Wolbrandskerke opvolgde.